

MIŁOSIERDZIE NA
NOWO MALOWANE s. 12

IGRZYSKA ZA
PETRODOLARY s. 36

NIEBEZPIECZNY
KALININGRAD s. 18

O. SALIJ: OGIEŃ
CZYŚCOWY s. 38

20.11.2022

nr 47 (890)

cena 5 zł
(w tym 8% VAT)

NR INDEKSU 205 109

ISSN 1734-9079

www.idziemy.pl

idziemy

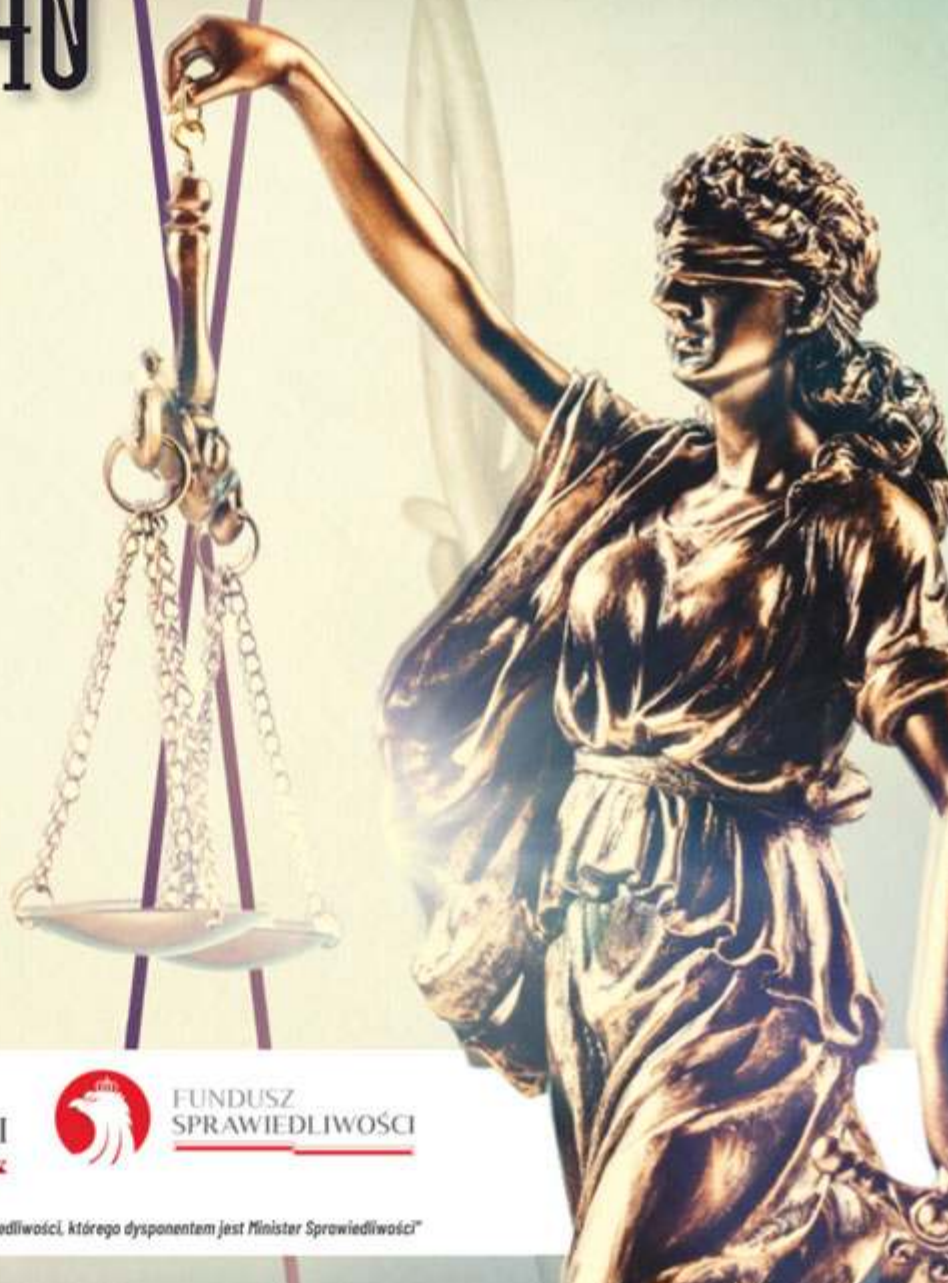

Do modlitwy
czy podziwiania? s. 10

zaprasza Anna Kruszyńska

ROZMOWY Z TEMIDĄ

PIĄTEK 16:40

Radio 106.2
Warszawa
dobrze słuchać

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

FUNDUSZ
SPRAWIEDLIWOŚCI

„Współfinansowana ze środków Funduszu Sprawiedliwości, którego dysponentem jest Minister Sprawiedliwości”

ks. Henryk Zieliński

Miłe zaskoczenie

Tegoroczny listopad zaowocował w Polsce paroma wydarzeniami, które dają nadzieję. Z braku miejsca skupię się głównie na tym, co działo się na forum kultury.

Na początku trzeba zauważyć wejście na ekrany kin filmu „Prorok” w reżyserii Michała Kondrata, poświęconego konfrontacji Prymasa Tysiąclecia z systemem komunistycznym w latach 1956–1970. Chodzi o czas od uwolnienia kard. Stefana Wyszyńskiego z internowania w październiku 1956 r. do upadku rządów Władysława Gomułki na fali protestów robotniczych na Wybrzeżu w grudniu 1970 r. Reżyser ukazuje pełne napięcia zderzenie dwóch światów: tego, w którym zło dobrem się zwycięża, reprezentowanego przez Prymasa, i tego, w którym przemocą, kłamstwem i podstępem dąży się do upodlenia i zniewolenia Polaków, a uosobionego w postaciach Władysława Gomułki, Zenona Kliszk, Józefa Cyrankiewicza i innych dygnitarzy PZPR. Finałem wieńczącym dzieło tych ostatnich jest krwawa pacyfikacja robotników w Gdyni. Owocem wiary i cierpień Prymasa jest wybór nieszablonowego kard. Karola Wojtyły na papieża.

Krytycy zarzucają dziełu Kondrata, że jest czarno-białe, od początku w nim wiadomo, kto jest dobry, a kto zły, że „stworzył” z Prymasa Tysiąclecia postać pomnikową. Reżyser rzeczywiście przyjął jasne rozróżnienie między dobrem i złem, typowe dla klasycznego westernu, w którym szlachetny szeryf bierze na siebie obronę miasteczka przez bandą zbirów. Ale to nie znaczy, że przestery są kiepskie. Prymas zaś naprawdę był postacią pomnikową i nieraz udowodnił, że gotów jest poświęcić się za Kościół i naród. Gdyby komuniści znaleźli jakikolwiek pretekst do zdyskredytowania Prymasa, użyliby go z pewnością.

Może wielu z nas, którzy osobiście znaliśmy Prymasa, jakąś scenę pokazałoby inaczej. Pokazujmy! Mamy wolność. Póki co Michałowi Kondratowi, którego wcześniejsze realizacje były dokumentami, czasem fabularyzowanymi, za ten wreszcie naprawdę kinowy film fabularny należą się wyrazy uznania. To kolejny od beatyfikacji Prymasa film o nim (po ubiegłorocznym filmie „Wyszyński. Zemsta czy przebaczenie”), który dowodzi, że kard. Wyszyński może

mieć godne miejsce jako bohater w kulturze masowej.

Drugim zaskakująco pozytywnym akcentem w kulturze był wernisaż obrazów powstałych w odpowiedzi na inicjatywę środowiska Teologii Politycznej i diecezji warszawsko-praskiej „Namalować katolicyzm od nowa” (s. 12). Tym, którzy nie obojętnie dzielić wybitnych polskich artystów, już

publikowali kąśliwe felietony, przypisując inicjatorom akcji zamiar unieważnienia dotychczasowych przedstawień Jezusa Miłosiernego, wyjaśniam, że mocno się zagalopowali. Dariusz Karłowicz z Teologii Politycznej i bp Jacek Grzybowski z diecezji warszawsko-praskiej rzeczywiście postawili przed artystami karkołomne zadanie namalowania obrazu na bazie własnego odczytania „Dzienniczka” św. s. Faustyny, bez inspirowania się tymi najbardziej rozpowszechnionymi dziełami Eugeniusza Kazimirowskiego i Adolfa Hyły. Te ostatnie są na tyle powszechnie związane z kultem Bożego Miłosierdzia, że wielu uznało je za „kanoniczne”. Powstałe dzieła mniej czy bardziej różnią się od znanych dotychczas, z którymi najbardziej jeszcze koresponduje obraz Krzysztofa Klimka. Najbardziej głęboki i wręcz mistyczny – w moim odbiorze – jest z kolei obraz Artura Wąsowskiego, ukazujący Chrystusa w mandorli Bożego Miłosierdzia. Który z nich przyjmie się jako towarzyszący publicznym nabożeństwom? To zweryfikuje życie.

Wartością samą w sobie jest zaangażowanie wybitnych twórców do czysto religijnego projektu. Jak mówił na wernisażu Dariusz Karłowicz: „Dzisiaj malowanie obrazów religijnych wymaga od artysty więcej odwagi niż bieganie na golasa po ul. Stolarskiej w Krakowie”. Sukcesem jest przełamanie mitu nieprzezwyciężalności wzajemnego dystansowania się kultury i Kościoła. Kościół od wieków był największym mecenasem dobrej sztuki i według dokumentów soborowych na takim pozostać – przypominał o tym bp Jacek Grzybowski. Skala zainteresowania ze strony krakowskiego środowiska artystycznego wernisażem zorganizowanym przez środowiska intelektualno-kościelne z Warszawy pokazała, jak bardzo jest to nośna i potrzebna inicjatywa. Oby zwiastowała chrześcijańską wiosnę w kulturze.

Wiara potrzebuje kultury jako środka wyrazu oraz narzędzia uszlachetniania człowieka i świata. Kultura jest barometrem żywotności wiary. Sama zaś potrzebuje wiary jako inspiracji, aby nie zatracić najważniejszych treści i nie popaść w miałość. Dobrze, że zaczynamy to znowu rozumieć.

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

20.11.2022 **idziemy** w numerze:

TEMAT TYGODNIA

Do modlitwy czy podziwiania? – różnice między sztuką sakralną a religijną wyjaśnia bp Michał Janocha s. 10

Miłosierdzie na nowo malowane – wernisaż obrazów „Jezu, ufam Tobie” pędzla współczesnych artystów s. 12

MOJA WIARA

Caritas Polska: Rodzina Rodzinie dla Ukrainy s. 20

foto: PAP/EPAN/Maurizio Brambati

Drugi raz na Półwyspie Arabskim – papież Franciszek w Bahrajnie s. 34

O. Salij: Ogień czyścicowy s. 38

NA CZASIE

Historyczny powrót – prochy prezydentów RP na uchodźstwie sprowadzone do Polski s. 4

Niebezpieczny Kaliningrad – budowa zasieków na granicy s. 18

Igrzyska za petrodolary – mundial w Katarze s. 36

WARTO WIEDZIEĆ

Iskry i pożary – sprzeczki rodziców przy dzieciach s. 23

Życie na sygnale – praca w pogotowiu ratunkowym s. 42

Suchość w jamie ustnej s. 43

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl.

E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

Jakie znaczenie dla współczesnego pokolenia może mieć sprowadzenie do Polski szczątków prezydentów na uchodźstwie?

To historyczny moment, o którym marzyli nasi prezydenci działający na uchodźstwie – powrót do wolnej Polski. To wydarzenie ma trzy wymiary. Pierwszy symboliczny, państwowy – dzisiejsza wolna Polska mówi, kto ma rację, z kim się utożsamiamy. Utożsamiamy się z władzami działającymi legalnie, zgodnie z Konstytucją wolnej Polski, przyjętą przez parlament II RP, posiadający legitymację społeczną. To prezydenci działający

foto: Bartłomiej Kosiński

jest pochowanych czterech. Sprowadzeni właśnie Władysław Raczkiewicz, August Zaleski, Stanisław Ostrowski oraz prezydent Kaczorowski, który zginął w katastrofie smoleńskiej w 2010 r., przeniesiony tu z Panteonu Wielkich Polaków znajdującego się w Świątyni Opatrzności Bożej. Prezydent Edward Raczyński został pochowany w rodzinnym mauzoleum w Rogalinie w Wielkopolsce. Jego następca, prezydent Kazimierz Sabbat, pochowany jest na cmentarzu w Londynie, zgodnie z wolą jego żyjących w Anglii dzieci, którą chcemy uszanować.

Historyczny powrót

Z ministrem **Janem Dzięcińskim**, pełnomocnikiem rządu do spraw Polonii i Polaków za Granicą, rozmawia Irena Świerdzewska

na uchodźstwie zachowali ciągłość państwa, przechowali insygnia władzy państwowej, jak oryginał Konstytucji, porzecz prezydenta RP, oryginały Orderu Orła Białego, Orderu Odrodzenia Polski. Władze działające na uchodźstwie były legalne, posiadały legitymację od społeczeństwa, natomiast władze komunistyczne zostały „przywiezione” przez sowieckie czołgi, NKWD i nigdy nie poddały się jakiegokolwiek weryfikacji ze strony polskiego społeczeństwa.

Drugi jest wymiar edukacyjny. Dzięki temu wydarzeniu historia, która jest wciąż zbyt mało znana, zostanie opowiedziana w Polsce i za granicą po raz kolejny.

Trzecim elementem jest wdzięczność wolnej, demokratycznej Polski dla emigracji, dla Polaków mieszkających za granicą, dzięki którym ciągłość władz została zachowana, którzy wspaniale opiekowali się spuścizną prezydentury i władz działających na uchodźstwie.

Dlaczego tak długo musieliśmy czekać na sprowadzenie prochów prezydentów do Polski?

Tą sprawą nie chcieli zajmować się komuniści, pomniejszali rolę prezydentury na uchodźstwie, a przede wszystkim dbali, aby ta historia była jak najmniej znana. Jeśli uznaliby prezydenturę na uchodźstwie, to postawiliby pytanie, kim byli oni sami w Polsce. Zastanawiające jest, że po 1989 r. o prezydentach na uchodźstwie nadal tak mało mówiono. Myślę, że to było związane z Polską, która miała rysę negocjacji z Magdalenki. Nieprzy-

padkowy jest fakt, że premier Tadeusz Mazowiecki, będąc w Wielkiej Brytanii, odmówił spotkania z Ryszardem Kaczorowskim jako prezydentem Rzeczypospolitej. Jak potem mówił swoim współpracownikom, „nie mógł tego zrobić gen. Jaruzelskiemu”.

Jak wyglądały starania strony polskiej o sprowadzenie prochów prezydentów RP na uchodźstwie do ojczyzny?

Inicjatywa wyszła od premiera polskiego rządu Mateusza Morawieckiego, historyka z wykształcenia. Na ostateczny efekt złożyła się wielomiesięczna praca różnych instytucji – od Kancelarii Premiera poczynając, na współpracy z Kancelarią Prezydenta RP Andrzeja Dudy skończywszy. Trzeba tu wymienić takie instytucje, jak MSZ, MON, IPN oraz rządowa Fundacja Pomoc Polakom na Wschodzie. Myślę, że wszyscy uczestnicy uroczystości złożenia szczątków prezydentów w Mauzoleum Świątyni Opatrzności Bożej i śledzący je przed ekranami telewizorów mieli przeświadczenie wielkiego, historycznego momentu.

Rzeczpospolita miała sześciu prezydentów na uchodźstwie. Czy szczątki pozostałych dwóch również spoczną w Mauzoleum w Świątyni Opatrzności Bożej?

Z sześciu prezydentów działających na uchodźstwie w Mauzoleum

W Mauzoleum w Świątyni Opatrzności Bożej znajdują się symboliczne groby prezydentów Edwarda Raczyńskiego i Kazimierza Sabbata.

Oprócz utworzonego w Świątyni Opatrzności Bożej Mauzoleum w jaki sposób jeszcze upowszechniana będzie wiedza o polskich prezydentach na uchodźstwie?

Obok Mauzoleum powstała Izba Pamięci o prezydentach działających na uchodźstwie. Po 32 latach od prze-

mian ustrojowych w Polsce mamy więc pierwsze, niewielkie muzeum, ale dobrze informujące o tej pięknej karcie naszej historii. Druga rzecz to wpisanie do nowego przedmiotu historia i terazniejszość wydarzeń od okresu II wojny światowej, które najbar-

dziej wpływają na nasze dzisiejsze życie. Powstają też nowe formy informowania o wydarzeniach historycznych. Zapraszam wszystkich czytelników tygodnika „Idziemy” na stronę www.misjawolnapolska.pl, gdzie można zapoznać się z naszą pasjonującą historią przedstawioną w nowoczesny sposób. Jedną z inicjatyw jest konkurs kierowany do młodzieży ostatnich klas szkoły podstawowej i szkoły średniej. Staramy się o nowe formy docierania do pokolenia młodych ludzi. Mamy nadzieję, że dobrze poznają historię polskich prezydentów na uchodźstwie.

Prezydent Andrzej Duda odznacza
o. Jacka Saliję OP

foto: PAP/Paweł Supernak

Order dla Ojca Jacka

Jacek Salij OP, wybitny teolog, duszpasterz i publicysta, został uhonorowany najwyższym polskim odznaczeniem państwowym – Orderem Orła Białego. Z kolei Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski wyróżniony został ks. Jan Sikorski, od 1981 r. duszpasterz internowanych na warszawskiej Białolecie, pierwszy naczeln

ny kapelan Duszpasterstwa Więziennego RP. Uroczystość wręczenia odznaczeń odbyła się w Belwederze z okazji Narodowego Święta Niepodległości.

Dobrze znany czytelnikom „Idziemy” dominikanin został odznaczony „w uznaniu znamienitych zasług dla Rzeczypospolitej Polskiej, za odważne i ofiarne niesienie

posługi kapłańskiej w PRL, za wspieranie dążeń wolnościowych i wytrwałe formowanie sumień w duchu wartości chrześcijańskich, za wybitne osiągnięcia naukowe i twórcze”.

To kolejne odznaczenie państwowe dla o. prof. Jacka Saliję po Krzyżu Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski (2007) i Krzyżu Wielkim tego orderu (2017). W 2018 r. został także wyróżniony Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości.

Natomiast ks. prał. Jan Sikorski, kapłan archidiecezji warszawskiej, został odznaczony „za wybitne zasługi dla Rzeczypospolitej Polskiej, za osiągnięcia w twórczości artystycznej i kształtowanie patriotycznych postaw Polaków”.

Krzyżem Wielkim Orderu Odrodzenia Polski został wyróżniony także Jan Pietrzak – aktor, piosenkarz, publicysta i satyryk.

Spowiednik na ołtarze?

Rusza proces beatyfikacyjny o. Józefa Andrasza SJ, spowiednika i kierownika duchowego s. Faustyny Kowalskiej. Święta korzystała z jego posługi, kiedy mieszkała w Krakowie, czyli w nowicjacie i pod koniec życia. – Ostatni raz spowiadała się u niego w dzień śmierci – mówi dla KAI o. Mariusz Balcerak SJ, wicepostulator procesu beatyfikacyjnego. S. Faustyna aż pięćdziesiąt dziewięć razy wspomina o. Józefa w swoim „Dzienniczku”.

Kult kapłana wyszedł z Sądecczyzny, od mieszkawców rodzinnych stron o. Andrasza. Był on cenionym rekolekcjonistą, kierownikiem duchowym i spowiednikiem. Odegrał ważną rolę w życiu także m.in. bł. Anieli Salawy i bł. Marii Klemensy Staszewskiej OSU./bs

Krzysztof Ziemięcki

Kupiony mundial

Mistrzostwa świata w piłce nożnej budzą nie tylko sportowe emocje. Warto przyjrzeć się kontrowersjom wokół tego wydarzenia.

Po pierwsze, kibice muszą wiedzieć, że stadiony, na których siedzą, zostały zbudowane przez robotników, z których wielu pracowało w warunkach, które nazwalibyśmy pracą przymusową lub innymi formami współczesnego niewolnictwa. To właśnie zagraniczni pracownicy od zera wybudowali siedem z ośmiu stadionów, na których rozegrane zostaną mistrzostwa. W trakcie prac

zginąć miało ponad 6,5 tys. robotników z południowej Azji. Organizacje broniące praw człowieka zwracały uwagę na długie godziny pracy w temperaturach sięgających 40 stopni Celsjusza, na przemoc fizyczną i niewypłacanie pensji.

Dla katarskich władz najważniejszy był cel – by nie możliwe stało się możliwe. Ze względu na upały mundial nie odbywa się w czasie wakacji, ale późną jesienią. Każda arena wyposażona jest w ogromne klimatyzatory, które będą utrzymywały odpowiednią temperaturę nie tylko na murawie, ale nawet wokół stadionów.

Trzymilionowy kraj ma odwiedzić ponad milion kibiców. Przyjeżdżają oni, przyjeżdżają też wszystkie drużyny, mimo wcześniejszych apeli o bojkot imprezy. Ale ani wszechobecne

luksusy, ani nowinki technologiczne – jak półautomatyczny system oceniania pozycji spalanej – nie powinny przyćmić pytań o to, dlaczego mistrzostwa odbywają się w niedemokratycznym państwie, które nie szanuje praw człowieka.

Reprezentacja Danii chciała uczcić śmierć budujących stadiony robotników czarnymi koszulkami. FIFA nie zgodziła się jed-

no... wykluczając od razu za kratkami.

Katarscy szejkwowie kupili głosy, żeby przyznano im organizację mundialu. Informację o tym, że mundial po raz pierwszy organizowany jest w kraju arabskim dzięki ogromnym pieniądзом, potwierdził były szef FIFA. Sepp Blatter udzielił szwajcarskiemu dziennikowi wywiadu, w którym mówił o spotkaniu byłego przewodniczącego UEFA Michela Platinięgo z emirem Kataru, które miał zorganizować były francuski prezydent Nicolas Sarkozy. Dzięki czterem głosom Platinięgo i federacji UEFA mistrzostwa świata powędrowały do Kataru, a nie do Stanów Zjednoczonych.

Otwarcie mistrzostw, podczas których każdy gest będzie miał polityczny podtekst, nastąpi w niedzielę 20 listopada. Warto pomyśleć, jak wielka hipokryzja rządzi nie tylko futbolem, nie tylko polityką, ale i całym światem...

Autor jest dziennikarzem TVP

**Ani luksusy,
ani nowinki
technologiczne nie
powinny przyćmić
pytań o to, dlaczego
mistrzostwa odbywają
się w państwie
niezanującym praw
człowieka.**

nak, by duńscy zawodnicy wyszli w nich na boisko. Kibice też mogą zapomnieć o jakichkolwiek protestach czy zbyt „luźnym” zachowaniu,

W SKRÓCIE

■ **Pomnik „Schronienie”.** Z okazji przypadającego w niedzielę 13 listopada Światowego Dnia Ubogich papież poświęcił na placu św. Piotra rzeźbę „Schronienie”. Przedstawia ona naturalnych wymiarów osobę bezdomną przykrywaną kocem przez gołębia. Jej twórcą jest kanadyjski artysta Timothy Schmalz.

Spod jego dłuta wyszedł też pomnik migrantów i uchodźców, który w 2019 r. został ustawiony na placu św. Piotra.

■ **Atak na wolność prasy.** Sąd w Amsterdamie skazał na karę jedenastu lat więzienia 29-letniego Bilala el H. za kierowanie grupą, która w czerwcu 2018 r. zaatakowała siedzibę redakcji dziennika „De Telegraaf”. Zdarzenie to sąd uznał za atak na wolność prasy. Nikt wtedy nie ucierpiał, poważne były straty materialne.

■ **Sprawiedliwość po latach.** Prokuratura w niemieckim Coburgu prowadzi śledztwo w sprawie byłego strażnika SS w niemieckim obozie koncentracyjnym Ravensbrück. Chodzi o 98-letniego mężczyznę, który służył w obozie od kwietnia 1943 r. do maja 1945 r.

■ **Za życiem.** Kilka tysięcy osób wzięło udział w antyaborcyjnym „Marszu życia”, który odbył się w Hadze. – Bronimy prawa do życia osób nienarodzonych – powiedział Arthur Alderliesten z chrześcijańskiej fundacji „Schreeuw om Leven” (krzyk za życiem), która zorganizowała protest.

■ **Dochodzenie w sprawie kardynała.** Wkrótce rozpocznie się wstępne dochodzenie kościelne w sprawie francuskiego kardynała Jean-Pierre’a Ricarda, który przyszedł się do „nagannego” postępowania wobec czter-nastolatki przed 35 laty, gdy nie był jeszcze biskupem – zapowiedział dyrektor Biura Prasowego Stolicy Apostolskiej Matteo Bruni.

■ **Nowa zabójcza broń.** Irańskie wojsko opracowało nowy rodzaj pocisku hipersonicznego, który może przedrzeć się przez wyrafinowane systemy obrony przeciwnika – oświadczył gen. Amir Ali Hadżizade. – Nie sądzę, aby przez następne dziesięć lat wynaleziono technologię, która mogłaby się nowemu pociskowi przeciwstawić – skomentował Hadżizade.

■ **Isaura ministrem.** Brazylijska aktorka Lucelia Santos, znana z głównej roli w serialu „Niewolnica Isaura”, weszła w skład administracji prezydenta Luli da Silvy i będzie współodpowiedzialna za resort kultury.

■ **Kłamca katyński.** Niedoszły kandydat na prezydenta Czech Josef Skala ma stanąć przed sądem za podważanie zbrodni w Katyniu. Były wiceprzewodniczący Komunistycznej Partii Czech i Moraw twierdził, że wymordowanie przez Sowietów 22 tys. polskich obywateli w Katyniu to „historia skonstruowana przez nazistów”.

JEZUS W UBOGICH

Zatroszczmy się o ubogich, w których obecny jest Jezus – wezwał papież Franciszek w homilii, którą wygłosił 13 listopada w bazylice św. Piotra podczas Mszy świętej w Świątyni Dnia Ubogich. Ojciec Święty wskazał, że „ważna jest umiejętność rozeznawania czasów, w których żyjemy”, aby być „uczniami Ewangelii także pośród wstrząsów historii”. – Ażeby ukazać nam, jak rozróżniać, Pan daje nam dwa napomnienia: „nie dajcie się zwieść” i „dawajcie świadectwo” – zauważył.

– Poświęćmy się miłowaniu dzieci najbardziej odrzuconych, zatroszczmy się o ubogich, w których obecny jest Jezus, który dla nas stał się ubogim. Poczujmy się wezwani, aby nie spadł im nawet włos z głowy. Nie możemy trwać, jak ci, o których mówi Ewangelia, podziwiając piękne kamienie świątyni, bez rozpoznania prawdziwej świątyni Boga, człowieka, zwłaszcza ubogiego, w którego obliczu, w którego historii, w którego ranach obecny jest Jezus. On to powiedział. Nigdy o tym nie zapominajmy – powiedział w swojej homilii Franciszek.

POMNIK ELŻBIETY II

Pierwszy po śmierci Elżbiety II pomnik monarchini odsłonięto w Yorku na północy Anglii. Umieszczony w niszy tamtejszej katedry posąg odsłonięty został przez jej syna, króla Karola III. Rzeźba, którą wykonał Richard Bossons, została ukończona w sierpniu, miesiąc przed śmiercią królowej. Wykuty z francuskiego wapienia pomnik przedstawia Elżbietę II w diadmie Jerzego VI na głowie, trzymającą symbole władzy monarszej – berło i jabłko.

CHERSONŃ WOLNY

Chersoń wrócił pod kontrolę Ukrainy, do miasta weszły oddziały ukraińskich sił zbrojnych. Wywiad Ukrainy wezwał żołnierzy rosyjskich, by nie próbowali zbiec z miasta w strojach cywilnych i aby oddawali się do niewoli, gwarantując im życie i bezpieczeństwo. Policja ukraińska rozpoczęła przeczyszczanie i kontrolowanie terenu. W mieście brakuje żywności, wody i leków, ale zaczę-

na przybywać pomoc humanitarna. Wiceszef Rady Bezpieczeństwa Rosji, a wcześniej prezydent i premier tego kraju Dmitrij Miedwiediew powiedział, że tereny, z których wycofali się rosyjscy żołnierze, wrócą jeszcze do Federacji Rosyjskiej.

Na zdjęciu uchodźcy z Chersonia przebywający w Odessie świętują wyzwolenie swojego miasta.

DOBRA I MĄDRA

fot. archiwum

Na stadionie w Kinoru koło Meru w środkowej Kenii arcybiskup stolicy Rwandy, Kigali, kard. Antoine Kambanda ogłosił błogosławioną s. Marię Karolę (Fiorinę Cecchin). Była ona włoską zakonnicą ze Zgromadzenia Sióstr św. Józefa B. Cottolengo, żyjącą na przełomie XIX i XX w., z czego ponad 20 lat spędziła w różnych miejscach dzisiejszej Kenii. Mimo słabego zdrowia, a później ciężkiej choroby niemal do ostatnich dni swego niespełna półwiecznego życia opiekowała się chorymi, dziećmi i osobami potrzebującymi, wspierając ich materialnie i katechizując. – Dała świadectwo Ewangelii miłosierdzia mieszkańcom Afryki. Niech jej przykład niewiasty dobrej i mądrej wspiera wszystkich, którzy pracują na rzecz szerzenia królestwa Bożego. Brawa dla nowej błogosławionej! – powiedział papież Franciszek podczas audyencji generalnej 9 listopada.

KRÓL U PAPIEŻA

fot. PAP/EPA Vatican Media Handout

Kwestia dostępu do miejsc świętych to jeden z ważnych tematów poruszonych w trakcie wizyty króla Jordanii Abdullaha II w Watykanie. Monarchę przyjął na audyencji w Pałacu Apostolskim Ojciec Święty. Następnie król Abdullah udał się na rozmowy w Sekretariacie Stanu. Tam, podkreślając znaczenie stabilności i pokoju na Bliskim Wschodzie, ze szczególnym uwzględnieniem kwestii palestyńskiej i problemu uchodźców, rozmawiano o konieczności zachowania i wspierania obecności chrześcijan w tym regionie.

PAMIĘĆ O ZAMORDOWANYCH

W Salwadorze trwa pamięć o zamordowanych w 1989 r. przez rządzący tam wówczas reżim wojskowy pięciu hiszpańskich jezuitach i dwóch kobietach (ich kucharka i jej piętnastoletnia córka). Do zbrodni doszło

na terenie kampusu Uniwersytetu Ameryki Środkowej w stolicy kraju, San Salvadorze. W mieście tym pod hasłem „Niech żyją męczennicy” celebrowana była Msza święta oraz przeszła procesja.

fot. PAP/EPA/Rodrigo Sura

W SKRÓCIE

■ Więźniowie polityczni na Białorusi.

Co najmniej 450 osób zatrzymano we wrześniu i październiku w Mińsku z powodów politycznych – podała gazeta internetowa Nasza Niwa. Według organizacji praw człowieka Wiosna (zlikwidowanej przez władze) na Białorusi jest obecnie co najmniej 1390 więźniów politycznych.

■ Niemcy i uchodźcy.

W Niemczech od początku roku do końca września w całym kraju zarejestrowano 65 ataków na ośrodki dla uchodźców.

■ Turcja się nie zgodziła.

Turcja nie przepuściła przez cieśninę Bosfor rosyjskich okrętów wojennych, które od początku lutego czekały na zgodę, by wpłynąć na Morze Czarne i stamtąd atakować Ukrainę. Jednostki wracają do Władywostoku.

■ Za rosyjskie pieniądze.

Były prezydent Mołdawii Igor Dodon, szef opozycyjnej partii PSRM, która regularnie organizuje antyrządowe protesty w Kiszyniowie, przez kilka miesięcy na przełomie 2021 i 2022 r. otrzymywał przelewy od stowarzyszenia rosyjskich przedsiębiorców powiązanych z Kremlm – podał mołdawski portal Rise.

■ **Skuteczne bariery.** Po raz pierwszy w historii Wenecji zdarzyło się, że gdy plac Świętego Marka został zalany, woda nie wdarła się do liczącej prawie tysiąc lat bazyliki. Wodę zatrzymały szklane bariery ochronne, zamontowane w ostatnich tygodniach.

■ **Groźne wystrzały.** Samolot pasażerski libańskich linii Middle East Airlines został trafiony przypadkowym pociskiem podczas lądowania w Bejrucie. Według szefa linii Mo-hamada el-Huta każdego roku na stołecznym lotnisku siedem do ośmiu samolotów trafiających jest w wyniku uroczystych wystrzałów. Okazją do nich jest upamiętnianie takich okazji, jak śluby, pogrzeby i ukończenie szkoły.

■ **Szpieczy GRU.** Prokuratura krajowa w Sztokholmie oskarżyła dwóch braci irańskiego pochodzenia, którzy pracowali m.in. dla szwedzkich służb specjalnych SAPO, o trwające dziesięć lat szpiegostwo na rzecz rosyjskiego wywiadu wojskowego GRU. Mężczyźni od ponad roku przebywają w areszcie.

■ **Bez rozmów w aucie.** Kierowcy w belgijskiej prowincji Limburgia, który korzystają z telefonu podczas jazdy samochodem, mogą stracić prawo jazdy na osiem dni. Osiem procent wypadków śmiertelnych na drogach w Belgii jest związanych z korzystaniem z telefonów komórkowych.

■ **Bez sierpa i młota.** Sąd administracyjny w Madrycie nakazał państwowemu urzędowi pocztowemu, aby zawiesił emisję znaczka z sierpem i młotem, upamiętniającego setną rocznicę utworzenia Komunistycznej Partii Hiszpanii.

Serwis przygotowany na podstawie PAP, KAI i RV

Anna Meetschen

Apostazja zawsze boli

Przy okazji każdorazowej deklaracji znanej osoby o zamiarze dokonania apostazji podnosi się medialna burza: jedni gratulują śmiałkowi odważnego kroku w kierunku uwolnienia się spod jarzma Kościoła, inni przy tej okazji reklamują, jak łatwo dokonać wystąpienia z tejże instytucji, a jeszcze inni wytykają Kościołowi wszystkie jego błędy prowadzące do tego, że ktoś się na takie posunięcie zdecydował.

A prawda jest taka, że każdy akt apostazji dotyka nas wszystkich. Nie tylko tego, kto go dokonuje. To jest smutek i ból wszystkich wierzących, którzy stanowią Kościół. Tu nie chodzi o porażkę duchownych, którzy „nie zatrzymali” tej konkretnej osoby w swojej instytucji – jak triumfująco donoszą niektóre media. Bo tu wcale nie chodzi o statystyki, ile osób przynależy do

Kościoła, tylko o konkretne dusze, które będą zbawione albo nie.

Niestety, ten wymiar w ogóle nie jest brany pod uwagę przy okazji newsa o akcie apostazji. Jest to po prostu nośny temat, który po każdorazowej deklaracji ty-

godniami walczony jest na wszystkie strony, z pominięciem oczywiście strony duchowej. Temat, który stał się modny po fali czarnych marszów. Wtedy też pojawiły się nawet billboardy zachęcające do dokonywania apostazji, z hasłem: „W zgodzie ze sobą, z dala od kościoła”.

W Polsce temat chwycił, bo to była nowość. Do tej pory w naszym kraju nie prowadzono nawet statystyk dotyczących wystąpień z Kościoła, gdyż zjawisko to było tak marginalne. Co innego na Zachodzie. W Niemczech czy Austrii liczba apostazji jest ogromna i rośnie z roku na rok, ale tam też obowiązuje inny system finansowania Kościoła. Dokonując apostazji, obywatel zaprzestaje płacenia podatku kościelnego. Toteż występując z niego, były wierny daje komunikat: z moich pieniędzy nie będziecie już finansować np. drogi synodalnej. W Polsce wystarczy nie dać na tacę, by wyrazić swój sprzeciw wobec inicjatyw duchowieństwa czy episkopatu, i nie trzeba stosować tak drastycznych środków, jak apostazja. Zatem musi chodzić o coś innego.

Po pierwsze, co jest chyba najważniejsze, ludzie, myśląc o takim kroku, nawet nie zdają sobie sprawy z tego, że nie mszczą się w ten sposób na Kościele, ale przede

wszystkim na sobie samych. Sami siebie odcinają od źródła łaski, od wspólnoty, w której jest zbawienie, wystawiając się na niebezpieczeństwo utraty życia wiecznego. Gdyby wiedzieli, że jako ochrzczeni przynależą do Kościoła Chrystusowego, a nie Kościoła pojmowanego jako instytucja zarządzająco-budowlana, to nawet nie przyszedłby im do głowy taki pomysł. Tyle że współczesna propaganda medialna robi wszystko, aby przekonać wiernych, że należą do światowej instytucji powołanej i zarządzanej przez żadnych pieniędzy ludzi, od której uwolnienie się jest powodem do dumy i zaskrawa na czyn bohaterski. A jeżeli wierni dają temu

posłuch, to znaczy, że gdzieś została przeoczona jakże ważna katecheza o tym, czym naprawdę jest Kościół!

I dlatego dobrze się składa, że na najbliższy rok duszpasterski 2022/2023, który rozpoczniemy w pierwszą niedzielę Adwentu, w Kościele w Polsce został przygotowany temat „Wierzę w Kościół Chrystusowy”. Wszyscy powinniśmy odrobić lekcję z tej materii. Bo niestety, skoro ludzie z Kościoła odchodzą, to oznacza to także, że my jako wspólnota nie ukazujemy tej strony transcendentnej naszej wspólnoty, że nie dajemy świadectwa o jej nadprzyrodzonym bycie, że może za bardzo koncentrujemy się na stronie formalnej. I nie możemy wzruszać ramionami, kiedy nasz brat lub siostra chce odejść z Kościoła Chrystusowego. Bo dokąd on w takim razie pójdzie? Kto mu da życie wieczne? To musi nas wszystkich obchodzić i to jest zawsze ból i smutek dla całej wspólnoty Kościoła.

Zmarł Chryzostom II

Prawosławny arcybiskup Nowej Justyniany i całego Cypru Chryzostom II (Dimetriou) zmarł w Nikozji 7 listopada, w wieku 82 lat.

Z pochodzenia był Grekiem. W latach 1968–1972 kształcił się na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Ateńskiego, a po jego ukończeniu w 1972 r. został wyświęcony na kapłana, w 1978 r. zaś przyjął sakrę biskupią jako metropolita Pafosu. W latach 2002–2006 tymczasowo kierował Kościołem Cypru, gdy ówczesny zwierzchnik Chryzostom I ze względu na wiek i postępującą chorobę nie mógł pełnić swych obowiązków. W 2006 r. został jego następcą. 24 października 2020 r. w czasie liturgii wymienił imię głowy nieuznanego przez Moskwę Prawosławnego Kościoła Ukrainy, metropolity Epifaniasza, co spowodowało, że w cerkwiach Rosyjskiego Kościoła Prawosławnego przestano wymieniać jego imię. „Moją myśl kieruję teraz ku narodowi cypryjskiemu, przeżywającemu żałobę narodową z powodu śmierci Jego Eminencji Chryzostoma II. Był pasterzem dalekowzrocznym, człowiekiem dialogu, miłującym pokój, który starał się promować pojednanie między różnymi wspólnotami w kraju. Z wdzięcznym uczuciem wspominam braterskie spotkania, które mieliśmy na Cyprze podczas mojej wizyty w zeszłym roku. Módlmy się dla niego o wieczny odpoczynek” – napisał papież Franciszek po jego śmierci./wś

Bartłomiej I o wojnie

Nie da się usprawiedliwić tej wojny w żaden sposób – stwierdził patriarcha Konstantynopola Bartłomiej I o konflikcie na Ukrainie./wś

fot. pixabay

Dariusz Kowalczyk SJ

Ku europejskiemu molochowi?

Europa została zbudowana na chrześcijaństwie, filozofii Greków i prawie rzymskim. Dziś znacząca część elit Unii Europejskiej, która pretenduje do bycia wyrazicielem „wartości europejskich”, jest chrystofobiczna, a szczególnie katofobiczna, filozofię zastąpiła ideologią lewicowo-liberalną, w tym polityczną poprawnością, a prawo nagina tak, by służyło owej ideologii, na przykład uznaje aborcję za podstawowe prawo człowieka. W obecnym kształcie Unia nie jest żadną przyszłością Europy; może być raczej jej grabarzem. Nie jest to już bowiem Unia Roberta Schumana, wybitnego męża stanu i gorliwego katolika, ale Unia Altiero Spinello, komunisty, przeciwnika państw narodowych, zwolennika jakiegoś europejskiego molocha zarządzanego z jednego, zideologizowanego w duchu neomarksistowskim ośrodka.

Jan Paweł II zachęcał Polaków do wejścia w strukturę Unii Europejskiej. Tyle że jego wizja zjednoczonej Europy była zdecydowanie inna od tego, co teraz prezentuje główny nurt w Brukseli i Berlinie. 19 maja 2003 r. w przemówieniu do uczestników narodowej pielgrzymki papież Polak podkreślił, że kraje byłego bloku wschodniego, w tym Polska, „mają do spełnienia ważną misję na Starym Kontynencie”. Zwrócił się także do „przeciwników integracji”: „Doceniam ich troskę o zachowanie kulturalnej i religijnej tożsamości naszego Narodu. Podzielam ich niepokoje związane z gospodarczym układem sił [...]. Muszę jednak podkre-

ślić raz jeszcze, że Polska zawsze stanowiła ważną część Europy i dziś nie może wyłączać się z tej wspólnoty [...]. Wejście w struktury Unii Europejskiej, na równych prawach z innymi państwami, jest dla naszego Narodu i bratnich Narodów słowiańskich wyra-

zem jakiejś dziejowej sprawiedliwości, a z drugiej strony może stanowić ubogacenie Europy. [...] Jest to wyzwanie, które współczesność stawia przed nami i przed wszystkimi krajami, które na fali przemian politycznych w regionie tzw. Europy Środkowo-wschodniej wyszły z kręgu wpływów ateistycznego komunizmu”.

Niestety! Nadzieje Jana Pawła II się nie spełniły. Unia Europejska dziś coraz bardziej jawi się jako zbiurokratyzowany twór opętany bezbożnym neomarksizmem. Wiele jej wysokich urzędników jest wrogo nastawionych do chrześcijańskiego dziedzictwa. A krajom, gdzie rządy nawiązują do tegoż dziedzictwa, jak Polska i Węgry, unijnoeuropejskie instytucje wypowiadają de facto niekonwencjonalną wojnę. Każdy pretekst jest dobry. Najczęściej żongluje się tyleż ogólnymi, co kłamliwymi hasłami, że demokracja zagrożona, że brak praworządności, że gejęw biją itp. W przypadku Polski sytuacja jest o tyle skomplikowana, że jak żaden inny kraj mamy w UE wyjątkowo silną reprezentację tych, którzy inicjują oszczerze ataki na własny kraj, aby w ten sposób, przy pomocy „zagranicy”, pogorszyć sytuację w Polsce, osłabić rząd i dojść do władzy. Przy czym nie brakuje w kraju nad Wisłą takich, którzy rzeczywiście nie chcą niepodległej Polski, bo wolą import lewico-

wo-liberalnych idei i podporządkowanie się Berlinowi.

Polscy „patrioci inaczej” raz po raz organizują w instytucjach unijnych nagonki na Polskę. Wyjątkowe brednie opowiada Robert Biedroń. Ostatnio w Parlamencie Europejskim wykrzykiwał: „Chcecie

zobaczyć, jak wyglądają rządy skrajnej prawicy? Przyjeżdżcie [...] do Polski. Strefy wolne od LGBT, kobiety sprowadzone do inkubatorów, sojusz tronu i ołtarza, zamach na media i sądownictwo. [...] UE po-

Unia Europejska dziś coraz bardziej jawi się jako zbiurokratyzowany twór opętany bezbożnym neomarksizmem.

wstała między innymi z wielkiego marzenia, żeby nigdy więcej nie doszło właśnie do rządów skrajnej prawicy. Z doświadczenia Auschwitz,

że ten największy obóz koncentracyjny nie spadł nam z nieba”. Część establishmentu europejskiego w to wierzy, część nie wierzy, ale i tak wykorzystuje tego rodzaju oszczerstwa, aby atakować Polskę i w poczuciu wyższości próbować ją podporządkować wyznawanym ideologiom.

Włosi nie mówią „Unia Europejska”, ale po prostu „Europa”. Bardzo mnie to irytuje, bo nie wolno utożsamiać Europy z Unią Europejską, szczególnie taką, jaka ona jest obecnie. Europa to kontynent, a przede wszystkim wielowiekowa historia, różnorodność narodów, dziedzictwo kulturowe, chrześcijańska wiara pokoleń. Unia Europejska to pomysł na owocną współpracę dla wszystkich, który się, niestety, zdegenerował i zideologizował. Czy jest jeszcze szansa, by Unię głęboko zreformować, powracając do jej autentycznych korzeni?

dkowalczyk@jezuici.pl

Autor jest profesorem Wydziału Teologicznego Papieskiego Uniwersytetu Gregorianum w Rzymie

Abp Szewczuk w Watykanie

Papież Franciszek przyjął zwierzchnika ukraińskich grekokatolików. Abp Światosław Szewczuk po raz pierwszy od lutego tego roku przyjechał do Rzymu.

– Opowiedziałem papieżowi o posłudze naszych biskupów, księży, zakonników i zakonnic na obecnie okupowanych terytoriach. Podkreśliłem, że wszyscy nasi pasterze pozostali z cierpiącym ludem. Wyjaśniłem, iż każda nasza katedra, kościół oraz klasztor stały się punktami schronienia, przyjęcia czy humanitarnej działalności – wskazał hierarcha.

Abp Szewczuk wręczył Ojcu Świętemu symboliczny dar – fragment rosyjskiej miny, która zniszczyła fasadę grekokatolickiej świątyni w Irpieniu.

Hierarcha został przyjęty także przez Benedykta XVI. Zwierzchnik ukraińskich grekokatolików podziękował papieżowi seniorowi za list, w którym na samym początku wojny zapewnił go o swej modlitwie za Ukrainę. **wś**

REKLAMA

Wyrusz w podróż po świecie katolickiej męskości!

W naszych kościołach znajdują się obrazy i figury, przed którymi się modlimy, i takie, które służą upiększeniu wnętrza. Gdzie znajduje się granica między sztuką sakralną a religijną?

Granice sztuki sakralnej i religijnej są nieostre i wieloznaczne. Bazując na dokumentach Kościoła i tłumacząc jak najprościej, odwołam się do teorii zbiorów. Wyobraźmy sobie dwa kręgi, które przecinają się, czyli mają część wspólną. Pierwszy krąg to sztuka religijna chrześcijańska, czyli taka, która wyrasta z religijnych inspiracji. Drugi krąg to sztuka kościelna – czyli taka, która jest przeznaczona do budynku sakralnego, do świątyni. Częścią wspólną tych zbiorów będzie sztuka sakralna, czyli sztuka religijna we wnętrzu kościelnym. Powtarzam, jest to schemat. Rzeczywistość jest znacznie bogatsza.

sztuka religijna, wraz z rozwojem indywidualizmu religijnego. Od XIX w. zaczyna się proces coraz większego indywidualnego przeżywania wiary, czasem poza strukturalnym Kościołem. Ogromny rozwój sztuki religijnej w XIX w. w dużym stopniu jest z tym zjawiskiem związany. Wówczas pojawiają się obrazy inspirowane wiarą, kościelną historią, osobistymi doświadczeniami, ale niemieszczące się w kategoriach pewnego kanonu, który sprawiał, że te dzieła były dziełami sztuki sakralnej. Jest to proces bardzo złożony, bo nakłada się na niego coraz większy pluralizm społeczny, polityczny, filozoficzny i wreszcie artystyczny. Do czasów klasycyzmu istniało pojęcie stylu, który obejmował literaturę, muzykę, malarstwo i architekturę. W XIX w. ten trend zaczyna się wyczerpywać, pojawiają się rozmaite nurty artystyczne współistniejące ze sobą, dla których bardzo trudno jest

oprócz oczywistej inspiracji religijnej, którą ona zakłada, istotny jest dialog z przeszłością i z tym dziedzictwem, które żyje w każdym człowieku.

Jak to się dzieje, że niektóre dzieła nawiązujące do tradycji stają się przedmiotem szczególnej czci, a inne nie?

Jest to dla mnie ciekawe i tajemnicze zjawisko, że nieraz powszechnym kultem otaczane są dzieła o słabszej wartości artystycznej, podczas gdy dzieła znacznie lepsze takim kultem się nie cieszą. Przykładem jest choćby Matka Boża Piekarska. Obraz z Piekara trafił do Opola, gdzie jest otaczany kultem, ale nie tak dużym jak wcześniej w Piekarach. Natomiast w Piekarach wykonano kopię, która jest słabym naśladownictwem pierwowzoru, ale to właśnie ona przyciąga pątników. Wygląda to tak, jakby kult związany był z miejscem. A więc to nie

Do modlitwy czy podziwiania?

Z bp. prof. **Michałem Janochą**, historykiem sztuki, przewodniczącym Rady KEP ds. Kultury i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego, rozmawia Irena Świerdzewska

Jak powinna oddziaływać na odbiorcę sztuka sakralna?

Powinna powodować w nas to, co najtrudniej jest wyrazić słowami. Gdybyśmy wszystko potrafili wyrazić słowami, to sztuka byłaby już niepotrzebna. Myślę, że pokora wobec Tajemnicy jest podstawą dla artystów, kaznodziejów i dla wszystkich świeckich. Słowami, obrazem potrafimy właściwie tylko coś naszkicować i dotknąć pewnej rzeczywistości, ale to, co najważniejsze, jest poza nami. Ostatecznie sztuka sakralna powinna skłaniać do modlitwy.

Dlaczego niektóre dzieła – jak np. cennie obrazy Michaela Willmanna znajdujące się w stołecznych kościołach – podziwiamy, ale nie kłękamy przed nimi do modlitwy?

W średniowieczu niemal cała plastyka miała charakter sakralny i była traktowana jako Boże rzemiosło. Od renesansu doświadczenie religijne i doświadczenie estetyczne zaczyna się rozdzielać. W epoce baroku, kiedy tworzył Willmann, istniał już podział na sztukę religijną i świecką. Ze sztuki sakralnej zaczęła wyodrębniać się

znaleźć wspólny mianownik. Porównuję to czasem obrazowo do drzewa, które wyrasta z pnia, ale na określonej wysokości pojawia się korona. Widząc rosnące w górę konary, gałęzie i gałązki, bardzo trudno stwierdzić, która z nich jest najważniejsza, właściwie taka już nie istnieje. Zrodzony w XIX w. pluralizm artystyczny rozwija się i trwa do dzisiaj.

Czy w pluralizmie artystycznym można wskazać, mimo wszystko, pewne czynniki klasyfikujące sztukę religijną i sakralną?

Niezależnie od istniejących kierunków istnieje tradycja odnosząca się do dzieł sztuki dawnej, które wyznaczają pewien punkt odniesienia i pewien kanon. Oczywiście, ten kanon także się zmienia, tak jak zmieniają się gusta epoki. Niemniej te dzieła, które uchodzą za wielkie dokonania w przypadku sztuk plastycznych, malarstwa, rzeźby czy też architektury, mogą być ważnym punktem odniesienia. Kiedy dzisiaj mówimy o sztuce sakralnej, to

kryterium artystyczne staje się ostatecznym probierzem uznania jakiegoś obrazu za cudowny, ale zupełnie inne czynniki, i ta sprawa jest bardzo tajemnicza i nieprosta do wyjaśnienia. Podobnych przykładów można znaleźć wiele.

Na ile istotna w tworzeniu dzieł do przestrzeni sakralnej, obok talentu twórcy, jest jego duchowość?

Ma ogromne znaczenie, chciałoby się, żeby dla twórców wielkiego talentu sprawy wiary czy metafizyki też były wielkie. Artysta niekoniecznie musi być człowiekiem, który identyfikuje się z Kościołem. Ważne jest, żeby Kościół szanował i próbował zrozumieć, bo dla niego tworzy, istotne jest, żeby miał poczucie wielkości i świętości Boga, do którego odwołuje się w swojej sztuce. Najistotniejsza jest

nie tyle metryka w kancelarii parafialnej, ile autentyczne przejęcie się głębią i tajemnicą istnienia świata, człowieka i Boga. Jeżeli te doświadczenia połączone są z talentem, to jest szansa, że będą powstawać

Sztuka sakralna powinna skłaniać do modlitwy.

ważne dzieła. W przypadku sztuki sakralnej oprócz talentu i jakiegoś choćby intencjonalnego związku ze wspólnotą Kościoła bardzo istotny jest też stosunek do całej tradycji artystycznej, chrześcijańskiej – nie po to, żeby ją kopiować czy imitować, ale żeby znając ją i traktując serio, podejmować z nią twórczy dialog.

Kogo spośród współczesnych twórców zalicza Ksiądz Biskup do wzorcowych artystów sztuki sakralnej?

Projekty Stanisława Niemczyka uważam za absolutnie natchnione. Ile za nimi stało zmagani, dyskusji, trudów, wiedzy ci, którzy w ich powstawaniu uczestniczyli.

Przykładem „połączenia” genialnej architektury z genialnym malarzem – Jerzym Nowosielskim – jest kościół w Nowych Tychach. W przyszłym roku przypada stulecie urodzin tego jednego z największych arty-

stów w skali Europy. Nowosielski potrafił stworzyć język, w którym mówi o rzeczach nazywanych świeckimi poprzez sakralną formę. Jest to forma, którą zaczerpnął z ikony, a która pozostaje jednocześnie formą absolutnie nowoczesną. Język Nowosielskiego, którym opowiada o życiu Chrystusa, życiu świętych, ale w wielu innych swoich dziełach również o przyrodzie, człowieku, o jego ciele, jego namiętnościach – okazuje się językiem niezwykle spójnym i przenikniętym duchowym pięknem, w którym granica między tym, co jest świeckie i duchowe, zostaje zniesiona. Tak powstają wielkie dzieła.

Nie wszyscy odbiorcy potrafią zrozumieć wielkość współczesnego dzieła. Tak było m.in. z obrazami Jerzego No-

Przyszłość Kościoła będzie rozstrzygać się w kulturze.

wosielskiego w jednej ze świątyń. Czy taka niezrozumiała sztuka może prowadzić do Boga?

Dobre dzieło nie musi podobać się wszystkim, bo gdybyśmy kierowali się taką zasadą, to byśmy wybrali absolutną przeciętność i banał. Wielka sztuka jest zawsze sztuką elitarną, ale ośmielię się powiedzieć, że chrześcijaństwo jest również elitarne i arystokratyczne. Wiem, że to, co teraz mówię, jest niemo-

ne. Myślę o arystokracji ducha, która jest otwarta na wszystkich i na wszystko, ale jednocześnie sama sobie wyznacza najwyższe standardy. Tak samo jest ze sztuką. Kiedy Jerzy Nowosielski został wybrany do ozdobienia wnętrza kościoła w Wesołej, to proboszcz, ks. Stefan Wysocki, poprosił artystę, by tłumaczył ludziom, co tworzy, co maluje.

Reasumując, myślę, że wysoka sztuka stawia wymagania. Nie ma nic gorszego niż zdać się na gusta opinii publicznej, bo wtedy wybieramy mierność. Maskultura redukuje, spłaszcza, natomiast sztuka wysoka jest zawsze ambitna. To nie wierni mają kształtować sztukę, ale to sztuka ma kształtować wiernych.

Czym powinien kierować się proboszcz, budując kościół i planując wystrój wnętrza?

Postawiłbym problem inaczej. Trzeba wrócić do momentu, kiedy zaczynamy myśleć o projekcie kościoła, bo jest on całością architektury, światła, obrazów, rzeźb. Świątynie powstają długo, w wyniku namysłu, co rozstrzyga się w trójkącie: inwestor – w tym wypadku proboszcz – artysta i później wykonawca. W pierwszym etapie jest rozmowa proboszcza z artystą czy z zespołem artystów, wtedy rodzą się koncepcje. Oczywiście można je realizować przez dziesiątki lat, ale przecież kościół jest budowlą, która będzie służyć przez wieki. Dobrze, kiedy na tym etapie nie myślimy tylko o architekturze, która ma pomieścić ludzi. Kościół jest całością.

W jakim stopniu sztuka sakralna może wpływać na przyszłość Kościoła?

Przyszłość Kościoła będzie rozstrzygać się w kulturze. Wiele mówił na ten temat papież Benedykt XVI. W czasach, kiedy Pan Bóg i Kościół stają się rzeczywistościami powszechnie kwestionowanymi, kultura pozostaje niekwestionowana, także wielka kultura sakralna naszej przeszłości. Dlatego uważam, że na tej płaszczyźnie dokonuje się coś bardzo ważnego. Nie ma zbawienia bez kultury, nie ma zbawienia poza kulturą.

Polichromie Jerzego Nowosielskiego w kościele Opactwa Bożej Wesołej w Warszawie-Wesołej

fol. Irena Świerdzewska

Dziesięć obrazów Jezusa Miłosiernego autorstwa wybitnych malarzy współczesnych znalazło już swoich nabywców. Siedem z nich zostanie w diecezji warszawsko-praskiej. Jest to początek zakrojonego na wiele lat przedsięwzięcia, mającego na celu odnowienie sztuki sakralnej.

Barbara Stefańska

Krużganki klasztoru ojców dominikanów w Krakowie ledwie pomieściły wszystkich przybyłych na wernisaż współczesnych obrazów Jezusa Miłosiernego według wizji z „Dzienniczka” s. Faustyny Kowalskiej. Przy dźwiękach muzyki i przegaszonych światłach odsłonięto dziesięć wizerunków.

ŚWIATŁO Z WNĘTRZA

Jezus jako światło świecące w ciemności oraz źródło światła – to idea obrazu o. Jacka Hajnosa OP. Dzieło trafi do powstającego kościoła w Wielgolesie Brzezińskim. Malarz – jak sam mówi – włożył dużo wysiłku w to, by oczy Chrystusa z każdej strony patrzyły z miłością na osobę, która będzie się przed tym wizerunkiem modlić.

Beata Stankiewicz na malowanie obrazu poświęciła trzy miesiące. Zastanawiała się, skąd wziąć twarz Jezusa. Inspirowała się wizerunkiem z Manoppello, którego jednak nie da się prosto skopiować. Również ona podkreślała, że w twarzy kluczowe jest spojrzenie – aby był kontakt wzrokowy z odbiorcą, ponieważ dzieło ma pomagać ludziom w modlitwie.

Malarz i pedagog prof. Jarosław Modzelewski przyznawał, że przedstawienie Jezusa Miłosiernego było wielkim wyzwaniem. Najpierw stworzył wstępny obraz. Przyswierała mu myśl o białej szacie; zdecydował się na biel tytanową. Jego dzieło ma zawisnąć w planowanej kaplicy hospicjum przy kościele św. o. Pio na war-

szawskim Gocławiu. To właśnie do Jarosława Modzelewskiego zadzwonił pomysłodawca przedsięwzięcia dr Dariusz Karłowicz. Następnie artysta zapraszał do włączenia się w nie swoich kolegów po fachu.

Jak oddać twarz, tło i promienie – z tym mierzyli się wszyscy artyści. Artur Wąsowski, który proces tworzenia dzieła nazywa rodzajem modlitwy, zdecydował się na nietypowe rozwiązanie. Otóż Jezus otoczony jest licznymi promieniami układającymi się w kształt mandorli, dawniejszej formy aureoli, symbolizującej obecność Bożą. Jak mówi artysta, celem było pokazanie nieśkończoności miłosierdzia, które wchodzi

den z powodów wyboru Krakowa Dariusz Karłowicz.

PRÓBA OGNI

Przedsięwzięcie rodzi wiele pytań. Czy nowe obrazy zostaną zaakceptowane przez wiernych? Czy nie wystarczą znane dotychczas i otoczone kultem wizerunki „Jezu, ufam Tobie?”.

– Nie chodzi o rewolucję czy odrzucenie tego, co było, ale o odnowienie języka sztuki i przemyślenie na nowo tematu miłosierdzia Bożego – wyjaśniała dr Izabela Rutkowska, znawczyni „Dzienniczka”, w czasie sesji panelowej kolejnego dnia. Wraz z dr Dorotą

Miłosierdzie na nowo malowane

w kosmos, nie ogranicza się. – Miałem pragnienie, żeby to był Jezus, który przychodzi do naszej codzienności – dodaje. Stąd ruch postaci i szarość tła. Jego obraz trafi poza diecezję warszawsko-praską.

Ponadto zaprezentowano dzieła: Bogny Podbielskiej, Ignacego i Wincentego Czwartosów, Jacka Dłużewskiego, Wojciecha Głogowskiego oraz Krzysztofa Klimka.

Po odsłonięciu obrazów publiczność długo wpatrywała się w wizerunki, żywo dyskutując o nowych interpretacjach, innych niż znane nam dotychczas. W dominikańskich krużgankach dzieła te będzie można oglądać jeszcze do 6 stycznia.

W momencie rozpoczęcia wernisażu siedem spośród dziesięciu obrazów było wykupionych. Następnego dnia już wszystkie wizerunki znalazły swoich nabywców. Jeden z nich został przeznaczony do dominikańskiego ośrodka w Jamnej.

Choć samo przedsięwzięcie powstało w środowisku warszawskim, na miej-

sce wernisażu wybrano klasztor ojców dominikanów w Krakowie. Frekwencja świadczy o tym, że był to dobry wybór, choć sporo osób przyjechało na to wydarzenie specjalnie ze stolicy. – W krużgankach dominikanów w latach 80. od-

bywały się bardzo ważne wystawy malarckie. Kiedy Kościół nie stał plecami do sztuki, a sztuka plecami do Kościoła, tu działy się ważne rzeczy. Być może zamyka się jakaś pętla, podnosimy tradycję, która istniała, a zamarła – wyjaśnia je-

Lekką i bp. Jackiem Grzybowskiem prowadziła ona warsztaty przygotowujące artystów do podjęcia tematu. – W samym „Dzienniczku” nie ma zapisów, by nie malować nowych obrazów – dodała. Zresztą, dzieło s. Faustyny zaczyna się od słów „każesz malować obraz swój święty”. A najbardziej rozpowszechniony wśród wiernych nie jest obraz Eugeniusza Kazimirowskiego, który powstawał przy udziale świętej, ale późniejszy wizerunek autorstwa Adolfa Hyły.

W zamyśle organizatorów dzieła powstałe w ramach projektu mają służyć kultowi. Dopiero się okaże, jak je przyjmą wierni. Beata Stankiewicz nazwała to „próbą ognia”. W ożywionej dyskusji znawcy sztuki wraz z publicznością wypowiadali różne zdania na temat kryteriów uznania obrazu za sakralny. Krytyczki sztuki Marta Tarabula i Karolina Staszak zwróciły uwagę na istotne tematy: znaczenie wewnętrznych dyspozycji samego artysty i jego religijności, służebności tego typu dzieł oraz zgodności z utrwalonymi w tradycji kanonami sztuki. – Jeśli ktoś zaczyna jazzować psalm, to wyczuwamy, że coś jest nie tak – mówiła Karolina Staszak. Także sztuka sakralna kieruje się pewnymi zasadami. Odnosząc się do dyspozycji malarzy, Dariusz Karłowicz nieco kontrował, że trudno jest ocenić poziom religijności, jest to pewna droga. Otwarte pozostało pytanie, które z powstałych dzieł będą po prostu zdobyć kościoły, kaplice czy inne przestrzenie, a które będą służyły modlitwie.

– Malarstwo to także umiejętność techniczna. Dziś nie uczymy sztuki sakralnej, brakuje odpowiednich katedr i instytucji. Nauczanie sztuki sakralnej zostało prawie w całości wyparte z akademii sztuk pięknych

W twarzy kluczowe jest spojrzenie – by Jezus patrzył na osobę stojącą czy modlącą się przed obrazem – mówili artyści.

fol. xhz

– zwrócił z kolei uwagę prof. Andrzej Szczerski, dyrektor Muzeum Narodowego w Krakowie. Ta sytuacja powoduje, że artyści wobec tego typu zleceń stają niejako bezbronni.

Pędzlem i farbą nigdy w pełni nie odda się piękna i świętości Boga, dlatego też s. Faustyna płakała nad obrazem Kazimirowskiego. – W pewien sposób zachodnia sztuka sakralna jest skazana na porażkę – wskazywał dr Dariusz Karłowicz. – Stanowi bowiem próbę zbliżenia się, zobaczenia czegoś, czego nie da się zobaczyć.

Teologiczną podstawą i uzasadnieniem tworzenia wizerunków Chrystusa jest fakt, że Bóg się wcielił. – Chcemy przedstawić Boga, który sam przedstawił się w ciebie, stał się jednym z nas. To wielkie wyzwanie podjęli chrześcijanie, artyści na przestrzeni wieków – mówił bp Jacek Grzybowski.

POWRÓT MECENATU?

Dziesięć wizerunków Jezusa Miłosiernego to pierwszy etap zaplanowanego na... 21 lat przedsięwzięcia pod hasłem „Namalować katolicyzm od nowa”. Jest to – można powiedzieć – nieco szalona wizja Dariusza Karłowicza, do której zapalili się artyści, a swoją

opieką inicjatywę objęła diecezja warszawsko-praska. Jej celem nie jest bynajmniej odrzucanie tradycji czy robienie artystycznego przewrotu, lecz szukanie nowego języka artystycznego i form wyrazu, by przedstawić prawdy wiary. Ostatecznie chodzi o to, by nie doszło do swoistego rozvodu między współczesną sztuką a Kościołem, lecz by wiara była wcielona w kulturę.

Przedsięwzięcie zaczęło się być może od najtrudniejszego wyzwania, czyli wizerunku, odnośnie do którego istnieją konkretne wytyczne zawarte w „Dzienniczku”, przekazane s. Faustynie przez Jezusa. – „Dzienniczek” jest najczęściej tłumaczoną książką polską. Wizerunek Jezusa Miłosiernego jest rozpoznawany wszędzie na świecie w środowisku katolickim. Idea miłosierdzia – poza ideą solidarności – jest arcy polska – uzasadniał bp Jacek Grzybowski. Dodał, że jest to idea uniwersalna, przemawiająca do ludzi na całym świecie, tak jak powszechna jest ludzka nędza.

Celem przedsięwzięcia nie jest odrzucanie tradycji, lecz szukanie nowego języka artystycznego do wyrażania prawd wiary.

Organizatorami przedsięwzięcia są: Fundacja Świętego Mikołaja, redakcja Teologii Politycznej, Instytut Kultury św. Jana Pawła II na Papieskim Uniwersytecie św. Tomasza z Akwiny (Angelicum) w Rzymie. Inicjatywę wsparło grono sponsorów.

Już myślę o zwiastowaniu – stwierdziła Beata Stankiewicz. Kolejne 20 lat będzie bowiem przeznaczone na 20 różańco-

wych tajemnic, każdy rok na jedną. W tym przypadku nie ma konkretnych wytycznych i artyści mają większą swobodę w podejmowaniu tematu.

– Mecenat dzieł sztuki jest obowiązkiem Kościoła katolickiego – podkreślał bp Grzybowski. Powoływał

się na dokumenty, w tym soborową konstytucję o liturgii „Sacrosanctum concilium”, zobowiązujące ordynariuszy do troski o jakość dzieł sztuki w kościołach i zgodność z prawdziwym zmysłem religijnym (zob. nr 124). Ponadto zadaniem biskupów i kapłanów jest otaczanie opieką artystów (zob. nr 127).

O projekcie „Namalować katolicyzm od nowa” zapewne jeszcze nieraz usłyszymy. Być może w ciągu kolejnych dwóch dekad szerokie grono artystów zaangażuje się w tworzenie dzieł religijnych bądź sakralnych i powstaną wybitne obrazy, które ozdobią nasze świątynie czy kaplice, a przy niektórych z nich odbywać się będą nabożeństwa.

W kolejnych numerach „Idziemy” będziemy prezentować poszczególne wizerunki Jezusa Miłosiernego.

OBRAZY ZAKUPIONE DO DIECEZJI WARSZAWSKO-PRASKIEJ

- Obraz Krzysztofa Klimka zakupił ks. prał. gen. Sławomir Żarski do kaplicy cmentarnej w par. Świętych Apostołów Piotra i Pawła w Dębem Wielkim.
- Obraz Beaty Stankiewicz zakupił ks. prał. Ryszard Ładziński dla kościoła Matki Bożej Pompejańskiej w Warszawie-Żeraniu.
- Obraz Wojciecha Głogowskiego zakupił ks. kan. Witold Gajda dla par. Matki Bożej Częstochowskiej w Wołominie.
- Obraz o. Jacka Hajnosa OP zakupili: bp Jacek Grzybowski, ks. kan. Dariusz Marczak i ks. Marek Twarowski dla kościoła w Wielgolesie Brzezińskim.
- Obraz Jarosława Modzelewskiego zakupił ks. prał. Andrzej Kuflukowski do kaplicy w planowanym hospicjum przy par. św. o. Pio w Warszawie-Gocławiu.
- Obraz Jacka Dłużewskiego zakupił ks. prał. Krzysztof Ukleja do którejś parafii w DWP.
- Obraz Ignacego Czwartosa zakupili ks. prał. Emil Owczarek i ks. prał. Krzysztof Cyliński do którejś parafii w DWP.

W SKRÓCIE

■ **„Moja Rodzinka”** – interaktywne karty edukacyjne oraz kolorowanek Fundacji Małych Stópek o rozwoju dziecka w okresie prenatalnym można bezpłatnie pobrać ze strony fundacjamalychstopek.pl/materialy.

fot. fundacjamalychstopek.pl

■ **Powstańcze małżeństwo.** Na bielskim grobie Jadwigi i Wincentego Baronów, uczestników powstań śląskich, pojawił się mały proporczyk z porcelanowej nagrobnej z inwokacją „Tobie, Polsko”. W ten sposób IPN oznaczył dwoje bohaterów, którzy spoczywają na cmentarzu przy kościele św. Barbary w Mikuszowicach Krakowskich, dzielnicy Bielska-Białej.

■ **Niezmiennie solidarni.** – Biedni, gdy jest wojna, zostają na miejscu – albo ze względu na stan zdrowia, albo brak pieniędzy na ucieczkę – podkreślił przed XIV Dniem Solidarności z Kościołem Prześladowanym ks. prof. Waldemar Cisko, dyrektor sekcji polskiej stowarzyszenia Pomoc Kościołowi w Potrzebie. Przypomniawszy, że PKWP pomagała Ukrainie, jeszcze zanim kraj został napadnięty przez Rosję. W tym roku stowarzyszenie planuje przekazanie na Wschód rekordowych środków: 8 mln euro. Wpłaty można kierować na konto: 87 1020 1068 0000 1402 0096 8990 z dopiskiem „Ukraina”.

■ **Powitanie ambasadora.** Abp Stanisław Gądecki, przewodniczący KEP, spotkał się w Warszawie z nowym ambasadorem Ukrainy w Polsce Wasylem Zwaryczem. Omówili kwestie pomocy charytatywnej i duszpasterskiej Kościoła w Polsce dla Ukraińców z terenów objętych wojną. W rozmowie podjęto również temat upamiętnienia ofiar Wielkiego Głodu na Ukrainie.

■ **Osiemdziesiątka Ósemek.** Z modlitwą dziękczynną w 80. rocznicę powstania na Jasną Górę przybyły tzw. Ósemki, czyli przedstawicielki Instytutu Prymasa Wyszyńskiego. Nazywane są córkami Prymasa Wyszyńskiego, a hasłem ich posługi są słowa: „Przez Maryję wszystko samemu Bogu”.

■ **Napadnięty kierowca.** Policjanci zatrzymali trzydziestolatka podejrzewanego o zaatakowanie nożem kierowcy bp. Roberta Chrzęszcza na terenie przylegającym do kościoła Podwyższenia Krzyża Świętego w Myślenicach. Kierowca przeszedł operację. Jego stan był ciężki.

ŚWIĘTO
NIEPODLEGŁEJ

fot. PAP/Mateusz Marek

Z okazji 104. rocznicy odzyskania niepodległości w całym kraju odbywały się festiwale, wystawy, koncerty, gry plenerowe, warsztaty i debaty historyczne. – Rosyjska agresja na Ukrainę i okupacja części ukraińskich ziem jest dla Polaków wymownym obrazem tego, co to znaczy mieć i nie mieć niepodległego państwa – mówił prezydent Andrzej Duda. Podkreślając wagę dobrych stosunków sąsiedzkich, zwrócił się do obecnego na głównych uroczystościach prezydenta Litwy Gitanasa Nausedy. Ten z kolei wyraził podziw dla

drogi w poprawie relacji między naszymi krajami.

Podczas uroczystej Mszy świętej w poznańskiej katedrze abp Stanisław Gądecki podkreślał zaś, że w warunkach braku niezależnych polskich instytucji czasu zaborów to Kościół był opoką polskości. W tej samej katedrze odbyła się też uroczysta Msza święta w intencji pochowanych tam władców Polski z dynastii Piastów, dzięki którym Polska dołączyła do kręgu chrześcijańskiego. Msza za ojczyznę i wspólne śpiewanie hymnu odbyły się też na Jasnej Górze.

OCHOTNICZY

Do 10. Opolskiej Brygady Logistycznej zgłosiło się 120 osób, w tym 20 kobiet, chętnych do odbycia dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej. 11 grudnia złożą przysięgę i rozpoczną dalszą, roczną służbę przygotowawczą w jednostkach na terenie całego kraju. Wejście w życie Ustawy o obronie Ojczyzny otworzyło ochotnikom możliwość odbycia służby w nowej formule – dobrowolnej zasadniczej służby wojskowej. Skierowana jest ona do tych polskich obywateli, którzy nigdy wcześniej nie byli w wojsku. Dzięki niej moż-

fot. PAP/Krzysztof Świdzki

na odbyć przeszkolenie wojskowe i w przyszłości zasilić rezerwy albo wstąpić do armii zawodowej.

DUMNI Z POLSKOŚCI

W ramach obchodów 100. rocznicy powstania Związku Polaków w Niemczech i 85. rocznicy powstania Gimnazjum Polskiego w Kwidzynie na placu Jana Pawła II w tym mieście otwarto ogólnopolską wystawę plenerową „Jesteśmy Polakami”.

fot. PAP/Adam Warszawa

BEZKARNE NISZCZENIE

Sąd Okręgowy w Gdańsku uniewinnił trzech mieszkańców Warszawy, którzy w 2019 r. przewrócili pomnik ks. Henryka Jankowskiego koło kościoła św. Brygidy w Gdańsku. Rok temu sąd pierwszej instancji uznał ich za winnych przewrót pomnika, ale z uwagi na niską szkodliwość społeczną czynu odstąpił od wymierzenia kary. Wyrok jest prawomocny. Jak ocenił sąd rok temu, oskarżeni „wykorzystali pomnik jako symbol swojej walki z pedofilią wśród osób duchownych, wobec braku reakcji odpowiednich organów na doniesienia dotyczące osoby Henryka Jankowskiego”. Obecnie sędzia wskazała również, że zachowania oskarżonych nie można traktować jako znieważenia pomnika, ponieważ „postaci, które pojawiają się w przestrzeni publicznej, podlegają osądowi”. Przed obaleniem sprawcy zabezpieczyli pomnik przed zniszczeniem, doszło jednak do

foto: xhz

uszkodzenia jego podstawy. Szkody materialne prokuratura szacuje na 30 tys. zł. Po zdarzeniu kilkudziesięciu pracowników Stoczni Gdańskiej ponownie ustawiło monument, jednak po dwóch tygodniach, zgodnie z uchwałą Rady Miasta Gdańska, pomnik zdemontowano i przekazano przedstawicielom komitetu m.in. z NSZZ „Solidarność”. Monument stanął w 2012 r. staraniem społecznego komitetu, złożonego m.in. z działaczy Regionu Gdańskiego NSZZ „Solidarność”, ze zbiórki własnej.

DUCHOWNY SZACH-MAT

Koordinator Międzynarodowych Mistrzostw Polski Duchowieństwa w szachach błyskawicznych i szybkich zaprasza na XXII edycję mistrzostw Blitz 20 lutego 2023 r. i XVIII edycję mistrzostw w szachach szybkich 21 lutego 2023 r. w Konstancinie-Jeziornie przy ul. Las 15/17, w Pallotyńskim Centrum Animacji Misyjnej. Zakwaterowanie i wyżywienie na miejscu. Pod adresem ks. Krzysztofa Domara-czeńki kdomar@wp.pl duchowni Kościołów

foto: mat.pras.

chrześcijańskich podają w zgłoszeniu imię i nazwisko, adres parafii i nazwę diecezji lub seminarium czy zakonu oraz datę urodzenia i kategorię szachową.

GRUNT POD MUZEUM

Skarb Państwa przekazał na rzecz Muzeum Historii Polski wartość 100 mln zł nieruchomości o pow. 4,5 ha, na której trwa budowa Muzeum. Nabycie własności nieruchomości jest jednym z etapów przygotowań do rozpoczęcia działalności w powstającym budynku na warszawskiej Cytadeli.

Dyrektor generalny MKiDN Jarosław Czuba powiedział, że Muzeum czekało na tę chwilę 16 lat.

Robert Kostro, dyrektor Muzeum Historii Polski, zapowiedział, że zwiedzający będą mogli wejść do muzeum już w przyszłym roku.

Ukończona jest już wschodnia elewacja budynku, trwają prace nad elewacją od strony północnej i południowej. Roboty wykończeniowe realizowane są również wewnątrz gmachu, natomiast na dachu wykonywane są nasadzenia roślin./PAP

foto: muzhp.pl

■ **KUL szkoli Polonię.** Szkolenia z opieki nad przewlekłe chorymi i opieki paliatywnej, poradnictwa i strategii wspierających, profilaktyki zachowań ryzykownych, nowych mediów i komunikacji oraz promocji kultury polskiej, a także teologii i nowej ewangelizacji – to oferta edukacyjna Studium Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II dla Polonii i Polaków za granicą.

Studium właśnie zainaugurowało działalność w sobotę. Chęć uczestnictwa zgłosiło ponad 300 osób z 11 krajów.

■ **Nowa jednostka.** Powstająca w Kolnie jednostka wojskowa będzie wchodziła w skład nowej dywizji zmechanizowanej, budowanej w woj. podlaskim. Jej zadaniem będzie obrona wschodniej części Polski, przede wszystkim województwa podlaskiego.

■ **Milionowe odszkodowanie.** W Sądzie Okręgowym w Warszawie odbyła się pierwsza rozprawa w sprawie syna rtm. Witolda Pileckiego, który wystąpił o ponad 26 mln zł zadośćuczynienia i odszkodowania od Skarbu Państwa za krzywdę doznaną przez jego ojca. Wniosek w tej sprawie wpłynął do sądu rok temu. Następny termin rozprawy sąd wyznaczył na 26 stycznia. W charakterze świadka zostanie wówczas wezwana córka rtm. Pileckiego Zofia.

■ **Elektroniczne paszporty.** Pierwsze paszporty wydane w procedurze elektronicznej trafiły już do obywateli – wniosek papierowy w ich imieniu wypełnił urząd na podstawie danych z rejestru. Docelowo paszport trafi do aplikacji mObywatel; prowadzone mają być rozmowy między państwami o uznawanie go.

foto: PAP/Grzegorz Momoł

■ **Szybciej w Tatry.** Otwarty ostatnio tunel na odcinku drogi ekspresowej S7 Skomielna Biała-Naprawa dostał imię Marii i Lecha Kaczyńskich. Drukowany tunel wydrążony w masywie góry Luboń Mały ma długość 2,06 km. Każda z naw posiada dwa pasy ruchu o szerokości po 3,5 m każdy oraz dodatkowo pas awaryjny o szerokości 3 m. Wysokość tunelu wynosi 4,7 m. Inwestycję poświęcił abp Marek Jędraszewski.

Jacek Karnowski

Nowa perspektywa

Jeśli uważamy, że to naprawdę jest „nasza wojna”, to na Święto Niepodległości dostaliśmy prezent wyjątkowy: przejście kontroli nad Chersoniem przez siły ukraińskie. Była to jedyna stolica ukraińskiego obwodu, którą kontrolowali Rosjanie. Teraz uznali, że pozycje na prawym brzegu Dniepru są nie do utrzymania, i podjęli decyzję o ewakuacji. Obyło się bez wielkiej bitwy, ale w sensie strategicznym był to jeden z punktów zwrotnych całej wojny.

O sukcesie ukraińskim zdecydowała przede wszystkim przewaga techniczna. Nowoczesna artyleria raketowa dostarczona przez USA skutecznie sparaliżowała rosyjską logistykę. Rosja jest wobec nowoczesnej technologii bezradna. Jej armia posługuje się sprzętem archaicznym. Osobiste wyposażenie żołnierzy jest katastrofalne. Poborowi muszą sami kupować sobie części umundurowania, kamizelki kuloodporne, drobny sprzęt. Broń, którą dostają, to często wyciągnięte z sowieckich magazynów zardzewiałe karabiny z lat 50. i 60. Dowodzenie także wygląda źle: całe oddziały porzucane są w polu, z kilkoma łopatami, za pomocą których muszą budować sobie prowizoryczne schronienia. Nic dziwnego, że morale armii rosyjskiej jest fatalne. Na jednym z nagrań widać, jak kilkusobowy oddział ukraiński podjeżdża wozem bojowym pod umocnione pozycje rosyjskie i zmusza przeciwnika do panicznej ucieczki właściwie bez walki. Są też nagrania, na których żołnierze obrażają oficerów,

a ci nie są w stanie przywrócić dyscypliny.

Pojawia się pytanie: jak to możliwe, że tak wielu polityków i ekspertów wierzyło w bajkę o „drugiej armii świata”? Z pewnością eksperci powinni dostrzegać, jak bardzo zdjęcia z defilad na pla-

cu Czerwonym roz mijają się z tym, co stacjonuje w koszarach. Moskwa co roku prezentowała nowe rodzaje broni, rzekomo supernowoczesnej, ale gdy nadeszła prawdziwa wojna, to okazało się, że były to albo makiety, albo prototypy. Rosja walczy po sowiecku i za pomocą sowieckiego sprzętu, a wszystko to, co ponad to, okazało się kolejną potiomkinowską wioską.

Sekretarz generalny NATO przestrzega mimo to, by nie ulegać pokusie lekceważenia Moskwy. – Siły zbrojne Rosji wciąż są liczebne i dysponują dużymi możliwościami – mówi Jens Stoltenberg, podkreślając także „ekstremalną brutalność” agresora. Ukraina potrzebuje przynajmniej jeszcze jednego ważnego przełamania, by zmusić Rosję do rozmów pokojowych na własnych warunkach. Gdyby wojskom ukraińskim udało się przeciąć pas ziemi okupowanej przez Rosję w kierunku na Berdiańsk, dochodząc do morza, byłoby po sprawie. Dziś Kijów nie chce rozmawiać, Amerykanie również sądzą, że można jeszcze bardziej docisnąć Putina. Tym bardziej że częściowe wybory do Kongresu i Senatu nie przyniosły administracji Bidena tak wielkiej klęski, jak to wieszczono. Waszyngton nie dostał czerwonej kartki od wyborców i nie czuje się zmuszony do zmiany kursu. To Moskwa jest w desperacji i szuka możliwości podjęcia negocjacji.

Rosja sięgnęła po proste rezerwy i jeszcze stoi na nogach, ale w końcu padnie.

Jak blisko jest pełne zwycięstwo, jak daleko do końca wojny? Historia uczy, że nawet wielkie, jednoznaczne zwycięstwa wykuwały się w znoju. W czasie I wojny światowej przez długie lata nie było jasne, czy zwyciężą państwa centralne, czy alianci. W czasie II wojny światowej było podobnie. Ostatecznie jedna ze stron spadała w przepaść. Tak będzie i tym razem. Rosja sięgnęła po proste rezerwy i jeszcze stoi na nogach, ale w końcu padnie. Kluczem jest dziś cierpliwość. Potrzebujemy także dzielności Za-

chodu. Jeśli uda się w miarę spokojnie przetrwać pierwszą zimę w sytuacji braku części rosyjskich surowców, każda kolejna będzie łatwiejsza.

Ale jest też jasne, że świat powojenny będzie inny niż ten, który znamy. Wojna zawsze przynosi zmiany, nawet jeśli toczona jest w imię obrotu status quo. Tym razem to my możemy być wygranymi. W głośnym nagraniu z 11 listopada ważny doradca prezydenta Ukrainy Ołeksij Mykołajowycz Arestowycz nie szczędził nam komplementów, oceniając, że nasz kraj „zachował się jak siostra”. „Gdyby nie Polska, to nas już nie byłoby wśród żywych” – podkreślał, dodając, że „Polska faktycznie uratowała Ukrainę”, a w sferze uzbrojenia „Polacy oddali wszystko, co mogli”, a nawet „więcej, niż zostawili sobie”.

Ukraiński polityk stwierdził także, że przed Polską i Ukrainą jest szansa, jakiej w historii dawno nie było: ścisły sojusz, który sprawi, że pod kontrolą obu państw znajdzie się „cała przestrzeń od Morza Bałtyckiego do Czarnego”. To perspektywa daleka, pełna niebezpieczeństw i łatwa do wyszydzenia, ale Warszawa i Kijów nie mogą nie spróbować tej drogi.

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci”

Golasy w TV

Rok temu Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji nałożyła 20 tys. zł kary na Zoom TV za emisję brytyjskiej edycji „Magii nagości” w listopadzie 2021 r. o godz. 23.02 – programu, w którym kobiety i mężczyźni wybierają kandydatów na randkę na podstawie wyglądu ich ciał, m.in. narządów intymnych. Twarze są zasłonięte. Według KRRiT narusza to zakaz prezentacji scen i treści uprzedmiotowiających kobiety i mężczyzn oraz przedstawiania ich w roli obiektów seksualnych, a przez to narusza ludzką godność obu płci.

Nadawca odwołał się od grzywny, a sąd ją uchylił. Według Wirtualnemedia.pl regulator, który 20 października po raz kolejny nałożył karę na program, złożył apelację. Na razie nie wpłynęło odwołanie, ale nadawca ma na to 30 dni od dnia odebrania decyzji.

KRRiT zdecydowała też o nałożeniu na Telewizję Polsat 25 tys. zł kary za emisję filmu „Z księżycą spadłeś?” 21 listopada 2021 r. o godz. 13.25 z nieprawidłową kategorią wiekową 12 lat. Amerykańska komedia science fiction opowiada o planecie zamieszkałej przez rozwiniętą cywilizację samych mężczyzn pozbawionych organów płciowych. Według regulatora takie treści mogą uderzać w „fizyczny, psychiczny lub moralny rozwój małoletnich”. Polsat Box Go film zakwalifikował jako dozwolony od 16. roku życia (możliwy do emisji po godz. 20).

Szlachetne pomaganie

W otwarciu Baz Rodzin Szlachetnej Paczki w Krakowie uczestniczyli członkowie Stowarzyszenia „Wiosna”, aktorzy, ambasadorzy i współpracownicy akcji.

fot. PAP/Lukasz Cagulski

fot. Aleksandra Plichta

Polak z Sercem

W Centrum Caritas Polska 8 listopada odbyła się konferencja prasowa dotycząca akcji charytatywnej „Polak z Sercem”, która wspomaga Polaków mieszkających na Kresach.

W konferencji wzięli udział: bp Artur Grzegorz Miziński – sekretarz generalny Konferencji Episkopatu Polski, senator Maria Koc, będąca patronem honorowym i jedną z inicjatorek akcji, bp Adam Bab – delegat KEP ds. KSM, Bronisław Biel – prezes zarządu Stowarzyszenia Międzynarodowy Motocyklowy Rajd Katyński, Mar-

tyna Gieleta – przewodnicząca prezydium KR KSM, Teresa Moskal – prezes zarządu FDM, ks. dr Andrzej Lubowicki – asystent generalny KSM.

„Polak z Sercem” to akcja charytatywna mająca na celu zapewnienie pomocy Polakom mieszkającym na Kresach, którzy z powodu trudnej sytuacji gospodarczo-społecznej żyją w ubóstwie. Projekt organizowany jest przez Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży oraz Fundację dla Młodzieży.

W tym roku po raz piąty młodzież będzie niosła pomoc, która obejmie Ukrainę,

Białoruś i Litwę. Akcja startuje 11 listopada. Od tego dnia do 20 listopada wolontariusze w wyznaczonych punktach w całej Polsce zbierać będą produkty żywnościowe z długą datą ważności, środki chemiczne oraz datki do puszek. Pomoc można również poprzez eDaromat, umożliwiając wykonanie wirtualnych zakupów, których równowartość przekazywana jest w formie darowizny potrzebującym. Istnieje również możliwość wysłania charytatywnego SMS-a oraz przekazania darowizny na konto FDM.

W tym roku pojawiły się dwie nowe metody pomagania. Na stronie internetowej wydarzenia dostępne są ogłoszenia z listą produktów potrzebnych konkretnemu człowiekowi, można także wstawić własne ogłoszenie z informacją o tym, jakie produkty do przekazania się posiada. Dodatkowo istnieje możliwość samodzielnego oszczędzania, dzięki specjalnym skarbonkom, które można zamówić ze strony internetowej. Organizatorzy podkreślają jednak, że modlitwa to nieustannie płynące wsparcie, które jest równie ważne, jak pomoc materialna. Więcej informacji na temat akcji „Polak z Sercem” znajduje się na stronie polakzsercem.pl.

Aleksandra Plichta

REKLAMA

Trwa
światowy kryzys
wywołany
agresją Rosji
na Ukrainę

Rząd chroni polskie rodziny przed skutkami wojny

Rządowa Tarcza
Antyinflacyjna

paliwa
z 23% do 8%

podstawowe
produkty
spożywcze do 0%

gaz z 8%
do 0%

ciepło
do 5%

Rządowa Tarcza
Solidarnościowa

dodatek
elektryczny

niższa cena
za mniejsze
zużycie energii

brak wzrostu
kosztów energii
dla 8 mln rodzin

Rządowa Tarcza
Energetyczna

węgiel
dodatek: 3000 zł

pelet
dodatek: 3000 zł

drewno
dodatek: 1000 zł

gaz LPG
dodatek: 500 zł

olej opałowy
dodatek: 2000 zł

Dodatki do innych źródeł ciepła

Rosja może próbować powtórzyć zorganizowaną przez Aleksandra Łukaszenkę wielką akcję wysyłki migrantów do Polski.

Piotr Kościński

wód zaś powrócił do swojej dawnej funkcji. I rola wojska była w nim tylko wzmocniana.

W 2016 r. w Kaliningradzie utworzono 11 Korpus Armijny wojsk brzegowych rosyjskiej marynarki wojennej. W jego skład wchodziły m.in. 18 Gwardyjska Dywizja Strzelców Zmotoryzowanych, 244 Niemeńska Brygada Artyleryjska i 152 Brzesko-Warszawska Brygada Rakietowa (nazwy tych oddziałów pochodzą z czasów II wojny światowej) oraz kilka mniejszych jednostek. Łącznie było to co najmniej 12 tys. żołnierzy, około stu nowoczesnych czołgów T-72, a także kilkaset

Port lotniczy Kaliningrad-Chrabrowo podpisał porozumienia o „otwartym niebie” z Turcją, Syrią i Białorusią.

maga poważnych uzupełnień, a jego odbudowa może potrwać wiele miesięcy.

Czy oznacza to, że Kaliningrad jest bezbronny? Oczywiście, nie. Co prawda nie miałby kto odpierać ataku lądowego, ale siły rosyjskie mają tu bardzo groźną broń, czyli rakiety Iskander-M. Te taktyczne, mobilne systemy rakietowe przeznaczone są do niszczenia celów znajdujących się w odległości do 500 km. Z Kaliningradu do Warszawy jest około 300 km; lecąc z prędkością 2100 m/s, raketa może dotrzeć w ciągu nieco ponad 2 min. I co gorsza, może przenosić taktyczne głowice jądrowe.

Niebezpieczny Kaliningrad

Tym razem mieliby dotrzeć do nas z obwodu kaliningradzkiego, przechodząc przez liczącą 210 km granicę. Ale polski rząd zdecydował, że stanie tam zaporą.

Ludzie Łukaszenki zorganizowali wielką akcję w 2021 r. Ich przedstawiciele, za pośrednictwem arabskich biur podróży, przekonywali mieszkańców Bliskiego Wschodu, że po wniesieniu sporej opłaty (od kilku do kilkunastu tysięcy dolarów) łatwo trafią przez Mińsk do Europy. Zapewne część migrantów wiedziała, dokąd wyruszają – byli to przeważnie młodzi mężczyźni. Ale wielu, także całe rodziny czy kobiety z dziećmi, po prostu zostało oszukanych. Myśleli, że łatwo dotrą do Niemiec. Tymczasem trafiali do Polski, nierzadko blakając się po lasach.

Teraz port lotniczy Kaliningrad-Chrabrowo podpisał porozumienia o „otwartym niebie” z Turcją, Syrią i Białorusią. Oznacza to, że migranci z Bliskiego Wschodu mogą tu docierać przez Stambuł, Damaszek i Mińsk.

NIEZATAPIALNY LOTNISKOWIEC

Do tej pory obwodu kaliningradzkiego obawialiśmy się z zupełnie innych powodów. Północna część Prus Wschodnich już za czasów ZSRR była przede wszystkim „niezatapialnym lotniskowcem”. Praktycznie niedostępna dla cudzoziemców, była po prostu wielką bazą wojskową. Po rozpadzie ZSRR obwód stał się eksklawą, oddzielony od Rosji i sojuszniczej wobec niej Białorusi przez Polskę i Litwę.

Pomysł na wielką zmianę i turystyczną reaktywację regionu spełzły na niczym, bo w 2014 r. całe przeznaczone na ten cel pieniądze poszły na Krym i do Donbasu. Ob-

pojazdów opancerzonych BTR, haubicomat samobieżnych 2S19 Msta-S, systemów artylerii rakietowej BM-27 Uragan oraz BM-30 Smiercz.

Tyle że cały ten korpus został skierowany do Ukrainy i tam poniósł całkowitą porażkę. Podczas ukraińskiej kontrofensywy stracił dwieście pojazdów i połowę żołnierzy. Wy-

Wojsko w obwodzie kaliningradzkim zostało też wyposażone w zestawy rakietowe przeznaczone do walki z okrętami przeciwnika. A w portach obwodu stacjonują okręty Floty Bałtyckiej, choć wiadomo, że część z nich została użyta w inwazji na Ukrainę, w tym zbudowane w Polsce duże okręty desantowe „Mińsk”, „Kaliningrad” i „Koro-

Żerdziny, budowa zapory na granicy z obwodem kaliningradzkim

lew”. Tak czy inaczej, siły rosyjskie w Kaliningradzie wciąż muszą niepokoić.

ZAPORA Z CONCERTINY

Ale teraz zagrożenie jest zupełnie inne. W przypadku Białorusi na granicy docho-
dziło do bardzo niepokojących starć. Gdy
ogromny tłum migrantów usiłował przedrzeć
się na stronę polską na przejściu w Kuźnicy,
polska policja użyła armatek wodnych. Silne
strumienie wody docierały nawet na stronę
białoruską. Ostatecznie granica nie została
przerwana, a białoruscy pogranicznicy nie re-
agowali na działania polskich sił porządko-
wych. Owszem, pokazywano je w białoruskiej
telewizji państwowej, w różnych programach
propagandowych, dowodzących, że całemu
problemowi nie jest winna Białoruś, ale je-
dyńie Polska. Ale na szczęście do żadnego
konfliktu między państwami nie doszło.
Podobnie było w kilku innych, potencjalnie
niebezpiecznych przypadkach, na przykład
przy jakichś strzałach z broni palnej słyszanych
od strony białoruskiej.

Wyobraźmy sobie jednak taką sytuację
na przejściu Bezdedy-Bagratiowski lub
Grzechotki-Mamonowo. Czy pilnujący gra-
nicy żołnierze rosyjscy zachowaliby się tak,
jak wcześniej ich białoruscy koledzy? Czy sta-
liby spokojnie, jedynie popędzając migran-
tów w kierunku polskiej granicy? To chyba
jednak bardzo optymistyczny wariant rozwoju
wydarzeń. Jakiegokolwiek starcie na granicy

polsko-rosyjskiej mogłoby mieć bardzo po-
ważne skutki. Daleko poważniejsze od tych
w przypadku Białorusi. Zresztą, paradoksal-
nie, wcześniej kontakty naszej Straży Gra-
nicznej z Białorusinami układały się po-
prawnie. Niestety, Aleksander Łukaszenko
postanowił to zmienić.

Na przejściach granicznych z Rosją też
było w przeszłości pełno ludzi i samocho-
dów – obowiązywał tzw. mały ruch graniczny
(przepustki zamiast wiz). Wydawało się, że
obwód kaliningradzki w jakiejś mierze otwo-
rzy się na Europę, nawet jeśli z początku Ro-
sjanie przyjeżdżać mieli do Polski głównie
na zakupy (w Kaliningradzie od dawna pa-
nuje drożyzna). Ale to się niestety skończyło,
nie z polskiej winy. Obecnie na polsko-rosy-
jskiej granicy jest niemal zupełnie pusto, ale
ta pustka może sprzyjać wysyłaniu migran-
tów do Polski.

Stąd koncepcja budowy muru na granicy.
2 listopada 2022 r. poinformował o tym szef
MON Mariusz Błaszczak. Decyzja zapadła
po posiedzeniu Komitetu
Rady Ministrów ds. Bez-
pieczeństwa Narodowe-
go i Spraw Obronnych.
Za budowę zapory od-
powiadać będą żołnie-
rze jednostek inżynierij-
no-saperskich. Składać
się ma z trzech szeregów
druutu ostrzowego (tak
zwana concertina), mieć 2,5 m wysoko-
ści oraz 3 m szerokości. W tym samym cza-
sie, wraz z budową muru na granicy między
Polską a Rosją, mają trwać prace związane
z instalowaniem urządzeń, które pozwolą
na elektroniczny dozór granicy.

Prace już ruszyły, najpierw w miejscowo-
ściach Bolcie, Żerdziny i Wisztyniec. Budo-
wę rozpoczęto w pobliżu tzw. trójtystku, czyli
połączenia granicy polsko-rosyjskiej, polsko-
litewskiej i litewsko-rosyjskiej. Stoi tam sze-
roki marmurowy „słup graniczny” na dużym,
wybrukowanym kole.

MIEDWIEDIEW ATAKUJE

Rosjanie na budowę muru zareagowali
bardzo nerwowo. Rzecznik Kremla Dmitrij
Pieskow nazwał polską decyzję „głupotą”.
Dodał jednak, że Rosja „nie może i nie za-
mierza przeszkadzać w realizacji podobnych
działań”.

Odezwał się były prezydent i premier
Dmitrij Miedwiediew, którzy znany jest z an-
typolskich i antyzachodnich wystąpień. Napi-
sał, że „spadkobiercy Rzeczypospolitej psują
nastroj” w przeddzień „głównego «polskie-
go» święta w naszym kraju – Dnia Jedno-
ści Narodowej”. Święto to obchodzone jest
4 listopada, w rocznicę zdobycia w 1612 r.
opanowanego przez Polaków Kremla przez
powstańców rosyjskich pod dowództwem

Dymitra Pożarskiego i Kuźmy Minina. Mie-
dzwiediew nazywa to „wyrzuceniem z Moskwy
motłochu, bezczelnych Polaków”. I jak do-
wodzi, później zaczął się dla Polski okres
czarnej passy „z niekończącymi się rozbiora-
mi”. I dodał: „Zastanawiam się, czy przy ta-
kiej polityce następni będą obecni właściciele
gmachu Warszawskiego Korpusu Kadetów
im. A.W. Suworowa i Pałacu Namiestnikow-
skiego (przypadkiem jest to obecnie rezyden-
cja ich premiera i prezydenta)”. Faktycznie
– dzisiejsza siedziba Kancelarii Prezesa Rady
Ministrów została zbudowana w 1900 r. dla
rosyjskich kadetów, a w obecnym Pałacu Pre-
zydenckim w latach 1823–1826 mieszkał car-
ski namiestnik gen. Józef Zajączek i dlatego
pałac nazywano Namiestnikowskim.

O zaporze z concertiny sporo pisano w ro-
syjskich mediach, ale jednak Kaliningrad to
peryferie tego wielkiego państwa, a Polska
i tak przedstawiana jest jako wróg, więc spra-
wa nie nabrała szczególnie wielkiego roz-
głosu. Tak się jednak złożyło, że w tym sa-
mym czasie polskie Lasy

**Jakiegokolwiek starcie
na granicy polsko-
rosyjskiej miałoby
daleko poważniejsze
skutki niż incydenty
na granicy z Białorusią.**

Państwowe przejęły ośro-
dek wypoczynkowy w Sku-
bianie pod Warszawą,
dzierzawiony wcześniej
przez ambasadę rosyj-
ską. Powodem było nie-
płacenie przez ambasa-
dę czynszu; sam ośrodek
jest w fatalnym stanie. Ale

Moskwa twierdzi, że polska akcja była niele-
galna. I tak np. Miedwiediew obie te sprawy
– zapory na granicy i ośrodka nad Zalewem
Zegrzyńskim – połączył w jeden „polski atak
na Rosję”.

REALNE NIEBEZPIECZEŃSTWO?

Czy Rosjanie rzeczywiście zdecydują się
na powtórzenie manewru Łukaszenki? Lo-
gicznie rzecz biorąc – nie. Samoloty lecące
do obwodu być może musiałyby omijać kra-
je Unii Europejskiej, a trasa np. przez Pe-
tersburg i nad Bałtykiem, wzdłuż wybrzeży
Estonii, Łotwy i Litwy, jest bardzo długa.

Obwód kaliningradzki nie jest też przygo-
towany na najazd dziesiątków tysięcy przyby-
szów z Azji. Jak wspomniano, jest tam drogo,
bo bardzo wiele towarów trzeba po prostu
dowieźć, a import jest utrudniony. Owszem,
turystów jest tu raczej niewiele, więc i miej-
sca noclegowe można łatwo znaleźć, ale dziś
obwód ma znaczenie przede wszystkim mili-
tarne i trzeba by włożyć dużo wysiłku w pil-
nowanie migrantów.

Niestety, Rosja – i jej prezydent Władimir
Putin – rzadko kiedy postępuje logicznie. Le-
piej więc dmuchać na zimne i zabezpieczyć
się przed każdą ewentualnością. Zresztą, nie
wiemy, jakie konkretne informacje z Kalinin-
gradu ma polski rząd...

fot. Caritas Polska

Rodzina objęta programem

wielu rodzin mieszkających w miastach bywa jeszcze trudniejsza. Zwłaszcza jeśli w wyniku działań wojennych utraciły mieszkanie lub jedyne źródło dochodu. Ratunkiem dla najbardziej potrzebujących jest systematyczna i długofalowa pomoc.

Z MYŚLĄ O NAJBARDZIEJ POKRZYWDZONYCH

– Zdajemy sobie sprawę z tego, że naród ukraiński będzie długo zmagał się z ogromnymi trudnościami, nawet po zakończeniu wojny. Analizując potrzeby i nasze możliwości, zdecydowaliśmy się więc na włączenie Ukrainy w program Rodzina Rodzinie – mówi ks. dr Marcin Iżycki, dyrektor Caritas Polska.

W październiku Caritas Polska rozpoczęła pilotaż programu Rodzina Rodzinie w diecezji kijowsko-żytomierskiej. Dzięki ścisłej współpracy z ukraińską Caritas-Spes dociera z pomocą do ponad pięciuset najuboższych rodzin. Wsparcie kierowane jest przede wszystkim do rodzin bezpośrednio doświadczających skutków działań wojennych, rodzin wielo-

Rodzina Rodzinie dla Ukrainy

Mieszkańcy Ukrainy tracą swoje domy, bliskich i siły do zmagania się z rzeczywistością. Nie mogą jednak stracić nadziei na pomoc, dlatego Caritas Polska realizuje dla nich program Rodzina Rodzinie.

– Nie chcielibyśmy pomocy, gdyby było spokojnie i cicho. Mieszkalibyśmy tak sobie tutaj. Ludzie żyli, nikogo nie ruszali. Kto przybył na naszą ziemię, dlaczego tak się stało? – w głosie 52-letniej Anżeły, która wychowała czworo dzieci, a teraz opiekuje się wnukami, słychać bezbrzeżny żal.

Zagrożenie z ziemi i z powietrza nadal jest ogromne. Coraz więcej ukraińskich rodzin pozostaje bez dachu nad głową. Nie stać ich na odbudowę lub wyremontowanie zniszczonego domu, a nawet kupno żywności i artykułów pierwszej potrzeby, bo zasoby portfela dramatycznie się kurczą. W tej sytuacji ludzie mogą liczyć jedynie na pomoc z zewnątrz. Tak jak

Swietłana, która utrzymuje siebie i dzieci jedynie z państwowej zapomogi.

A POTEM RAKIETA UDERZYŁA W DOM...

– Rano latały drony. O piątej rano już nad samym domem rozległy się dźwięki przypominające brzęczenie samolotu. Potem zaczęły latać rakiety – wspomina Swietłana, wdowa, mama czwórki dzieci. – Było około siódmej wieczorem. Zaczęło huczeć, a potem rakietą uderzyła w dom i fala wybiła nam szyby. Małuchy się przestraszyły, położyły na podłodze i leżały tak, aż wszystko się uspokoiło – dodaje. Swietłana chciałaby podjąć pracę, nawet zarejestrowała się w urzędzie, ale nie ma z kim zostawić dzieci.

Rodziny mieszkające na wsiach przed wojną zazwyczaj żyły skromnie, ale teraz po prostu starają się przeżyć. Często pomagają sobie nawzajem i korzystają z tego, co wyrosnie w ogródku, by nie wydawać pieniędzy w sklepie. Sytuacja

dziennych oraz z osobami starszymi, chorymi i niepełnosprawnymi, a także do matek samotnie wychowujących dzieci.

POMOC, KTÓRA NIE ZNIKA

Rodzina Rodzinie to prowadzony przez Caritas Polska program humanitarny, który polega m.in. na udzielaniu stałej pomocy finansowej w lokalnej walucie najuboższym mieszkańcom krajów pogrążonych w wojnie lub głębokim kryzysie. Został zainicjowany jesienią 2016 r. jako odpowiedź na dramatyczną sytuację mieszkańców Syrii w czasie trwającej tam wojny, aby następnie objąć zasięgiem również Strefę Gazy, Liban oraz Irak.

Siłą programu Rodzina Rodzinie jest jego forma. Comiesięczne wsparcie finansowe daje najuboższym możliwość odbicia się od dna oraz pozwala na samodzielne decydowanie o tym, którą z najpilniejszych potrzeb (np. zakup żywności, materiałów budowlanych, leków) chcą zrealizować.

Jak wesprzeć potrzebujące rodziny pozostające na Ukrainie:

- Dokonaj wpłaty lub zadeklaruj regularne wsparcie na stronie caritas.pl/rodzina
- Wyślij SMS o treści RODZINA pod nr 4260, by dowiedzieć się, jak pomóc rodzinom na Ukrainie

My Polacy mamy wielkie marzenia

...i zamieniamy je w wielkie plany

Fundusze uruchamiane przez polski rząd pozwalają na wielkie inwestycje w kluczowe obszary gospodarki.

Chcesz sprawdzić rządowe inwestycje w Twojej okolicy?

Szukaj tablic informacyjnych i dowiedz się więcej na:

mapainwestycji.gov.pl

**Rządowe
Inwestycje**
Blisko Ludzi

Marek Jurek

Warszawa–Budapeszt RP 2022

W ramach Forum Niepodległości, konferencji towarzyszącej Marszowi Niepodległości, odbyła się w tym roku interesująca debata na temat stanu i przyszłości stosunków polsko-węgierskich. Uczestniczyłem w niej wspólnie z prof. Adrienne Körmeny, byłą węgierską konsulką generalną w Krakowie, z panem Jakubem Droniem z Instytutu profesora Felczaka i z młodym węgierskim politykiem Csabą Binderem. Rozmawialiśmy o tym, czy różne podejścia do wojny na Ukrainie zamykają pewien rozdział współpracy środkowoeuropejskiej, której oś stanowiło porozumienie Warszawa–Budapeszt, czy to jedynie chwilowy kryzys, po którym sprawy na nowo ruszą naprzód.

Gdy się nad tym zastanawiamy, warto przede wszystkim wziąć pod uwagę trwałość naszych relacji, których przeplatającymi się niemi przewodnikami były i są takie sprawy, jak rozwój i obrona cywilizacji chrześcijańskiej, niepodległość naszych państw i bezpieczeństwo Europy Środkowej oraz (w ciągu ostatnich stu lat) antykomunizm, pamięć o tych, którzy walczyli z komunizmem i byli jego ofiarami.

Postaci, które najlepiej personifikują polsko-węgierską historię, to św. księżna Kinga i św. królowa Jadwiga, królowie polegli w walce z islamem – Władysław Warneńczyk i Ludwik Jagiellończyk – król Stefan Batory i gen. Józef Bem, hrabia János Esterházy, wnuk jednego z doktorów polskiego konserwaty-

zmu, Stanisława Tarnowskiego, i wreszcie młodzi bohaterowie 1956 r. – Romek Strzałkowski i Péter Mansfeld. Te więzi biegną przez wieki i na początku XXI w. znowu zaktualizowały się we wspólnej polityce Polski i Węgier na forum Unii Europejskiej, szczególnie w spra-

wach, które wymagały obrony naszej suwerenności. Oba państwa przeciwstawiły się imigracjonizmowi, oba zachowały walutę narodową, oba musiały bronić praw do suwerennych decyzji ustrojowych, oba przeciwstawiły się rewolucji gender (w różnej skali, niestety, bo Polska nie wypowiedziała konwencji stambulskiej) i oba zostały za to wszystko dotknięte sankcjami.

Solidarność polsko-węgierska, tak mocno osadzona w wartościach cywilizacji chrześcijańskiej, była i jest solą w oku nie tylko klasy rządzącej UE, ale również liberalnych opozycji w obu krajach. U nas okazją do antywęgierskiej opozycyjnej kampanii stała się polityka rządu Viktora Orbána wobec wojny na Ukrainie. Jej punktem kulminacyjnym były skandaliczne zamieszki pod ambasadą węgierską, zorganizowane przez posła Michała Szczęrbę. Skandaliczne, bo atakujące państwo, które udzieliło Ukrainie pomocy humanitarnej na skalę (proporcjonalnie biorąc) porównywalną z Polską i które realizuje wszystkie wspólne ustalenia Zachodu, a którego główną „winą” – przynajmniej w tym momencie – były obawy przed rozszerzeniem konfliktu i troska o bezpieczeństwo Węgier. Tymczasem każde państwo ma swoją geopolitykę, a rolą polityki jest utrzymać generalny kierunek mimo zwrotów, które dyktują okoliczności. O czym warto powiedzieć więcej i co następnym razem zrobić.

Kazimierz Dadak

USA po wyborach

fot. PAP/EPA/Will Oliver

Tegoroczne wybory do Kongresu USA w połowie prezydenckiej kadencji zapowiadały się jako wielki program demokratów. Tymczasem zdołali oni obronić prawie wszystkie zajmowane pozycje. Wyjątek prawdopodobnie stanowi izba niższa Kongresu (odpowiednik Sejmu), w której przewagę mogą zdobyć republikanie. Natomiast w Senacie amerykańscy demokraci obronili dotychczasowy stan posiadania, czyli stosunek 50:50 bez względu na wynik dodatkowych wyborów w stanie Georgia. W przypadku równowagi w Senacie przeważa głos marszałka tej izby, którym zawsze jest urzędujący wiceprezydent, czyli obecnie Kamala Harris.

Winą za ten wynik media głównego nurtu obarczają Donalda Trumpa, który forswał wielu kandydatów reprezentujących skrajne poglądy. Prawdą jest, że często byli to nowicjusze, niemniej, wobec trudnej sytuacji gospodarczej, istnego kryzysu imi-

gracyjnego (w okresie rządów Bidena nielegalnie wkroczyło do USA już ponad 5 mln ludzi) i braku popularności obecnej administracji wygrać powinni nawet mizerni kandydaci.

Stąd odpowiedzialnością za przegapienie tej wielkiej

okazji do zdobycia przyczółków w wielu obwodach kontrolowanych przez demokratów trzeba obarczyć też przywództwo republikańskie. Po prostu kierownictwo nie udzieliło należytego wsparcia swym bardziej kontrowersyjnym kandydatom. Doskonałym przykładem tego jest Arizona, gdzie demokrat Mark Kelly był w stanie wydać na kampanię 73,5 mln USD, a jego republikański kontrkandydat Blake Masters – zaledwie 9,5 mln USD. Pieniądze w polityce to nie jest wszystko, ale jednak niemało.

Od sześciu lat trwa zażarta rywalizacja pomiędzy partyjnym establishmentem a Donaldem Trumpem i te wybory doskonale ten stan rzeczy odzwierciedlają. Najbliższe miesiące wykażą, czy elity zdołają przekonać partyjne masy, że Trump stanowi balast, czy też byłemu prezydentowi uda się utrzymać kontrolę nad republikanami.

Krzyż inności

ks. Stefan Moszoro-Dąbrowski

Każdy z was, młodzi przyjaciele, znajduje też w życiu jakieś swoje „Westerplatte”. Jakiś wymiar zadań, które musi podjąć i wypełnić. (...) Wreszcie – jakiś porządek prawdy i wartości, które trzeba „utrzymać” i „obronić”.

Jan Paweł II

Uczeń Jezusa odróżnia się od innych. To stwierdzenie zdarza się z pragnieniem, które mają wszyscy: bycia przyjętym do grupy. Jest oczywiste, że sposób życia na wzór Nauczyciela prędzej czy później zderzy się ze stylem proponowanym przez świat. Pojawia się więc pytanie: dlaczego chrześcijanin musi być dziwakiem? Dlaczego nie może po prostu „być normalny”?

Ucznia Jezusa czeka „krzyż inności”. Krzyż, który jest szczególnie trudny dla młodych ludzi, ze względu na ich mocną potrzebę socjalizacji. A faktem jest, że gdy tylko człowiek pokaże, że rzeczywiście w głębi jest inny, nieuchronnie zostanie wykluczony z grupy, znajdzie się poza kręgami, w których poruszają się pozostali. I to jest trudne, bo dominuje kultura poprawności politycznej. Stała się ona cichą dyktaturą, prowadzącą do nieustannej autocenzury. Każdy, kto ośmiela się być inny, jest natychmiast spisywany na straty, poddawany społecznemu ostracyzmowi.

I jest to tak samo prawdziwe w dużych kręgach kulturowych i społecznych, jak i w małych, codziennych środowiskach.

Odwaga bycia innym jest warunkiem *sine qua non* posiadania własnej tożsamości, bycia sobą. Z tego powodu, w przeciwieństwie do panującego schematu edukacyjnego wśród młodych ludzi, w którym nacisk kładzie się na bycie jednym więcej i robienie tych samych rzeczy, które robią inni, powinniśmy skupić się na formacji, która daje tożsamość i która uczy naszych chłopców i dziewczęta bycia innym, posiadania osobowości, płynięcia pod prąd.

Ciężka praca czeka rodziców, wychowawców i duszpasterzy: muszą pomóc młodym ludziom ukształtować silne osobowości, zdolne do stawienia czoła presji społecznej. Dostarczyć im solidnych argumentów uzasadniających wiarę i wartości. Towarzyszyć im w procesie dojrzewania, cierpliwie wspierać i zachęcać. Konieczne będzie ułatwianie im spotkań z innymi młodymi ludźmi,

którzy również żyją wiarą, by im dawali poczucie przynależności, zapewnili grupę rówieśników potrzebną każdemu młodym człowiekowi do socjalizacji.

Wychowawcy przede wszystkim muszą dać własnym życiem przykład i punkt odniesienia. Jeśli bowiem cokolwiek zapewnia młodym człowiekowi poczucie bezpieczeństwa i pomaga mu zyskać tożsamość, to właśnie towarzystwo dorosłych, którzy uosabiają to, kim chce się stać. Dlatego dorośli to pierwsi, którzy muszą zaakceptować „niebycie normalnym”, bycie innym. Każda praca wychowawcza z młodzieżą od tego powinna się zaczynać.

Autor jest duchownym Prałatury Opus Dei w Warszawie

Ucznia Jezusa czeka „krzyż inności”.

Iskry i pożary

Anna Wardak

Lepiej, jeśli rodzice zgadnie się w czymś mylą, niż jeśli kłócą się przy dzieciach – mawiał św. Josemaría Escrivá. Na pewno jest w tym dużo racji i nie ma wątpliwości, że byłoby idealnie, gdybyśmy wszystko zawsze mieli ustalone, zaplanowane i omówione – abyśmy nie musieli podejmować decyzji na gorąco i nigdy przy tym między nami nie zaiskrzyło.

Niestety, życie dalekie jest od lukrowanej wizji Dyżia Marzyciela. Pewnie już nieraz zdarzyło się nam posprzeczac przy dzieciach i raczej nie uda się nam uniknąć tego w przy-

szłości. Trudno, to jeszcze nie koniec świata. Chodzi jednak o to, aby starać się ograniczyć takie sytuacje do niezbędnego minimum, wyciągać z nich wnioski i nie potykać się wciąż o te same kamienie.

Co zrobić, aby sprzeczać się rzadziej i mądrzej? Na pewno lepiej być proaktywnym i zapobiegać pożarom, niż wciąż tylko je gasić (gaszenie pożaru to przykład działania reaktywnego). Trzeba wychwycić potencjalne zarzewia, sytuacje generujące najwięcej konfliktów (poranne wyjścia? posiłki? kładzenie dzieci? odrabianie lekcji?). Warto zaplanować regularne (!) sesje małżeńskie, na których na spokojnie, bez presji czasu ustalimy zasady, podział zadań i zakres odpowiedzialności. Tematy notujemy sobie w międzyczasie, gdy tylko pojawi się myśl: „O, to musimy przegadać!”. Inaczej

problem wyleci nam z głowy aż do chwili, gdy wróci w najgorszym możliwym momencie.

Nie popełniamy wciąż tych samych błędów: po każdej sprzeczce wracamy na „miejsce zbrodni”, analizujemy, szukamy korzeni (Dlaczego się spóźniamy?

Niech dzieci, patrząc na nas, uczą się również, co znaczy przeprosić, pogodzić się, wybaczyć.

Bo za późno wstajemy. Dlaczego? Bo za późno kładziemy się spać. Dlaczego? Bo nie mamy planu na wieczór, jest chaos, dzieci buszują do północy. Wniosek: Zeby zdążyć rano, musimy lepiej planować wieczory. Etc.).

Definiując problem, starajmy się szukać przyczyn, zamiast miotać się po powierzchni, odcinając odrastające głowy domowej hydry. Szukając rozwiązań, dążmy do maksymalnej

konkretyzacji: co, kiedy, kto za to odpowiada? Wtedy znacząco wzrośnie szansa powodzenia. Im więcej komunikacji proaktywnej: spokojnego planowania i ustalania, tym mniejsze zagrożenie pożarem. Trochę to wymagające, ale działa.

Specjaliści twierdzą, że jeśli dzieci widzą nieraz (drobne!) konflikty między rodzicami, uczy je to „zarządzania konfliktem”, tego, że nie oznacza on bynajmniej końca miłości; że czasem zaiskrzy, o coś się poróżnimy, ale potem przepraszamy, wybaczymy i idziemy razem dalej. Jeśli więc zdarzy się, że są świadkami spięcia między rodzicami, niech przynajmniej wyciągną z tego dobrą lekcję. Niech, patrząc na nas, uczą się również, co znaczy przeprosić, pogodzić się, wybaczyć. Niech widzą, że miłość pycha się nie unosi, nie pamięta złego i... że nigdy nie ustaje.

Autorka jest doradcą rodzinnym, moderatorką Akademii Familijnej, mamą dziesięciorga dzieci

Czyścić

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Rozmawiałem z protestantami i zasiali we mnie wątpliwości na temat czyścica. Twierdzili, że nauka o czyścicu pochodzi dopiero z XII w. i że nauka katolicka jest w tym względzie sprzeczna z Biblią. Pan Jezus powiedział do łotra: dziś będziesz ze mną w raju. A dlaczego nie powiedział: będziesz ze mną w raju, tylko wcześniej odpokutujesz w czyścicu? Trudno mi dyskutować z takimi argumentami.

Nauka o czyścicu nie pochodzi z XII w. O czyścicu pisali w pierwszych wiekach chrześcijaństwa między innymi: św. Ireneusz z Lyonu, Orygenes, Tertulian, św. Klemens Aleksandryjski, św. Cyprian, św. Efreem, św. Ambroży, św. Jan Chryzostom. W XII w. zaczęto mówić – zresztą niewłaściwie – o czyścicu jako miejscu. Tymczasem czyścić to nie miejsce, ale przejściowy stan oczyszczenia, który trwa do chwili sądu ostatecznego. Jeśli ktoś umarł w stanie łaski uświęcającej, a przed śmiercią z całej duszy kochał Boga i poddał Mu swoją wolę, to pójdzie prosto do nieba. Jeżeli natomiast w chwili śmierci był przywiązany do grzechu, musi się z tego oczyścić. Na sądzie szczegółowym człowiek zobaczy prawdziwy stan swojej duszy i zobaczy dobroć Boga. Wtedy sam

zapagnie dla siebie oczyszczenia. Oczyszczenie dokonuje się przez „ogień”, który nie ma natury fizycznej, lecz jest bólem duchowym. Cierpienie to może być większe lub mniejsze. Jezus rozróżniał „małą” i „wielką chłostę” (Łk 12, 47).

Prawda o czyścicu nie została wyrażona w Biblii bezpośrednio, ale odczytujemy ją pośrednio z wielu tekstów. Pierwszy z nich stanowi fragment Drugiej Księgi Machabejskiej mówiący o celowości prześlagań ofiar za tych, którzy „pobożnie zasnęli” (12, 43-46). W Pierwszym Liście do Koryntian (3, 15) św. Paweł stwierdza, że niektórzy przeznaczeni do nieba święci przejdą przez cierpienie ognia wypróbowujące dzieło ich życia: „ten zaś, którego dzieło spłonie, poniesie szkodę: sam wprowadzie ocaleje, lecz tak jakby przez ogień”. Do czyścica odnosimy też zdanie z Mt 18, 34: „Uniesiony gniewem pan jego kazał wydać go katom, dopóki mu całego długu nie odda”. Również u Mateusza (5, 25-26) wsadzony do ciemnicy nie wyjdzie stamtąd, aż zwróci ostatni grosz. Wiara w czyścić opiera się na biblijnym przekonaniu, że „nic nieczystego do nieba nie wejdzie” (Ap 21, 27), i zapowiedzi Pana Jezusa o możliwości odpuszczenia grzechów w „przyszłym wieku” (Mt 12, 32).

Istnienie czyścica jest dogmatem naszej wiary, to znaczy mamy tę prawdę przyjąć w posłuszeństwie wiary. Wiara ma być rozumna, ale to Kościół – a nie subiektywny osąd – odpowiada za interpretację Biblii.

xmarekk@o2.pl

Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

Obserwatorzy z SB

Najczęściej używaną przez wywiadowców metodą była obserwacja towarzysząca, która polegała na śledzeniu danej osoby, chodzeniu za nią wszędzie, gdzie się udawała. Obserwowane osoby także fotografowano, nagrywano, priorytetem było ustalenie, z kim się spotykają, na przykład w hotelach. To tylko niektóre ze stosowanych metod Służby Bezpieczeństwa ujawnionych w książce „Obserwacje w służbie SB”.

Z czasem, gdy technika szła do przodu, nie szczydło na pieniądze na nowsze aparaty fotograficzne czy dobrej klasy sprzęt nagrywający. Pracy było co niemiara. Podsluchiwanie, filmowanie ludzi opozycji, księży, a przede wszystkim biskupów. Tym

ostatnim instalowano podsłuchy w ich rezydencjach, analizowano ich kazania, a SB skrupulatnie odnotowywała, o której godzinie przyjechały na uroczystości samochody z kardynałami Stefanem Wyszyńskim i Karolem Wojtyłą. Jednego tylko nie przewidzieli. Niektórzy biskupi mieli w samochodach radioodbiorniki o szerokim zasięgu fal UKF, co pozwalało im słyszeć esbeckie nasłuch.

Jednym z nich był abp Bronisław Dąbrowski, sekretarz episkopatu, a zdobyta w ten sposób wiedza z pewnością mu się przydała. /ws

„Obserwacja w służbie SB”,
Instytut Pamięci Narodowej,
Kraków 2022,
336 s.

W Pawłowych okowach

Publikacja jest wciągającym biblijnym śledztwem. Pozwala odczuć klimat powstania listów więziennych św. Pawła. Autor stawia szereg ważnych dla czytelnika pytań, m.in.: Gdzie i dlaczego więziono Apostoła Narodów? Czy współcześni świętemu ludzi tak samo rozumieją poszczególne wersety, jak dzisiejsi chrześcijanie? Dlaczego okolicznościowa korespondencja została uznana za Słowo Boże? Dennis Hamm SJ każdy z trzech listów poprzedza osobnym wprowadzeniem. Lektura zasługuje na uwagę ze względu na zróżnicowanie wątków i głęboki ogląd prezentowanych treści. To unikatowa możliwość poznania św. Pawła oraz tego, w jaki sposób był postrzegany przez pierwotny Kościół. Niejednokrot-

nie autor odnajduje literackie „smaczki”, analizując greckie słowa lub zwroty, które mają szczególny wydźwięk. Objasnia, co jest w nich znaczącego albo trudnego do oddania we współczesnym języku.

Wskazuje na wyjątkową wartość poszczególnych części Pawłowej korespondencji oraz przedstawia jej wpływ na liturgię i naukę Kościoła. Książka zawiera szereg ponadczasowych inspiracji, aby owocnie przeżywać życie chrześcijańskie. Komentarz jest dobrą pomocą dla modlących się Pismem Świętym, katechetów czy duszpasterzy. /plu

Dennis Hamm SJ, „Listy do Filipian, Kolosan, Filemona. Katolicki Komentarz do Pisma Świętego”, przeł. Eliza Litak, W drodze, Poznań 2022

W warszawskim duszpasterstwie włoskojęzycznym ważne jest nawiązywanie bezpośrednich relacji, co często owocuje żywą dyskusją o polityce, sporcie czy jedzeniu.

Duszpasterstwo istnieje od 1994 r. przy ul. Smoluchowskiego 1, obok Centrum Barnabitów w Warszawie. – Osoby należące do wspólnoty są w większości zatrudnione na kilkuletnich kontraktach, po których zakończeniu wyjeżdżają z Polski. Wielokrotnie podróżują pomiędzy kontynentami, zmieniając miejsce pracy. Można powiedzieć, że to współcześni obywatele świata – przyznaje o. Jacek Sambak CRSP, opiekun duchowy wspólnoty włoskojęzycznej. Duszpasterstwo tworzą

Katolicy włoskojęzyczni

fot. Patryk Lubrzyński

Włoska dolce vita

Patryk Lubrzyński

O. Jacek Sambak

fot. Patryk Lubrzyński

osoby pracujące we włoskiej dyplomacji i pracownicy włoskich firm. Miejsce jest również „punktem kontaktowym”, w którym nowo przybyli mogą zasięgnąć porad w różnych kwestiach.

Zdarza się, że wierni nie mówią „czystym” włoskim. – Często dzieci nie urodziły się we Włoszech, dlatego nie mają więzi emocjonalnej z ojczystym krajem. Rozmawiają, ale najczęściej nie piszą po włosku. Rodzice posyłają dzieci do brytyjskich szkół, których oddziały należą do najbardziej powszechnych na świecie – opowiada o. Sambak.

DYSKUSJE W TOKU

Włosi cenią sobie długie dyskusje na temat polityki, jedzenia i *calcio* (piłki nożnej). Chcąc mieć dobre relacje ze wspólnotą, o. Jacek na bieżąco śledzi wyniki meczów. Sprawdza też, co dzieje się

na włoskiej scenie politycznej. – Rozmowy o polityce i sporcie wywołują u Włochów jeszcze większe emocje niż u Polaków. A włoska kuchnia jest elementem tożsamości narodowej oraz dumy. Włosi dziwią się na przykład, jak Polacy mogą jeść makaron z twarogiem oraz owocami na słodko – mówi ze śmiechem barnabita.

Styl życia przekłada się na duchowość Włochów. Wierni spontanicznie prowadzą długie rozmowy przed Mszą świętą i zaraz po liturgii. – Tworzą podgrupki, w których obie płci rozmawiają osobno. Aktywnie angażują się w posługę liturgiczną. Głośno śpiewają i akompaniują na gitarze. – Podobnie jak we włoskich kościołach śledzą przebieg Eucharystii, trzymając w dłoniach teksty liturgiczne, tak zwane *foglietti*, co pomaga w głębszym przeżywaniu celebracji.

W czasie homilii o. Jacek wchodzi z wiernymi w interakcję. – Ostatnio przytoczyłem argument medyczny podczas omawiania fragmentu Ewangelii. Spytałem pana, który jest lekarzem, czy potwierdza to, co powiedziałem, w odpowiedzi skinął głową – wyjaśnia o. Sambak. Taki sposób mówienia do wiernych nie dziwi nikogo we Włoszech. Włosi cenią sobie dialogowane i ekspresyjne kazania. – Nie mówię jednostajnym głosem oraz staram się gestykulować. Nauczyłem się tej sztuki od włoskich księży – podkreśla kapłan.

Po Mszach katolicy włoskojęzyczni chętnie spotykają się przy wspólnym stole. Na świąteczną agapę każdy przygotowuje coś smacznego. Członkowie duszpasterstwa włączają się także w działalność charytatywną prowadzoną przez barnabitów w „Domu Chleba” przy parafii św. Anto-

niego Marii Zaccarii w Warszawie. – Najczęściej w okresach przedświątecznych przywożą dary dla ubogich. Gotują zupy i smażą potrawy, które potem w punkcie parafialnym rozdają potrzebującym – tłumaczy barnabita.

Ważnym ogniwem we wspólnocie są trzy hinduskie siostry z włoskiego Zgromadzenia Córek Bożej Opatrzności. Na co dzień pracują w Katolickim Niepublicznym Przedszkolu Językowym „Dzieciątka Jezus” w Warszawie. – Język włoski jest bliski mojemu sercu, rozmawiam po włosku z Panem Bogiem. Lubię też w wolnej chwili czytać włoskie książki religijne – wyznaje s. Salvi FDP. Nauka języka polskiego była dla niej bardzo trudna. – Wymowa i słowa nie były podobne do języków obcych, które już znałam. W tym czasie dobrym słowem wspierali mnie ojcowie barnabici oraz parafianie. Dopiero po dwóch latach zaczęłam cokolwiek mówić – przyznaje. Siostra we wspólnocie m.in. gra na gitarze i uwielbia Boga śpiewem oraz przygotowuje dzieci do Pierwszej Komunii Świętej. – Korzystam z materiałów katechetycznych zatwierdzonych przez episkopat Włoch, które uwzględniają włoską mentalność i kulturę – opowiada.

Duszpasterstwo włoskojęzyczne to wielokulturowe społeczeństwo w miniaturze, w którym nie zamarło pragnienie poszukiwania Boga.

Msze święte dla duszpasterstwa włoskojęzycznego sprawowane są w niedzielę o godz. 11.00 w kaplicy św. Pawła przy ul. Smoluchowskiego 1 w Warszawie.

W SKRÓCIE

■ **Uroczystości w par. Chrystusa Króla.**

Bp Romuald Kamiński 20 listopada o godz. 11.30 będzie przewodniczył Mszy świętej w 90-lecie powstania parafii Chrystusa Króla na Targówku, ul. Tykocińska 27/35. Po Eucharystii na skwerze im. ks. Jana Gołędzinowskiego pobłogosławi cokół i tablicę poświęconą temu niezwykłemu kapłanowi, budowniczemu świątyni i pierwszemu proboszczowi miejscowej parafii. Dzień wcześniej, 19 listopada, po Mszy świętej, ok. godz. 18.40, odbędzie się w kościele prezentacja książki autorstwa dr Beaty Michałec i ks. dr. Marcina Wójtowicza „Ksiądz kanonik Jan Gołędzinowski – społecznik, patriota, radny Warszawy, więzień Pawiaka, Auschwitz i Dachau”.

■ **Spotkanie z ks. prof. Chrostowskim.**

Wykład „Prawda jako fundament wartości” ks. prof. Waldemar Chrostowski poprowadzi 24 listopada o godz. 18.30 w kawiarni Age-re Contra, ul. Chłodna 2/18 w Warszawie. Patronat medialny sprawuje tygodnik „Idziemy”. Wstęp wolny.

■ **Rozeznaj powołanie.** W Wyższym Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie, ul. Krakowskie Przedmieście 52/54, w dniach 25–27 listopada odbędą się rekolekcje dla mężczyzn rozeznających powołanie. Zapisy są prowadzone przez formularz na stronie internetowej seminarium: www.wmsd.waw.pl.

■ **Czwartkowe spotkania młodych.**

Duszpasterstwo Młodzieży Diecezji Warszawsko-Praskiej 24 listopada zaprasza na kolejne spotkanie w ramach cyklu „Czwartkowe spotkania młodych”. Spotkanie pod hasłem „Kim jestem? Dokąd zmierzam? Pytania o tożsamość” rozpocznie Eucharystia o godz. 18.00 w kaplicy kuralnej przy ul. Floriańskiej 3 w Warszawie.

■ **Ponowny pochówek.** W Warszawie na 22 listopada zaplanowano ponowny pochówek prof. Jana Łukasiewicza – wybitnego logika i filozofa, czołowego przedstawiciela Szkoły Lwowsko-Warszawskiej, ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego w gabinecie Ignacego Paderewskiego (1919), dwukrotnego rektora Uniwersytetu Warszawskiego (1922/1923 i 1931/1932). Program uroczystości: 13.00 – Msza żałobna w kościele św. Karola Boromeusza, ul. Powązkowska 14, celebrowana przez metropolitę warszawskiego, a po niej przejście konduktu żałobnego do Alei Zasłużonych i złożenie szczątków do grobu; 16.00 – otwarcie wystawy poświęconej Janowi Łukasiewiczowi w foyer Pałacu Kazimierzowskiego, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, oraz prezentacja w Sali Senatu Uniwersytetu Warszawskiego rekonstrukcji jego portretu rektorskiego, zaginionego w czasie II wojny światowej.

fol. www.superdrob.pl

SUPERFESTIWAL

Fundacja SuperDrob Uskrzydlały 20 listopada organizuje Międzynarodowy SuperFestiwal Kultur dla pracowników firmy w Miejskiej Hali Sportowej w Karczewie, ul. Bohaterów Westerplatte 55. Otwarcie o godz. 11.00, w godz. 11.30–13.00 rozgrywki w piłce nożnej drużyn z zawodnikami z siedmiu krajów, do godz. 15.00 degustacja potraw kuchni międzynarodowej. Hasło IV edycji festiwalu brzmi: „Piękno tkwi

w różnorodności kultur”. Wydarzenie zostało odznaczone w 2018 i 2019 r. w raporcie odpowiedzialnego biznesu FOB jako przykład dobrej praktyki. Impreza gromadzi zwykle kilkuset uczestników, głównie z Ukrainy, Mołdawii, Kirgizji, Kolumbii, Indonezji i Nepalu, pracujących w firmie SuperDrob SA, znanej głównie z przetworstwa drobiu, a razem z CFP Poland tworzącej grupę multiood.

Sanktuarium Miłosierdzia Bożego przy ul. Poznańskiej 183 w Ożarowie Mazowieckim otworzyło 16 listopada pierwszą w mieście jadłodzielnię. Punkt powstał z inicjatywy posługujących w parafii księży pallotynów oraz osób świeckich. Z miejsca skorzystają bezdomni, ale też uchodźcy i ubodzy. Każdy będzie mógł przynieść do jadłodzelnii nadwyżki z własnych spiżarek oraz lodówek. W akcję włączyły się lokalne restauracje, hotele i producenci żywności.

fol. FB/Sanktuarium-Miłosierdzia-Bożego

INWALIDOM WOJENNYM

fol. FB/MiastoMińskMazowiecki

W parafii wojskowo-cywilnej św. Michała Archanioła w Mińsku Mazowieckim 10 listopada odsłonięto pamiątkową tablicę Związku Inwalidów Wojennych RP. Uroczystość rozpoczęła Msza święta celebrowana przez ks. płk. Adama Prusa w intencji Związku Inwalidów Wojennych RP. W uroczystościach wzięli udział parlamentarzyści, władze samorządowe ziemi mińskiej, przedstawiciele służb mundurowych garnizonu mińskiego, dyrektorzy i przedstawiciele instytucji, szkół, stowarzyszeń.

ODKRYTE GROBY

Zespół Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN odnalazł zbiorowe pochówki na terenie jed-

fol. TT/PoszukiwaniaIPN

nostki wojskowej JW. 4226 w Rembertowie. Na miejscu prac archeologicznych w latach 1944–1945 znajdował się obóz dla jeńców wojennych NKWD, a wcześniej niemiecki obóz pracy przymusowej dla Polaków (filia Stalag 333). Na obszarze ok. 45 arów ujawniono 8 grobów, w tym 2 zbiorowe, i liczne luźne fragmenty ludzkich szczątków kostnych. Prace ekshumacyjne będą kontynuowane wiosną 2023 r.

fot. www.samorzad.gov.pl

WIZYTA PIERWSZEJ DAMY

Agata Kornhauser-Duda odwiedziła 9 listopada Powiatowe Centrum Kultury Fabryczka w Wołominie oraz Zespół Szkół Specjalnych w Ostrówku. Uczniowie ZSzs przygotowali wystawę prezentowaną w Fabryczce, przybliżającą postać patronki szkoły Marii Grze-

gorzewskiej. Z kolei uczniowie ze Szkoły Podstawowej nr 5 w Markach spotkali się z pierwszą damą 8 listopada w Pałacu Prezydenckim. Pani prezydentowa rozmawiała z dziećmi o rysowaniu i ekologii oraz o swoich podejmowanych aktywnościach.

DZIEŃ UBOGICH

fot. ks. Paweł Kłys

Po raz szósty archidiecezja łódzka włączyła się w obchody Światowego Dnia Ubogich, który został zainaugurowany z inicjatywy Ojca Świętego w 2017 r. – Człowiek może nie mieć niczego, ale prawdziwym biedakiem jest, gdy nie ma własnej duszy w swoich rękach, jak nie posiada siebie – mówił w homilii w czasie Mszy świętej celebrowanej w łódzkiej katedrze abp Grzegorz Ryś. Obok świątyni znajdowały się stoiska przygotowane przez wolontariuszy i pracowników Caritas Archidiecezji Łódzkiej, Towarzystwa Pomocy im. Brata Alberta oraz Zupy na Pietrynie. Każdy mógł otrzymać w punktach zupę, gorącą herbatę i ciasto. /ks. Paweł Kłys

ŚWIĘTO NIEPODLEGŁOŚCI

Obchody Święta Niepodległości w Łodzi rozpoczęły się Mszą świętą w archikatedrze łódzkiej, sprawowaną pod przewodnictwem abp. Grzegorza Rysia. Na uroczystości przybyli przedstawiciele władz, szkół oraz służb mundurowych. Po błogosławieństwie zebrani przeszli przed Grób Nieznanego Żołnierza,

gdzie złożono kwiaty i znicze. Przy dźwiękach hymnu wciągnięta została na maszt flaga narodowa, odbyła się uroczysta zmiana warty. Przemówienie wygłosił dr Tobiasz Bocheński, wojewoda łódzki. Przedstawiciele wojska odczytali apel poległych i oddali salwę honorową. /ks. Paweł Kłys

fot. ks. Paweł Kłys

■ Akademickie rekolekcje adwentowe.

Duszpasterstwo Akademickie UKSW zaprasza w dn. 27–30 listopada na rekolekcje adwentowe dla studentów „Kto nas może odłączyć od Miłości Chrystusowej?”. Rekolekcje poprowadzi duszpasterz młodzieży diecezji warszawsko-praskiej ks. Michał Dziechlic w kościele akademickim św. Józefa przy ul. Wóycickiego 1/3 w Warszawie. Program: 27 listopada: godz. 11.00 i 13.00 – Msza święta z kazaniem wprowadzającym w rekolekcje (duszpasterz UKSW ks. Artur Chejnowski SDB); 28 listopada: 18.30 – adoracja i okazja do spowiedzi, 19.00 – nauka rekolekcyjna; 29 listopada, 18.30 – adoracja i okazja do spowiedzi; 19.00 – nauka rekolekcyjna, 19.45 – spotkanie z gościem specjalnym, red. Krzysztofem Ziemcem (budynek 23, sala 108); 30 listopada: 18.30 – Msza święta z nauką rekolekcyjną, 19.00 – uwielbienie za dar rekolekcji adwentowych. Każdego dnia po zakończeniu oficjalnej części programu herbata i ciasto w „Tramwaju” – pokoju DA (budynek 23, sala 013).

■ **Promocja lektorska.** Mszy świętej z promocją nowych lektorów w kościele seminarijnym przy ul. Krakowskie Przedmieście 52/54 w Warszawie będzie przewodniczył 20 listopada o godz. 15.30 kard. Kazimierz Nycz.

■ **List na Adwent.** Z okazji zbliżającego się Adwentu metropolita warszawski kard. Kazimierz Nycz skierował list do duchowieństwa archidiecezji warszawskiej. „Kto nadal uważa, że wystarczy tradycyjne duszpasterstwo, ograniczone do niedzielnej Mszy świętej i sakramentów, gdyż wierni i tak pozostaną, a nowi przyjdą, ten jest w wielkim duszpasterskim błędzie. Pierwszorzędnym wezwaniem dziś jest powoływanie w parafiach małych grup i wspólnot spośród dorosłych, młodzieży i dzieci. To było ważne zawsze, a dziś staje się szczególnie pilne, tak by każdy człowiek mógł powiedzieć o Kościele: «To jest mój Kościół»” – napisał metropolita warszawski.

■ **Katolickie zrzeczenia.** W Kurii Metropolitalnej Warszawskiej przy ul. Miodowej 17/19 w Warszawie w sali św. Jana Chrzciela odbędzie się 21 listopada o godz. 18.00 zebranie Rady Zrzeszeń Katolickich Archidiecezji Warszawskiej, w którym weźmie udział metropolita warszawski.

■ **Kiermasz przed ŚDM.** Parafia św. Teresy od Dzieciątka Jezus i Męczenników Rzymskich przy ul. Rybnickiej 27 w Warszawie zaprasza 20 listopada na kiermasz, którego celem będzie pomoc w dofinansowaniu wyjazdu młodzieży na ŚDM w Lizbonie. Po wszystkich Mszach świętych młodzi będą częstować pyszną kawą, świeżo wyciskаныmi sokami warzywno-owocowymi i gorącą czekoladą. W niedzielę Msze święte o godz. 7.30, 9.30, 11.00, 12.30 i 18.00.

fot. s. Margarita Brzozowska OSBSam

Założycielka samarytanek

W kościele parafialnym Świętej Trójcy w Niegowie bp Romuald Kamiński 10 listopada sprawował Eucharystię w 85. rocznicę śmierci matki Wincenty Jaroszewskiej, założycielki Zgromadzenia Sióstr Benedyktynek Samarytanek Krzyża Chrystusowego.

– Bogu podoba się dziecięca ufność i delikatność, pokora i służebność. Tak właśnie umiała swoje życie zagospodarować czcigodna służebnica Boża matka Wincenta. Dostrzeżmy u niej i innym podpowiadajmy odwagę poszukiwania swojej drogi – mówił w homilii bp Kamiński.

Gospodarz diecezji wyraził wdzięczność za systematyczną i wytrwałą modlitwę każdego dziesiątego dnia miesiąca o beatyfikację matki Jaroszewskiej. – Trzeba być bardzo spokojnym w oczekiwaniu na beatyfikację. Ona będzie wtedy, kiedy Pan Bóg zdecyduje, że to już właściwy czas – wskazywał bp Kamiński.

W ciągu jedenastu lat sprawowania urzędu przełożonej generalnej w Zgromadzeniu Sióstr Samarytanek matka Jaroszeńska założyła dwanaście domów zakonnych, z czego większość istniała na terenie archidiecezji warszawskiej. Obecnie w obrębie diecezji warszawsko-praskiej działają trzy z nich. Są to klasztor „Samaria” pw. św. Scholastyki w Niegowie, pełniący funkcję domu generalnego zgromadzenia, Dom pw. Szymona Cyrenejczyka w miejscowości Gaj oraz położony w tej samej miejscowości tzw. Dom za Strugą, czyli dom św. Benedykta, gdzie w latach 1974–1978 wypoczywał bł. kard. Stefan Wyszyński.

Siostry w Niegowie prowadzą Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci, dzieło zapoczątkowane w 1931 r. przez matkę Wincentę jako dom dla dzieci z upośledzeniem umysłowym./s. **Margarita Brzozowska OSBSam**

Pielgrzymkowe szkolenie

Szkolenie podmiotów kościelnych i biur podróży w zakresie organizacji ruchu pielgrzymkowego odbędzie się 23 listopada w kampusie UKSW przy ul. Dewajtis 5 w Warszawie. Szkolenie organizuje studium UKSW Chrześcijańska Turystyka Religijna wraz z Radą Konferencji Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek, pod patronatem Ministerstwa Sportu i Turystyki.

Jak należy organizować pielgrzymki? Jakie w tym zakresie obowiązuje prawo? Jaka odpowiedzialność spoczywa na organizatorach? – odpowiedź na te i inne pytania będą mogli uzyskać uczestnicy. – Szkolenie jest ważną i potrzebną inicjatywą, zwłaszcza w kontekście tragicznego wypadku podczas pielgrzymki do Medjugorie w czasie ostatnich wakacji. Podmioty kościelne organizujące tego typu wyjazdy chcą się w tym zakresie kształcić i chcą być transparentne – podkreśla prof. Barbara Strzałkowska, biblistka i kierownik studiów Chrześcijańskiej Turystyki Religijnej. Wśród prelegentów będą bp Krzysztof Zadzarko, Dominika Borka – dyrektor Departamentu Turystyki w MSiT i autorka komentarza do aktualnie obowiązującej ustawy o imprezach turystycznych – oraz wiceminister Andrzej Gut-Mostowy. To pierwsza tego typu współpraca KEP i MSiT.

Koszt szkolenia to 70 zł, by wziąć w nim udział, należy złożyć kwestionariusz zgłoszeniowy. Szkolenie daje możliwość uzyskania certyfikatu.

Szczegółowy program: teologia.uksw.edu.pl/ort-program.

Informacje i zapisy: teologia.uksw.edu.pl/ort-info.

Modlitwa za ojczyznę

Pprzed świętem niepodległości, 8 listopada, przedstawiciele Państwowej Straży Pożarnej oraz Ochotniczej Straży Pożarnej modlili się w konkatedrze na stołecznym Kamionku. Eucharystii przewodniczył bp Romuald Kamiński.

– Możliwość życia w wolnej ojczyźnie powinniśmy doceniać ciągle na nowo – podkreślił w homilii bp Kamiński. – Zbieramy się na modlitwie, ponieważ czujemy potrzebę serca, żeby z jednej strony Bogu podziękować za ogromne dobrodziejstwa na różny sposób okazywane poszczególnym ludziom i całemu narodowi, za poprowadzenie nas dobrymi drogami do zjednoczenia narodu i do odzyskania niepodległości, do uformowania na nowo tego gniazda, które ma na imię ojczyzna. Trzeba nam bez

przerwy doksztalcać się, aby mieć świadomość, jak wielka to jest sprawa mieć oj-

czyznę. W niej spokojnie żyć, rozwijać się, pracować, tworzyć, dbać o bliźnich, być użytecznym na zewnątrz, to znaczy pomagać innym – powiedział w homilii praski ordynariusz.

fot. bryg. Karol Kierkowski/Komenda Główna PSP

„Zanim powiesz – Ja biorę Ciebie...” – pod takim hasłem ruszy kolejna edycja „Kursu dla zakochanych”, organizowana w Poradni Rodzinnej przy parafii św. Jana Kantego w Legionowie, ul. ks. J. Schabowskiego 2. Cykl spotkań służyć ma rozeznaniu powołania do życia małżeńskiego, jak również przygotowaniu do sakramentu małżeństwa. – Jest to czas budowania relacji pomiędzy narzeczonymi i zakochanymi, „ładowania akumulatorów”, czyli zdobywania wiedzy i nauki na doświadczeniu innych, by swoje przyszłe małżeństwo zbudować na trwałych podstawach – zachęcają organizatorzy. Istotnym elementem kursu są randki, stanowiące „pracę domową”. Pozwalają tylko we dwoje przedyskutować zagadnienia poruszane na kursie, pobyć razem, lepiej budować relację.

Kurs zawiera treści obowiązującego w diecezji warszawsko-praskiej cyklu dziesięciu spotkań przygotowujących narzeczonych do sakramentu małżeństwa (katechezy przedmałżeńskie) i może stanowić „zaliczenie” tych katechez.

Uczestnikami kursu mogą być narzeczeni, a także pary, które dopiero rozeznają swoje powołanie i są bez zobowiązań.

Cały kurs to 17 cotygodniowych spotkań, z których każde trwa od 1,5 do 2,5 godziny. Pierwsze spotkanie rozpocznie się 13 stycznia 2023 r. o godz. 19.30 w poradni małżeńskiej, w „wikariatce” przy ko-

for. pixabay

Kurs dla zakochanych

ściele parafialnym św. Jana Kantego w Legionowie. Spotkania będą się odbywały co tydzień, w piątki. Zakończenie kursu w maju 2023 r.

Autorami programu kursu i materiałów kursowych są Magdalena i Wiesław Grabowscy. Kurs ten od kilkunastu lat jest co roku prowadzony w kościele św. Jakuba na placu Narutowicza w Warszawie. Więcej informacji tutaj: kurs-dla-zakochanych.waw.pl.

W diecezji warszawsko-praskiej kurs poprowadzą Marzena i Tomasz Kacz-

rowscy – doradcy, na co dzień posługujący w Parafialnym Ośrodku Formacji Rodziny przy parafii św. Jana Kantego w Legionowie. – Jeśli chcecie naprawdę dobrze przygotować się do małżeństwa lub umocnić Waszą relację – zapraszamy do rejestracji – zachęcają organizatorzy.

Oplata (100 zł od pary) pokryć ma koszty materiałów dla uczestników oraz serwowanych podczas spotkań kawy i herbaty.

Rejestracja na kurs przez stronę: <https://app.evene.pl/event/zakochanym>.

REKLAMA

Zdaniem Kościoła

Katarzyna Supeł-Zaboklicka

środa, godz. 20.00

Radio 106.2
Warszawa
dobrze słuchać

Kardynał Kazimierz Nycz wręczył dekrety powołujące nowych dziekanów, wicedziekanów i ojców duchownych w archidiecezji warszawskiej.

– Jesteście moimi przedstawicielami w terenie – zaznaczył podczas kongregacji nowych władz dekanalnych. Podczas krótkiej konferencji kard. Nycz zarysował zadania dziekanów i wicedziekanów, które w obecnych warunkach muszą być przede wszystkim zadaniami duszpasterskimi: to z jednej strony inspiracja, a z drugiej koordynacja działań duszpasterskich w dekanatach. Inny ważny rys posługi dziekana, wicedziekana i ojca duchownego to „braterskość”. – Bądźcie pierwszymi doradcami dla każdego księdza oraz wsparciem dla nich w sytuacjach tego wymagających: choroby czy napotykanym problemom – podkreślił arcybiskup warszawski.

– Odchodźmy od urzędniczego traktowania tego urzędu – zaapelował kard. Kazimierz Nycz. – Praca dekanalna nie polega na trwaniu przy biurku, ale na kontakcie, służebności wobec księży, parafii i wszystkich wspólnot duszpasterskich.

Kard. Nycz zwrócił też uwagę na konieczność ożywienia we wszystkich parafiach rad duszpasterskich oraz rad ekonomicznych.

Proces wyłaniania władz diecezji był dwuetapowy. W pierwszym we wszystkich dekanatach odbyły się głosowania, w których brali udział księża w nich posługujący. Na podstawie wskazań, w przeważającej mierze kierując się nimi, kard. Kazimierz Nycz dokonał wyboru dziekana, wicedziekana i ojca duchownego każdego dekanatu. Swoje urzędy będą oni sprawowali do listopada 2027 r.

Dekanat staromiejski

- Dziekan: ks. Adam Petakiewicz
- Wicedziekan: ks. Bartosz Pikul CM
- Ojciec duchowny: ks. Krzysztof Oksiedzki

Dekanat bieleński

- Dziekan: ks. prał. dr Krzysztof Kosk
- Wicedziekan: ks. prał. Bohdan Leszczewicz

- Ojciec duchowny: ks. Wojciech Janyga

Dekanat jelonkowski

- Dziekan: ks. prał. dr Wiktor Ojrzyński
- Wicedziekan: ks. prał. dr Andrzej Banaszek

- Ojciec duchowny: o. Kazimierz Joniec CSMA

Dekanat mokotowski

- Dziekan: ks. Bartłomiej Król SDS
- Wicedziekan: ks. kan. Andrzej Krzesiński
- Ojciec duchowny: ks. Marcin Gryz SI

Dekanat ochocki

- Dziekan: ks. Przemysław Ćwiek
- Wicedziekan: ks. Jarosław Graliński FDP

Nowi dziekani

foto: archiwaj.pl

- Ojciec duchowny: ks. kan. prof. dr hab. Franciszek Longchamps de Berier

Dekanat śródmiejski

- Dziekan: ks. prał. Robert Strzemieczny
- Wicedziekan: ks. kan. dr Piotr Waleńdzik
- Ojciec duchowny: o. Jakub Popowicz

Dekanat ursuski

- Dziekan: ks. kan. Dariusz Kuczyński
- Wicedziekan: ks. kan. Zygmunt Niewęglowski

- Ojciec duchowny: ks. Karol Tomczak MS

Dekanat ursynowski

- Dziekan: ks. prał. Jacek Kozub
- Wicedziekan: ks. Wojciech Gnidziński
- Ojciec duchowny: o. Krzysztof Michałowski OP

Dekanat wilanowski

- Dziekan: ks. prał. Tadeusz Aleksandro-wicz
- Wicedziekan: ks. Marek Otolski MIC

- Ojciec duchowny: ks. Tadeusz Suślik SchP

Dekanat wolski

- Dziekan: ks. kan. dr Zbigniew Godlewski
- Wicedziekan: ks. prał. Zbigniew Suchecki
- Ojciec duchowny: o. Damian Simonicz CSsR

Dekanat żoliborski

- Dziekan: ks. prał. dr Sławomir Nowakowski
- Wicedziekan: ks. Marcin Jurak MIC

- Ojciec duchowny: ks. prał. dr Grzegorz Ostrowski

Dekanat błotnicki

- Dziekan: ks. kan. Piotr Laskowski
- Wicedziekan: ks. Kazimierz Ambroziak FDP
- Ojciec duchowny: o. Kazimierz Piętka OFMConv

Dekanat brwinowski

- Dziekan: ks. kan. Grzegorz Jaszczyk
- Wicedziekan: ks. kan. Wojciech Osiał
- Ojciec duchowny: ks. prał. Bolesław Bolek

Dekanat czerski

- Dziekan: ks. Waldemar Kowalski MIC
- Wicedziekan: ks. prał. Włodzimierz Czerwiński

- Ojciec duchowny: ks. Jan Rokosz MIC

Dekanat grodziski

- Dziekan: ks. prał. Janusz Starosta
- Wicedziekan: ks. Mariusz Brzostek
- Ojciec duchowny: ks. prał. Adam Szczygielski

Dekanat grójecki

- Dziekan: ks. kan. dr Zbigniew Stefaniak
- Wicedziekan: ks. Jarosław Siuchta
- Ojciec duchowny: ks. kan. Włodzimierz Bobryk

Dekanat kampinoski

- Dziekan: ks. kan. Dariusz Kosk
- Wicedziekan: ks. kan. Tadeusz Bazylewicz
- Ojciec duchowny: ks. kan. Jerzy Wikiel

Dekanat konstanciński

- Dziekan: ks. Marcin Łuczak
- Wicedziekan: ks. kan. Jacek Dzikowski
- Ojciec duchowny: ks. Krzysztof Gajos SAC

Dekanat lasecki

- Dziekan: ks. kan. Grzegorz Jankowski
- Wicedziekan: ks. prał. dr Paweł Gwiazda
- Ojciec duchowny: ks. kan. Marian Rowicki

Dekanat mogieliński

- Dziekan: ks. Tomasz Kądzik
- Wicedziekan: ks. kan. Arkadiusz Wiktorowicz

- Ojciec duchowny: o. Jan Bednarz OSPPE

Dekanat piaseczyński

- Dziekan: ks. prał. Andrzej Krynicki
- Wicedziekan: ks. kan. Krzysztof Grzejszczyk

- Ojciec duchowny: ks. kan. Dariusz Gocłowski

Dekanat pruszkowski

- Dziekan: ks. prał. Marian Mikołajczak
- Wicedziekan: ks. Jacek Zbyszyński
- Ojciec duchowny: ks. Marek Chwarścianek SDS

Dekanat raszyński

- Dziekan: ks. prał. Zdzisław Karaś
- Wicedziekan: ks. prał. dr Dominik Koperski

- Ojciec duchowny: ks. prał. dr Mirosław Cholewa

Dekanat tarczyński

- Dziekan: ks. prał. Krzysztof Mindewicz
- Wicedziekan: ks. kan. Andrzej Juńczyk
- Ojciec duchowny: ks. kan. Tadeusz Polak

Dekanat warecki

- Dziekan: ks. kan. Sławomir Gocalek
- Wicedziekan: ks. Wojciech Piórko
- Ojciec duchowny: ks. kan. Paweł Witkowski

Muzeum Podlaskie przy ul. Rynek Kościuszki 10 w Białymstoku szuka pamiątek związanych z bł. ks. Jerzym Popiełuszką i czasami, w których żył. Obiekty znajdują się w muzeum ks. Popiełuszki, które powstaje w jego rodzinnej wsi, w Okopach w diecezji białostockiej. Muzeum ma opowiadać o życiu i działalności duszpasterskiej ks. Jerzego Popiełuszki, jego męczeńskiej śmierci i percepcji idei „Zło dobrem zwyciężaj”. Ekspozycja przybliży zwiedzającym także rozwój kultu kapłana oraz pamięć o nim i rolę, jaką odegrała jego spuścizna duchowa. Załączek kolekcji tworzą pamiątki zebrane i przekazane przez Fundację „Dobro” rodziny Popiełuszków, ale też materiały, które muzeum zdołało pozyskać w ramach projektu związanego ze zbieraniem pamiątek, a dofinansowanego przez ministerstwo kultury. W budowanej kolekcji znajdują się już m.in. kazania, dokumenty, fotografie, a także rodzinne pamiątki. Instytucji udało się pozyskać zdjęcia od fotografów związanych z regionem: Jerzego Szóstki, Artura Radeckiego i Piotra Sawickiego, które będą pokazane w przyszłym muzeum. W placówce będzie można zobaczyć także pamiątki i informacje w drukach tzw. drugiego obiegu z lat 80. czy też artykuły prasowe oraz kalendarze

Muzeum ks. Jerzego w Okopach

fot. www.muzeum.bialystok.pl

i znaczki pocztowe wydawane po śmierci ks. Popiełuszki. Część obiektów zebranych przez Muzeum Podlaskie, przede wszystkim zdjęć, znajduje się na plenerowej wystawie, która do końca roku czeka na zwiedzających w centrum Białegostoku, przed siedzibą muzeum w Ra-

tuszu. Placówka prosi, aby osoby, które mają pamiątki i chciałyby je przekazać, kontaktowały się z instytucją mailowo: muzeum@muzeum.bialystok.pl lub telefonicznie: tel. 85 740 77 31, sekretariat – kom. 509 336 930.

f

Rekolekcje w Łomży

W Wyższym Seminarium Duchownym w Łomży w dniach 14–16 listopada odbyła się ostatnia w tym roku, trzecia tura rekolekcji dla kapłanów miejscowej diecezji. Oprócz wspólnej Eucharystii i modlitwy zadbano również o czas na budowanie relacji między sobą. – My księża potrzebujemy takiego momentu, żeby na nowo się pozbiierać, bo to znaczy słowo rekolekcje. Raz na jakiś czas warto poukładać w życiu to, co się rozproszyło, i zintegrować duchowo. Trzeba przybliżyć się do Chrystusa, żeby odnowić i umocnić więź ze źródłem swojego powołania – powiedział prowadzący rekolekcje ks. prof. Bogusław Migut, wykładowca KUL. Dodał, że błędem w myśleniu o kapłaństwie jest to, że ksiądz w swoim człowieczeństwie jest mocniejszy od innych ludzi. – W rzeczywistości tak samo podlega słabościom. Dlatego duchowny, tak jak każdy człowiek, potrzebuje modlitwy. Jakość kapłańskiego posługiwania zależy od jakości człowieczeństwa – zauważył ks. prof. Migut.

f

W Ełku dla chorych

W pierwszą niedzielę listopada w sanktuarium Miłosierdzia Bożego przy ul. gen. Stefana Grota Roweckiego 5A w Ełku zainaugurowane zostały cykliczne spotkania „Modlitwa w Raka”, skierowane do osób chorych onkologicznie oraz zmagających się z innymi ciężkimi chorobami. Spotkanie rozpoczęło się Koronką do Bożego miłosierdzia. Ordynariusz ełcki bp Jerzy Mazur poświęcił obraz św. Peregryna, patrona chorych na raka. Bp Mazur w homilii przywołał kilka scen biblijnych, w których chorzy zostali uzdrowieni przez Jezusa. – Wiele osób doświadczyło uzdrowienia dlatego, że ktoś z wiarą o to prosił. Ewangelia pokazuje wyraźnie, że Jezus uzdrowiał. Jeśli Słowo Boże jest żywe dzisiaj, to znaczy, że Jezus uzdrowia również teraz. Każda Msza święta jest modlitwą o uzdrowienie, ale nie zawsze modlimy się o nie z wiarą – powiedział hierarcha. Spotkania dla chorych odbywać się będą w każdą pierwszą niedzielę miesiąca w sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Ełku. Ordynariusz ełcki mianował ks. Krzysztofa Kaszubę, wikariusza sanktuarium Bożego Mi-

fot. www.diecezjaelk.pl

łosierdzia, duszpasterzem onkologicznie chorych. Ks. Kaszuba zapowiedział, że niedługo wystartuje strona internetowa poświęcona duszpasterstwu. Zaprosił na kolejne spotkanie, podczas którego ekspert poruszy temat dofinansowań do leczenia i pomoże zainteresowanym w formalnościach. Uczestnicy spotkania mogli powierzyć swoje intencje do modlitwy oraz złożyć świadectwo na przygotowanych kartach.

f

fot. Aleksandra Plichta

Wieczne ciemności stały się punktem odniesienia dla świetnej gry świateł. Pozwoliła ona na ukazanie wśród mroku najważniejszych miejsc, a dzięki odpowiednim barwom i ich natężeniu przyczyniła się do stworzenia efektu grozy całej scenerii. Przedstawienie uświetniły także wyjątkowe elementy scenografii, za którą odpowiadał Marek Chowaniec, takie jak łódź Charona sunąca po stawie, pochodnie oraz chór bogiń Nike. Jednakże wszystkie te elementy nie oddałyby tak znakomicie dramaturgii utworu, gdyby nie wspaniałe dopasowana do sztuki muzyka Rafała Odrobiny.

ZANURZENI W DRAMACIE

Na uwagę zasługuje spotęgowane wrażenie wnikanía w świat przedstawioný w dramacie. Dzięki odpowiedniemu usytuowaniu na planie przy odrobinie

Niezapomniana noc listopadowa

W 115. rocznicę śmierci pisarza „Noc listopadowa” wystawiona została w historycznych ogrodach Łazienek w formie plenerowego spektaklu. Sztuka, wyreżyserowana przez Leszka Zduńia, jest wyrazem hołdu dla wybitnego artysty, którego działalność miała ogromne znaczenie dla polskiej kultury, a którego całe życie upłynęło pod zaborami.

Stanisław Wyspiański, chociaż był głównie malarzem, to w świadomości Polaków zasłynął jako reformator dramatu i twórca w duchu Wielkiej Reformy Teatru. W jego dorobku artystycznym znajduje się cykl utworów poświęconych powstaniu listopadowemu. Należy do niego również „Noc listopadowa”, opisująca wydarzenia z 29 na 30 listopada 1830 r.

MAGICZNE MIEJSCE

Utwór ten Wyspiański napisał, zainspirowany krótką i jedyną w swoim życiu wizytą w Łazienkach Królewskich. Postanowił „ożywić” wszystkie antyczne rzeźby, które się w tym miejscu znajdują. Dzięki wprowadzeniu do rzeczywistości równoległego wątku antyczno-mitycznego, wydarzenia historyczne powstania, konkretne i ściśle umiejscowione w czasie, uzyskują w sztuce wymiar ponadczasowy. W Łazienkach mieściła się Szkoła Podchorążych, w której kształcili się młodzi wojskowi odpowiedzialni za zainicjowanie niepodległościowego zrywu z 1830 r., opisanego przez Wyspiańskiego. Wystawienie dramatu w ogrodach Łazienek Królewskich, gdzie ma miejsce większość scen dramatu, przyczyniło się do pełniejszej jego realizacji i pozwoliło publiczności bardziej zanurzyć się w sztuce.

Widzowie, podążając za postacią boga wiatru Eola, przemieszczali się po ogrodach, by obserwować rozwój akcji. Wędrówka rozpoczęła się przy bramie od ulicy Myśliwieckiej, prowadziła przez główne aleje do Podchorążówki, Amfiteatru i pałacu Na Wyspie oraz pomnika Jana III Sobieskiego. Finałowa scena odegrana została na deskach Amfiteatru.

GRA Z WIDZEM

Dla sztuki tej niezwykle istotny jest krajobraz i jesienna aura. Fakt, że spektakl został odegrany po zmroku, sprawił, że widzowie byli w stanie o wiele pełniej odczuć niepokój towarzyszący wydarzeniom tamtej nocy, który Wyspiański chciał oddać w swoim utworze. Otoczenie szumiących, nagich już o tej porze roku drzew, wszechogarniająca ciemność i faktycznie odczuwalny chłód oddały nastrój prawdziwej listopadowej nocy. Jednocześnie pozwoliły lepiej zrozumieć emocje towarzyszące bohaterom.

szczęścia można było podejść do aktorów na odległość kilku metrów. Jednym z dobrze przemyślanych miejsc akcji był pałac Na Wyspie, który sprzyjał obserwacji fenomenalnej gry aktorskiej – reżyser zadbał o każdy detal. Wśród wykonawców znaleźli się znakomici aktorzy scen polskich: Jacek Bończyk, Dorota Bzdyla, Michał Chorośiński, Jarosław Gajewski, Piotr Grabowski, Mateusz Grydlik, Arkadiusz Janiczek, Agata Klimczak-Końkowska, Michał Konarski, Dariusz Kowalski, Filip Kowalczyk, Jacek Król, Szymon Kuśmider, Marcin Kwaśny, Maciej Maciejewski, Marcin Przybylski, Lidia Sadowa, Agnieszka Sitek, Anna Ułas, Przemysław Wyszyński oraz Sylwia Zmitrowicz. Za kostiumy odpowiadały Aleksandra Reda i Agata Stanula, za choreografię zaś – Angelika Skowronek. Organizatorami wydarzenia były Muzeum Łazienki Królewskie oraz Teatr Kłasyki Polskiej.

Aleksandra Plichta

KONKURS

Podejście do cudów rozciąga się między sceptycyzmem a entuzjazmem i grozi spłaszczeniem cudu do wymiaru mitu lub magii. Sceptyk nie wierzy w możliwość ich zaistnienia, w kryteria pozwalające odróżnić cuda od naturalnych niezwykłości czy ich wartość dowodową, potrzebną do budowania wiary. Entuzjasta – przeciwnie – na cudach swą wiarę opiera i bardziej w nie wierzy niż w Boga. Janusz Pyda OP w zwartej i treściwej publikacji „Cuda” (W drodze) podsuwa czytelnikom argumenty za tym, jak o tych zjawiskach rozmawiać przede wszystkim z owymi entuzjastami. Choć swe słowa kieruje głównie do duszpasterzy, książka zainteresuje także tych, którzy w cudach chcą widzieć narzędzie do moralnej poprawy ich świadków. Wśród czytelników, którzy 21 listopada między godz. 13 a 13.15 zadzwonią pod nr (22) 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **Kogo uzdrowił Jezus, by udowodnić, że ma na ziemi władzę odpuszczania grzechów?** – rozlosujemy 3 egz. książki. Odpowiedź na pytanie konkursowe 46: „I w życiu więc, i w śmierci należymy do Pana” (Rz 14, 7-9). Zwycięzcom gratulujemy!

Ponownie z przyjemnością polecam film azjatycki. W ubiegłym tygodniu pisałem o koreańskim utworze „Baby Broker”, a dziś zarekomenduję znakomity obraz „Bohater”, zrealizowany w Iranie przez Ashgara Farhadiego, reżysera o wielkim dorobku, wielokrotnie nagradzanego na międzynarodowych festiwalach.

W ponadwugodzinnyim utworze oglądamy barwny, dynamicznie ukazany obraz życia we współczesnym Iranie. Autor ciekawie połączył tu wątki psychologiczne i moralne z obserwacjami społecznymi. Na pierwszym planie obrazu widzimy tragicomiczny dramat głównego bohatera, wyglądającego na niczym nie wyróżniającego się przeciętnego współczesnego Irańczyka. Wszystkie postacie zostały tu ciekawie skonstruowane, każdą z nich cechuje indywidualny charakter. Tytuł filmu wydaje się dramatyczny i zarazem ironiczny. Rahim, ów „bohater”, mężczyzna wyglądający na uczciwego, wychodzi z więzienia na dwudniową przepustkę. W więzieniu przebywał za dług, którego nie mógł spłacić z powodu ucieczki z pieniędzmi partnera w interesach. Jego kuzyn, który tymczasowo zapłacił za niego wierzycielowi, obiecuje wycofanie skargi, jeśli Rahim zwróci mu pieniądze.

Tragicomiczny dramat się zaczyna, kiedy narzeczona „bohatera” znajduje na przystanku autobusowym torebkę ze złotymi monetami

for. gutekfilm.pl

Portret bohatera

Mirosław Winiarczyk

mi. Jeśli Rahimowi uda się spieniężyć monety, to będzie mógł spłacić chociaż część długu. Jednak mężczyzna decyduje się odnaleźć właścicielkę torebki i zwrócić jej monety. Przez to wpada w niesamowite tarapaty. Aby ochronić tożsamość narzeczonej, bohater filmu kłamie, że to on osobiście znalazł torebkę. To początkowe kłamstewko, pozornie niegroźne, powoduje kolejne kręćta, w które zamieszana zostaje rodzina Rahima – jego siostra z dziećmi, niepełnosprawny syn, przyjaciel, odnaleziona właścicielka monet, życzliwa mu administracja więzienia, media, organizacja charytatywna, namolny urzędnik magistratu i inne osoby. Każda z postaci ma tu swoje zasady i racje, spotęgowane ograniczeniami biurokratycznymi i obyczajowymi. W konsekwencji uczciwy i naiwny w gruncie rzeczy człowiek

nie ma możliwości rozplątania narosłych wokół niego oskarżeń. Opada z niego medialna aura bohatera, zostaje zdemaskowany jako krętacz i musi wrócić do więzienia, aby zachować chociaż twarz.

W ten sposób autor filmu prowadzi widza do istoty przesłania „Bohatera”. Twórca potwierdza tu uniwersalną prawdę, obowiązującą nie tylko w Iranie, lecz także w tradycji duchowej Zachodu, gdzie najważniejsza jest zawsze prawda. Farhadi dobrze zna Zachód, zrealizował w Europie kilka filmów. Można więc powiedzieć, że inspirował się kulturą europejską, niezależnie od zanurzania się w rzeczywistości Iranu. Rozumiemy więc przesłanie filmu, że jedno pozornie niewinne kłamstewko prowadzi do następnych kręćta i dramatycznych konsekwencji. Rahim powinien na początku powiedzieć prawdę, jednak paradoks opowiedzianej w filmie historii polega na pytaniu, czy konsekwencje powiedzenia prawdy (ograniczenia systemowe) nie byłyby podobne jak w przypadku kłamstwa... Na tym polega ukazany w „Bohaterze” istny teatr absurdu, w którym niewinny w gruncie rzeczy człowiek powinien bacznie uważać na swoje czyny.

„Bohater” („Ghareman”), Iran – Francja, 2021. Reżyseria – Ashgar Farhadi. Wykonawcy – Amir Jadidi, Moshen Tanabandeh, Sahar Goldust i inni. Dystrybucja – Gutek Film

NIEPODLEGŁOŚĆ I PAMIĘĆ

CZASOPISMO HUMANISTYCZNE

WYDAWANE PRZEZ

WYDAWNICTWO MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

W WARSZAWIE

AL. SOLIDARNOŚCI 62

00-240 WARSZAWA

WWW.NIEPODLEGLOSCPAMIEC.PL

KSIEGARNIA.MUZEUM-NIEPODLEGLOSCI.PL

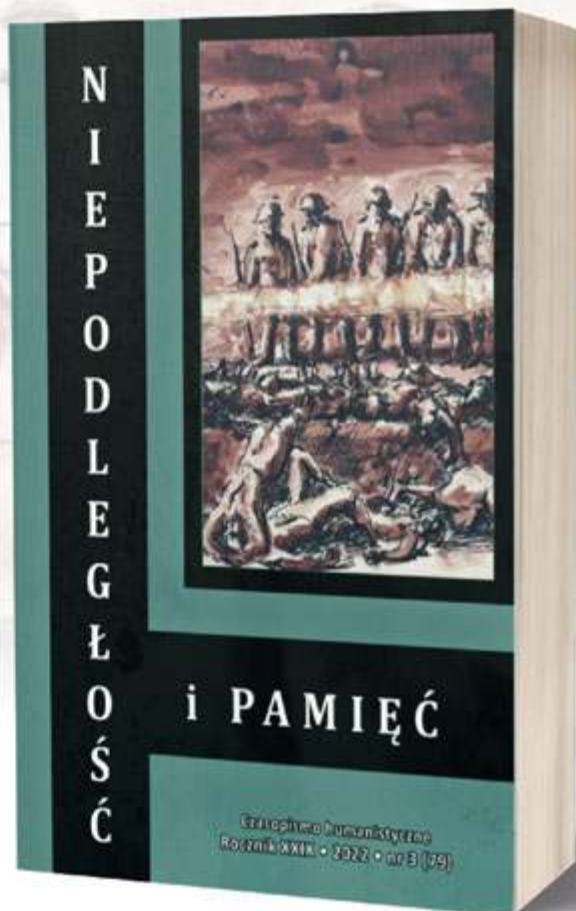

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

Muzeum Niepodległości w Warszawie
jest jednostką organizacyjną Samorządu
Województwa Mazowieckiego

Dofinansowano ze środków
Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
pochodzących z Funduszu Promocji Kultury

Z początkiem listopada papież Franciszek odwiedził leżący na archipelagu w Zatoce Perskiej Bahrajn. Spośród krajów tego regionu to właśnie tam katolicy cieszą się największą wolnością religijną.

niu na przybycie papieża. Msza święta zaczęła się o 8.30, co było dobrą decyzją ze względu na wysokie temperatury w ciągu dnia. Przyjazd Ojca Świętego wywołał falę entuzjazmu. W koncelebrze brali udział także duchowni katolickich Kościołów wschodnich, obecni na półwyspie. Podziękowano władzom Królestwa Bahrajnu za zorganizowanie tego wydarzenia oraz pozwolenie katolikom na swobodę publicznego wyznawania wiary. O katolickim – w znaczeniu „powszechnym” – charakterze zgromadzenia świadczy fakt, że wierni uczestniczą-

Drugi raz na Półwyspie Arabskim

Daniel Dylewski

Nie przypadkiem właśnie do Królestwa Bahrajnu przeniesiono siedzibę Wikariatu Apostolskiego Arabii Północnej, wcześniej znajdującą się w Kuwejcie. Na czele wikariatu stoi obecnie bp Paul Hinder OFM.

W czasie 39. podróży apostolskiej pod hasłem „A na ziemi pokój ludziom dobrej woli” Franciszek wziął udział w Bahrajńskim Forum Dialogu: Wschód i Zachód na rzecz ludzkiego współistnienia. Jako student King Abdullah University of Science and Technology (Arabia Saudyjska) i wierny parafii Matki Bożej Arabskiej miałem okazję uczestniczyć w centralnym punkcie wizyty – Mszy świętej na Stadionie Narodowym Bahrajnu.

Z WIELU NARODÓW

W Eucharystii wzięło udział około 30 tys. ludzi, pochodzących z całego świata, a zamieszkujących głównie kraje należące do Rady Współpracy Zatoki Perskiej (GCC). Z samej Arabii Saudyjskiej przybyło nas około 2 tys. wiernych. Musieliśmy wstać sporo przed świtem, który zastał nas już na stadionie w oczekiwa-

Papież w katedrze Matki Bożej Arabskiej

cy w Mszy świętej pochodzili z przeróżnych narodów, co znalazło wyraz także w językach celebracji, jakkolwiek głównym był angielski. W homilii w języku hiszpańskim papież Franciszek mówił o miłości do wszystkich, która nie jest jedynie uczuciem. Podkreślił także bliskość i uniwersalność przesłania Kościoła dla wszystkich, a szczególnie mieszkańców czterech krajów wchodzących w skład Wikariatu Apostolskiego Arabii Północnej: Bahrajnu, Kuwejtu, Kataru oraz Arabii Saudyjskiej. Ze względu na stan zdrowia papież nie przewodniczył liturgii eucharystycznej.

W czasie swojej wizyty Franciszek spotkał się także m.in. z królem Bahrajnu Hamadem bin Isa al Chalifem i wziął udział w wydarzeniach związanych z Forum Dialogu. Ponadto rozmawiał z przedstawicielami Uniwersytetu al-Azhar w Kairze (jeden z najważniejszych uniwersytetów świata muzułmańskiego) i uczestniczył w modlitwie ekumenicznej o pokój, odbywającej się w katedrze Matki Bożej Arabskiej. Oprócz udziału we Mszy świętej na Stadionie Narodowym Bahrajnu Ojciec Święty od-

for. PAP/EPN/Vatican Media Handout

Papież skierował do młodzieży różnych religii zaproszenia do popierania kultury troski, bycia siewcami braterstwa, dokonywania właściwych wyborów

fol. PAP/EPN/Maurizio Brambatti

namicznie się rozwijają. Jakkolwiek sytuacja Kościoła katolickiego wśród państw półwyspu w ostatnich latach znacząco się poprawiła, wciąż jesteśmy mniejszością w muzułmańskich krajach.

We wszystkich krajach Zatoki Perskiej katolikami są niemal wyłącznie imigranci (w tym też ich potomkowie, wiele rodzin mieszka tu bowiem kilkadziesiąt lat, ale wciąż bez obywatelstwa). Konwertytom przechodzącym z islamu na katolicyzm grożą surowe kary. Dlatego zazwyczaj ukrywają się lub wyjeżdżają z kraju.

Jednak sytuacja w poszczególnych krajach się różni. W Bahrajnie nie ma

W Królestwie Bahrajnu władze okazują katolikom życzliwość.

cych w państwie Saudów wynosi około miliona, zaledwie 1 proc. z nich regularnie uczestniczy w praktykach religijnych. Powodem jest niewielka pojemność mieszkań czy placówek dyplomatycznych, gdzie odprawiane są Msze święte, a także mała liczba kapłanów (pochodzą głównie z Filipin czy Indii). Weekend przypada na piątek i sobotę, dlatego Msze niedzielne w Arabii Saudyjskiej są odprawiane przez cały tydzień. Zresztą, władze kościelne udzieliły dla tego kraju dyspensy od obowiązku uczestnictwa w niedzielnej Mszy, ze względu na trudności w jej zapewnieniu. Wspólnoty są wielonarodowe, choć bywają też duszpasterstwa poszczególnych

wiedził szkołę katolicką oraz spotkał się z duchowieństwem i zaangażowanymi świeckimi z Półwyspu Arabskiego na terenie kościoła pod wezwaniem Najświętszego Serca Jezusowego w Manamie.

NIEOCZEKIWANA ZAPOWIEDŹ

Dla nas, katolików z wikariatu, pielgrzymka była dużym zaskoczeniem. Została ogłoszona we wrześniu br., po papieskiej podróży do Kazachstanu. Było to marzenie poprzedniego administratora wikariatu apostolskiego, śp. bp. Camillo Ballina MCCI, który zrobił bardzo wiele dla rozwoju katolicyzmu w Królestwie Bahrajnu i całym regionie. Franciszek jest pierwszym papieżem, który odwiedził Bahrajn, a także Wikariat Apostolski Arabii Północnej. Natomiast po raz drugi przybył na Półwysep Arabski – poprzednia wizyta miała miejsce w Abu Zabi, w Zjednoczonych Emiratach Arabskich, w sąsiednim Wikariacie Apostolskim Arabii Południowej.

Media z krajów zatoki szeroko rozpiszywały się o tym wydarzeniu. W Bahrajnie ulice obklejone były plakatami dotyczącymi spotkania (często prezentującymi zdjęcia króla Bahrajnu i papieża). Także saudyjskie portale informacyjne poruszały temat wizyty. Ogólnie, widoczne było pozytywne nastawienie muzułmanów do tej podróży i do samego papieża.

KATOLICY W ARABII

Jako katolicy mieszkający na Półwyspie Arabskim mogliśmy naocznie się przekonać, że Kościół katolicki, wraz z Ojcem Świętym, jest z nami. Struktury wikariatów apostolskich Arabii Północnej oraz Arabii Południowej są bardzo żywe i dy-

Franciszek i król Bahrajnu podlewają Drzewo Pokoju

fol. PAP/EPN/Vatican Media Handout

Konwertytom przechodzącym z islamu na katolicyzm grożą surowe kary.

problemów, jeżeli ktoś przyznaje się do bycia katolikiem, muzułmanie to akceptują – o ile nie próbuje ich nawracać. W tym kraju władze są życzliwe katolikom. Król Hamad, z którym w czasie pielgrzymki spotykał się papież, podarował 9 tys. mkw. ziemi pod budowę katedry Matki Bożej Arabskiej, konsekrowa-

nej w zeszłym roku.

Z kolei Arabia Saudyjska, w której obecnie mieszkam, to jedyny kraj zatoki, gdzie nie istnieje świątynia żadnej innej religii prócz islamu. Wierni przebywający w tym kraju są przypisani do parafii Matki Bożej Arabskiej w Bahrajnie. Kościół katolicki w Arabii Saudyjskiej nie ma osobowości prawnej, jednak obecnie kult prywatny jest już akceptowany. Choć szacunkowa liczba katolików mieszkają-

grup językowych (głównie Filipińczyków, Hindusów, ewentualnie Latynosów). Katolicy są bardzo ze sobą życzliwi. W Arabii Saudyjskiej obowiązuje całkowita prohibicja, więc zamiast wina w czasie Mszy używa się fermentującego soku winogronowego. Mimo tych trudności katolickie życie religijne rozwija się, obejmując nie tylko podstawowe sakramenty, ale też np. katechizację przed sakramentem bierzmowania.

Jako wierny wikariatu pielgrzymkę papieską uważam za wydarzenie niezwykle znaczące i symboliczne. Wydarzenie to wyraźnie pokazało, że we wszystkich krajach Półwyspu Arabskiego są społeczności katolickie, które chcą żyć w spokoju, pracować i móc publicznie wyznawać swoją wiarę.

Autor jest studentem w Arabii Saudyjskiej, należącym do Wikariatu Apostolskiego Arabii Północnej

ks. Łukasz Piotrowski

Kibice liczą na to, że mundial w Katarze dostarczy im wielu pozytywnych emocji. Jednak zanim się rozpoczął, przysporzył morze cierpienia tysiącom ludzi. W niedzielę 20 listopada startuje turniej wielu kontrowersji.

zmniejszony, aby odpowiadać realnym potrzebom katarskiego futbolu.

KATARSKI BABEL

Imponujące stadiony to nie koniec. W otoczeniu mundialowych aren powstała cała sieć obiektów towarzyszących zmaganiom sportowym – hale, boiska, budynki użyteczności publicznej, hotele i strefy kibica. Wszystko spaja sieć dróg, lotnisk i innych udogodnień infrastrukturalnych. Na naszych oczach spełnia się baśniowy sen niczym z „Księgi tysiąca i jednej nocy”. Piękne, nowoczesne stadiony, oryginalna orientalna kultura, zaskakująca aura zachęcają do przyjazdu.

Ale to nie cała prawda o pięknym katarskim śnie. Jego realizacja od 2010 r. kosztowała życie tysięcy emigrantów z Azji, głównie z Indii, Nepalu, Bangladeszu, Pakistanu czy Sri Lanki, którzy jako robotnicy budowlani od świtu do nocy harowali na licznych placach budowy. W obliczu zaniedbań i milczenia osób odpowiedzial-

wych – na zapewnienie godnych warunków życia i pracy, jest skandalem. Skandalem, który obciąża sumienia władarzy światowej piłki oraz świata biznesu. Każde też inaczej spojrzeć na katarski Babel, który miał przyćmić wszystkie pozostałe mundiale.

PIĘKARSKI POKER

Wątpliwości budzi już sposób, w jaki państwo z nad Zatoki Perskiej otrzymało tytuł gospodarza piłkarskich mistrzostw świata. Kto pamięta „Piłkarski poker”, film Janusza Zaorskiego z 1989 r., ten dojrzy pokrewne wątki w doniesieniach opisujących kulisy wyboru Kataru. W tle są wielkie pieniądze i wielka polityka. Kiedy 2 grudnia 2010 r. Komitet Wykonawczy FIFA ogłosił decyzję o powierzeniu organizacji mistrzostw Katarowi, wielu komentatorów ze świata sportu zareagowało zdziwieniem. Państwo, które nie ma prawie żadnych tradycji piłkarskich, otrzymało prezent, o jakim marzy

Igrzyska za petrodolary

Katar chciał olśnić cały świat pięknem i wyjątkowością wybudowanych na mundial stadionów. Państwo bez wielkich tradycji piłkarskich za petrodolary postanowiło wybudować lub znacząco zmodernizować wszystkie areny. W ten sposób powstało osiem ultranowoczesnych obiektów, z których każdy nawiązuje swoją konstrukcją do kultury i tradycji tego niewielkiego kraju nad Zatoką Perską. Mecz otwarcia zostanie rozegrany na mogącym pomieścić 60 tys. widzów Al Bayt Stadium. Z zewnątrz przypomina on beduiński namiot (*Bayt Al Sha'ar* – stąd nazwa obiektu). Barwy elewacji układają się w linie, imitujące pasy okalające namiot, a wejście główne na stadion wygląda jak rozchylone kotary beduińskiego namiotu.

Z kolei w leżącym nad zatoką portowym mieście Al-Wakra wybudowano Al Janoub Stadium, którego konstrukcja przypomina kształt łodzi używanej przez połowiaczy perł i ryb. Stolica kraju, Ad-Dauha, będzie gościła kibiców z całego świata na Al Thumama Stadium. Wygląd stadionu nawiązuje do *gahfji*, wełnianej czapki noszonej przez mężczyzn w tym rejonie świata. Obiekt może pomieścić 40 tys. widzów i, tak jak większość aren mundialu, po zakończonym turnieju zostanie

nych w wypadkach budowlanych oraz z przeciążenia pracą miało zginąć nawet 7 tys. ludzi. Są to szacunki przedstawiane w oparciu o śledztwo brytyjskiego „Guardiana”. Po tej publikacji odezwały się kolejne głosy ukazujące szokujące kulisy przygotowań do mundialu. Niestety, nie zmieniły one tego, czego można było uniknąć.

W 2020 r. rząd katarski wprowadził zapewnił, że sytuacja robotników się poprawiła, ale najprawdopodobniej nie znalazło to pokrycia w rzeczywistości. Próbowano znieść tradycyjny system zatrudniania – *kafala*. Polega na tym, że robotnik z zagranicy oddaje się pod opiekę pracodawcy sponsora – *kafila*, który opłaca przyjazd pracownika oraz ma mu zapewnić godne warunki na miejscu. W teorii system cywilizuje pobyt obcokrajowców na katarskiej ziemi. W praktyce przyczynia się do zorganizowanego wyzysku. *Kafila* często, zamiast uczciwie wypełniać swoją część umowy, zapędzali emigrantów zarobkowych do katorżniczej pracy, zabierali dokumenty i czynili z nich współczesnych niewolników. Na tym procederze zarabiał cały łańcuch pośredników. Fakt, że tak bogatego kraju nie było stać – etycznie, bo nie ze względu na niedobór środków finanso-

wielu decydentów politycznych i sportowych. Organizacja mistrzostw świata wiąże się z wielkim prestiżem, wymiernymi i niewymiernymi zyskami. Pytano, jak to możliwe. Zwłaszcza że wiele argumentów przemawiało przeciw tej kandydaturze. Po pierwsze, brak tradycji. W kraju ani nie było wcześniej wielkich nazwisk, ani reprezentacja nie odnotowała znaczących sukcesów na arenie międzynarodowej. Po drugie, geografia. Jeszcze nigdy turniej tej rangi nie odbywał się w kraju na Bliskim Wschodzie, liczącym tylko niespełna 3 mln mieszkańców. Po trzecie, nietypowy termin. Mistrzostwa w Katarze odbędą się w listopadzie, co stawia pod znakiem zapytania formę piłkarzy, którzy w wypadku wielu dominujących lig wyruszą na mundial w trakcie niedokończonych pierwszych części sezonu. Tym, co wyróżniało Katar z grona potencjalnych organizatorów mundialu, był i jest poziom PKB na jednego mieszkańca. Katarczyści to najbogatsi ludzie świata. Według szacunków z 2017 r. obywatele tego niewielkiego państwa mogli cieszyć się z pierwszej pozycji na świecie. Taka sytuacja miała miejsce również w 2010 r., kiedy FIFA ogłaszała swoją kontrowersyjną decyzję.

Ówczesny prezes światowej organizacji piłki nożnej Sepp Blatter stwierdził, że jest to dobry wybór. Przypomnijmy, że tego samego dnia ogłoszono również decyzję

Realizacja „katarskiego snu” miała kosztować życie tysięcy emigrantów z Azji.

foto: PAP/EPA/Epa/Noushad Thekkayil

o przyznaniu mundialu Rosji. Blatter argumentował, że mistrzostwa świata odbędą się po raz pierwszy w Europie Wschodniej (Rosja 2018) i na Bliskim Wschodzie (Katar 2022). Według niego miało to świadczyć o rozwoju światowej piłki. Blatter nie do końca wyjaśnił, na czym ten rozwój ma polegać. A kilka lat później zaczęły pojawiać się głosy ukazujące kulisy wyboru egzotycznego gospodarza. Redakcja „France Football” jako pierwsza przedstawiła wyniki dziennikarskiego śledztwa. Wskazuje ono na to, że być może podczas podejmowania decyzji doszło do korupcji. 23 listopada, a więc tuż przed wyborami, odbyło się zagadkowe spotkanie w siedzibie prezydenta Francji. Uczestniczyli w nim ówczesny prezydent Francji Nicolas Sarkozy, szef UEFA Michel Platini, książę Kataru Tamim bin Hamad Al-Thani, szejek Hamad Ben Jass – premier i minister spraw zagranicznych emiratu – oraz Sébastien Bazin – przedstawiciel firmy będącej właścicielem paryskiego klubu Paris Saint-Germain (PSG). W wyniku ustaleń Katarczycy mieli zobowiązać się do wykupienia klubu i zainwestowania w niego dużych pieniędzy. Ceną za tę transakcję ze strony francuskiej było poparcie kandydatury szejków. Michel Platini, który nie jest już prezesem europejskiej federacji, do dziś zaprzecza, że taka umowa została zawarta. W wyniku różnego rodzaju postępowań wyjaśniających aż 12 z 22 członków Komitetu Wykonawczego FIFA zostało usuniętych, zawieszonych

Państwo bez tradycji piłkarskich otrzymało prezent, o jakim marzy wielu.

lub ukaranych w inny sposób. Sam Sepp Blatter, który również odszedł, po czasie zmienił narrację, uznając, że wybór Kataru był błędem. Mundial powinni otrzymać Amerykanie, którzy byli wtedy największym rywalem Katarczyków. W USA zresztą też toczyło się dochodzenie prokuratorskie dotyczące wyboru gospodarza mistrzostw świata.

PRZEZ PIŁKĘ DO SERCA?

Zorganizowanie najważniejszego turnieju piłkarskiego na świecie zwróci uwagę mieszkańców prawie całego globu na katarski emirat. Tej rangi wydarzenia pozwalają ich organizatorom budować markę. Dają wymierne zyski w zakresie *soft power* (miękkiej siły). Chodzi o zdolność do wywierania wpływu w polityce międzynarodowej przez ukazywanie atrakcyjności swojej kultury czy wyznawanych wartości. Sport jest idealnym polem takiego oddziaływania, a rozgrywki piłkarskie szczególnie. Łączą ludzi wokół ukochanej drużyny, dają poczucie wspólnoty, pozwalają przeżywać wielkie emocje. Katar będzie miał okazję zaprezentować się całemu światu jako gospodarz turnieju. Jeżeli podoła organizacyjnie, a wiele na to wskazuje, to zgarnie wielką część tego niewymiernego zysku wynikającego z *soft power*. I mogą nie przeszkodzić temu liczne kontrowersje. One utoną w morzu emocji, które przed nami.

Tak jak przez kilka lat zdążyliśmy się przyzwyczaić do katarskich pieniędzy

wpompowywanych w europejski futbol. Klub PSG jest oczkiem w głowie katarskich szejków. Zasadniczo można powiedzieć, że jest własnością państwa. W 2011 r. Katarczycy odkręcili kurek z pieniędzmi, które nieprzerwanie płyną szerokim strumieniem. Świadczą o tym rekordowe transfery. Nikogo już nie dziwi obecność gwiazd w składzie paryskiego klubu. A trio Messi, Neymar, Mbappé to atak nie z tej ziemi. Szczególnie jeśli porównywać koszty zakupu tych piłkarzy i opłacenia ich wynagrodzenia z możliwościami innych klubów. Na szczęście piłka nożna okazuje się tu sportem sprawiedliwym, bo na boisku galaktyczne pieniądze nie mają tak prostego przełożenia na galaktyczne wyniki. Jest też w tej całej historii pewien promyk nadziei. PSG jako klejnot w koronie szejków miało generować wielkie zyski wizerunkowe. W dużej mierze tak jest. Jednak pozostaje część fanów futbolu, którzy są negatywnie nastawieni do sukcesów osiągniętych po trupach. Model funkcjonowania PSG rodzi też coraz więcej pytań o postawienie tamy kolejnym zakusom ludzi bajecznie bogatych, którzy nie znają idei finansowego *fair play*. Choć może być trudno o jasne powiedzenie stop, gdy prezes PSG Nasser Al-Khelaifi jest równocześnie szefem Europejskiego Stowarzyszenia Klubów, a obecny prezes FIFA Giovanni Infantino mieszka w Katarze. Może to tylko dwie osoby i tylko dwa stanowiska, ale jakże znaczące. Pociągające jest w tym wszystkim powiedzenie śp. Kazimierza Górskiego: „Dopóki piłka w grze, wszystko jest możliwe”.

o. Jacek Salij OP

W odniesieniu do ognia czyścowego powinniśmy się uwolnić od wszelkich przejawów myślenia mitologicznego. Najskuteczniej uchroni nas przed ześlizgnięciem się w takie wyobrażenia odwołanie do Pisma Świętego.

Ogień często pojawia się w biblijnych opisach przychodzenia Boga do ludzi. W ogniu, który rozplamieniał krzew, ale go nie spalał, Bóg ukazał się Mojżeszowi (Wj 3). Podczas wędrówki Izraelitów do Ziemi Obiecanej „Pan szedł przed nimi podczas dnia jako słup obłoku, by ich prowadzić drogą, podczas nocy zaś jako słup ognia, by im świecić, żeby mogli iść we dnie i w nocy” (Wj 13, 21; por. Lb 14, 14). Ogień towarzyszył również pamiętnym wydarzeniom, w których lud Boży otrzymał Dekalog: „Góra Synaj była cała spowita dymem, gdyż Pan zstąpił na nią w ogniu” (Wj 19, 18). Postać ognia przybierała nieraz boską szekina, za pomocą której Bóg dawał znak swojej dobrośliwej i zbawczej obecności wśród ludu: obłok „od wieczora aż do rana pozostawał nad przybytkiem na kształt ognia” (Lb 9, 15). W słynnej wizji Izajasza wargi proroka zostają oczyszczone rozżarzonym węglem, wziętym z ołtarza (Iz 6, 6n). Nawet jeśli ten ogień Boży budzi czasem lęk, zawsze jest znakiem darów Bożych, przekraczających ludzkie oczekiwania.

Również w Nowym Testamencie spotykamy ten tajemniczy ogień, który jest znakiem Bożej obecności. W dniu zesłania Ducha Świętego nad głowami apostołów spoczęły „języki jakby z ognia” (Dz 2, 3). O zwycięskim Chrystusie Apokalipsa wspomina dwukrotnie: „oczy Jego

jak płomień ognia” (1, 14; 19, 12). Natomiast List do Hebrajczyków po prostu powiada: „Bóg nasz jest ogniem pochłaniającym” (12, 29).

WSPANIAŁE I BOLESNE SPOTKANIE

Myślę, że wystarczy sobie przypomnieć te święte teksty, żeby intuicją wiary zacząć domyślać się, czym jest ogień czyścowy: że pośmiertne spotkanie z Bogiem człowiek może odczuwać na wzór zanurzenia w ogniu. Kiedy człowiek jest prawdziwie oddany Bogu, ale zarazem nie jest Mu oddany do końca, to niewyobrażalnie bliskie spotkanie z Bogiem, jakie następuje po śmierci, odczuwa zapewne jako coś jednocześnie przewspaniałego i bardzo bolesnego. Przewspaniałego – bo jest to rze-

czywiste spotkanie z Tym, który jest samą Miłością, spotkanie z pewnością głębsze i pełniejsze niż to, jakie na tej ziemi osiąga najwięksi mistycy.

Zarazem musi to być spotkanie bardzo bolesne – bo człowiek zobaczy wówczas, jak mała jest w nim pojemność na Boga w porównaniu z tą, do której został stworzony. Człowiek zobaczy też tę część sa-

mego siebie, która rozwinęła się w fałszywym kierunku – zapragnie najserdeczniej, aby to, co w nim niegodne życia wiecznego, zostało przez ten boski ogień spalone. Niedająca się

wyobrazić fascynacja Bogiem, który jest Miłością, obudzi w człowieku wielkie pragnienie wejścia w ten ogień, aby – bez względu na ogromny ból – oczyścić się z tego, co Boga niegodne, oraz rozszerzyć się jak najwięcej, aby jak najwięcej Bogiem się napełniać.

Doświadczenia mistyków pozwalają nam ogień czyścowy tak właśnie sobie wyobrażać. Św. Jan od Krzyża (†1591) do wrzucenia do ognia porównywał miłość Bożą, jaka ogarnia człowieka w kontemplacji. Jest ona początkowo bardzo bolesna: dopóki nie zniszczy w człowieku tego, co powinno się spalić. W miarę jednak jak człowiek uzyskuje coraz pełniejsze podobieństwo do Boga, przebywanie w tym ogniu napawa człowieka rozkoszą, niedającą się z niczym porównać. Św. Jan od Krzyża pisze o tym szeroko w „Nocy ciemnej”.

„Ogień – rozwija swoją myśl Jan od Krzyża – ogarniając drewno, najpierw je osusza. Wyrzuca zeń wilgoć i sprawia, że znajdująca się w nim woda z sykiem ucieka. Drewno pod wpływem ognia staje się czarne, ciemne i brzydkie oraz wydziela swąd. W miarę jednak osuszania ogień coraz bardziej ogarnia drewno płomieniem i usuwa zeń wszystkie ciemne i brzydkie przypadłości, które są jego przeciwieństwem. W końcu, ogarnąwszy je od zewnątrz, rozpala je, zamienia w siebie i czyni tak pięknym jak on sam. W drewnie nie pozostaje już wtedy żaden przymiot, chyba tylko ciężar i rozmiary mniej subtelne od ognia. Przejęło ono bowiem od ognia wszystkie jego właściwości i czynności. Jest suche i osusza; jest gorące i ogrzewa; jest jasne i oświe-

ca; jest o wiele lżejsze, niż było przedtem. Wszystkie te skutki i właściwości sprawił w drewnie ogień”.

Oczywiście, jest to tylko porównanie. Jednak o tym, jak bardzo św. Jan jest do niego przywiązany, świadczy dalszy ciąg jego wywodu: „Podobnie jest z boskim ogniem miłości w kontemplacji. Zanim zjednoczy on duszę z sobą i przemieni w siebie, najpierw musi usunąć wszystkie jej właściwości, które są mu przeciwnie. Wyrzuca z naszej duszy jej niedoskonałości, czyni ją czarną i ciemną, tak że wydaje się nawet gorszą, brzydszą i wstrętniejszą, niż była przedtem. To boskie oczyszczenie usuwa wszystkie złe i zgubne nawyki, których dusza przedtem nie widziała, ponieważ były one w nią wkorzenione i zbyt zastarzałe. Nie zdawała ona sobie po prostu sprawy z tego, jak wiele było w niej zła. Otóż ciemne światło boskiej kontemplacji stawia je wszystkie przed jej oczyma, w celu wydobycia ich na zewnątrz i zniszczenia, a dusza oświecona tym światłem widzi je wszystkie jasno. (...) Możemy z tego porównania poznać, w jaki sposób cierpią dusze w czyścisku. Ogień nie zadawałby im żadnego bólu, gdyby one były wolne od niedoskonałości: to one są przyczyną ich cierpień. Niedoskonałości te są bowiem materią, której ima się ogień, kiedy zaś się skończą, ogień nie będzie już palił. Kiedy znikną niedoskonałości duszy, skończy się jej utrapienie, a pozostanie radość”.

DZIEŃ PAŃSKI

Apostoł Paweł również mówi o jakimś tajemniczym zanurzeniu w ogniu,

Ogień czyścowy

jakie nastąpi w „dzień Pański”, a więc już w wymiarze eschatologicznym: „Fundamentu nikt nie może położyć innego, jak ten, który jest położony, a którym jest Jezus Chrystus. I tak, jak ktoś na tym fundamencie buduje: ze złota, ze srebra, z drogich kamieni, z drewna, z trawy lub ze słomy, tak też jawne się stanie dzieło każdego. Odsłoni je dzień Pański. Okaze się bowiem w ogniu, który je wypróbuje, jakie jest. Ten, którego dzieło wzniesione na fundamencie przetrwa, otrzyma zapłatę; ten zaś, którego dzieło spłonie, poniesie szkodę: sam wprawdzie ocaleje, lecz tak jakby przez ogień” (1 Kor 3, 11-15).

Otóż jestem głęboko przekonany, że wszelkie rozważania o naszej sytuacji pośmiertnej byłyby jałowym i bezcelnym

wymądrzaniem się, gdyby nie pomagały nam w głębszym zrozumieniu naszej obecnej sytuacji wobec Boga. Również nad naturą ognia czyścowego warto się zastanawiać przede wszystkim dlatego, ażeby już w życiu obecnym zanurzyć się jak najwięcej w świętym ogniu Bożej obecności. Obecnie możemy znieść zaledwie odrobinę tego ognia, ale już teraz możemy doznać obu jego działań. Bo z jednej strony jest on ogniem rozkoszy, rozpalającym w nas coraz więcej miłość Bożą, z drugiej strony jest ogniem błogosławionego bólu, ogniem niszczącym tego nieprzyja-

ciela Bożego, który wciąż jeszcze siedzi chyba w każdym z nas.

O pierwszym działaniu tego ognia Bożej obecności pięknie powiedział św. Augustyn (†430), komentując słowa psalmu: „Od blasku Jego obecności rozżarzyły się węgle ogniste” (Ps 18, 13). Słowa Augustyna są proste, ale mówią właściwie wszystko: „Ci, którzy już byli martwi i pozbawieni ognia do-

brych pragnień oraz światła sprawiedliwości, odżyli znowu i zostali zapaleni i oświeceni” (Objaśnienie Psalmu 17, 9). Tutaj każdy z nas mógłby tylko zapytać samego siebie, czy ten Boży ogień już się we mnie pali. Bo może wciąż jeszcze – jak to nieraz śpiewamy – „nasze serca zimne jak lód”?

Jeśli jednak pali się już we mnie ten Boży ogień, to z pewnością będzie też mnie oczyszczał. Przynajmniej zaczątkowo. Orygenes (†254), komentując cytowane już zdanie (Hbr 12, 29), zauważył: „Bóg trawi wprawdzie i niszczy, ale niszczy złe myśli, niszczy haniebne uczynki, niszczy grzeszne pragnienia – przez to, że przenika umysły wiernych oraz dusze, które są zdolne do przyjęcia Jego Słowa i Mądrości” (O zasadach 1, 1, 2). „Bóg jak ogień – pisze tenże Orygenes w innym swoim dziele – trawi zło oraz wszystko, co ze zła pochodzi, a co grzesznik na postawionym już fundamencie duchowym buduje – mówiąc symbolicznie – z drewna, siana i słomy” (Przeciw Celsusowi 4, 13).

ROZPALENIE MIŁOŚCIĄ

Niestety, tutaj właśnie leży powód wielu naszych ucieczek od Boga. Tak przywykliśmy do swojej grzeszności, że chrońmy ją nieraz, jakby była największym skarbem, jakby właśnie ona była źródłem naszej osobowej tożsamości. Boimy się zbyt zbliżyć do Boga, bo czujemy podświadomie prawdę słów, że „jak wosk się rozpląwa w ogniu, tak giną przed Bogiem grzesznicy” (Ps 68, 3). A my niby to chcemy, żeby ten stary grzesznik we mnie zginął, ale zarazem boimy się, że to będzie bolało. I w ten sposób ani Bogu nie jesteśmy oddani całkowicie (niestety!), ani też (na szczęście!) całkowicie od Niego nie odchodzimy.

Po prostu nie umiemy docenić, jak wielka to szansa, że już teraz Bóg chce nas napełniać swoją obecnością, która niszczy to, co na zniszczenie zasługuje, i rozpala taką miłością, która już naprawdę kocha „z całego serca, z całej duszy, ze wszystkich sił i myśli”.

fol. xhz

Tycjan, „Chrystus i dobry łotr”

NADZIEJA DO KOŃCA

W ostatnią niedzielę roku liturgicznego słyszymy fragment Ewangelii opisujący wyszydzenie Jezusa na krzyżu i Jego rozmowę z łotrem, którego zwykliśmy nazywać dobrym. Choć chyba nie jest to zbyt szczęśliwe określenie. Może bardziej poprawne byłoby mówienie o jego nawróceniu w chwili śmierci.

Ewangelista Łukasz jako jedyny przytacza sytuację z nawróconym łotrem, który otrzymuje obietnicę wejścia do raju. Konieczne jest podkreślenie słowa „dzisiaj”. Oznacza ono bowiem uczestnictwo w perspektywie otwartej bezpośrednio przez śmierć Jezusa. Jak zaznaczają komentatorzy, łotr został skazany za udział w powstaniu przeciwko Rzymowi i wymowne jest jego błaganie. Modli się on w imię Jezusa: „Jezu, wspomnij na mnie, gdy przyjdiesz do swego królestwa” (Łk 23, 42). Jezus poprzedził swoją śmierć gestem miłosierdzia i przebaczenia: „Zaprawdę, powiadam ci: Dziś [!] będziesz ze Mną w raju”.

I choć w ludzkiej ekonomii nie jest to sprawiedliwe, to jednak daje nadzieję, że dla Boga nie ma sytuacji beznadziejnych, jak często nam się może wydawać. Za tydzień rozpoczniemy Adwent, czas radosnego oczekiwania na Boże Wcielenie. Może warto, wsłuchując się w słowa dziś proklamowane, wzbudzić w sercu pragnienie przemiany już na samym początku tego świętego czasu przygotowania, a nie odkładania rzeczy najważniejszych na sam koniec.

Jeden z łotrów zdążył przed śmiercią dobrze wykorzystać spotkanie z Jezusem. Mimo swojego wcześniejszego niegodziwego postępowania został wyjątkowo hojnie nagrodzony. Chyba nawet sam się nie spodziewał takiego daru. Miał odwagę błagać jedynie o westchnienie. Otrzymał więcej niż to, o co prosił.

Drugi z łotrów nawet w obliczu śmierci pozostał niewzruszony. On nawet Boga się nie bał, jak stwierdził jego towarzysz, karząc go za urąganie Jezusowi. Nie przeżył nawrócenia, a był tak blisko Jezusa.

„On [Jezus] jest Początkiem”, poucza nas dziś św. Paweł w czytaniu z Listu do Kolosan. Niech będzie i dla nas nowym początkiem!

ks. Julian Głowacki

Autor jest zastępcą redaktora naczelnego tygodnika „Idziemy” w diecezji wrocławskiej i prefektem Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławku

UROCZYSTOŚĆ JEZUSA CHRYSTUSA, KRÓLA WSZECHŚWIATA

20 listopada 2022

Czytanie z Drugiej Księgi Samuela

5, 1-3

Wszystkie pokolenia izraelskie zeszły się u Dawida w Hebronie i oświadczyły mu: „Oto my jesteśmy kości twoje i ciało. Już dawno, gdy Saul był królem nad nami, ty odbywałeś wyprawy na czele Izraela. I Pan rzekł do ciebie: Ty będziesz pasł mój lud – Izraela, i ty będziesz wodzem nad Izraelem”.

Cała starszyna Izraela przybyła do króla do Hebronu. I zawarł król Dawid przymierze z nimi wobec Pana w Hebronie. Namaszcili więc Dawida na króla nad Izraelem.

Psalm responsoryjny

Ps 122, 1b-2. 4-5

Refren: Idźmy z radością na spotkanie Pana.

Ucieszyłem się, gdy mi powiedziano:

„Pójdziemy do domu Pana”.

Już stoją nasze stopy
w twoich bramach, Jeruzalem.

Do niego wstępują pokolenia Pańskie,
aby zgodnie z prawem Izraela wielbić imię Pana.
Tam ustawiono trony sędziowskie,
trony domu Dawida.

Czytanie z Listu św. Pawła Apostoła do Kolosan

1, 12-20

Bracia: Dziękujcie Ojcu, który was uzdolnił do uczestnictwa w dziele świętych w światłości. On to uwolnił nas spod władzy ciemności i przeniósł do królestwa swego umiłowanego Syna, w którym mamy odkupienie – odpuszczenie grzechów. On jest obrazem Boga niewidzialnego – Pierworodnym wobec każdego stworzenia, bo w Nim zostało wszystko stworzone: i to, co w niebiosach, i to, co na ziemi, byty widzialne i niewidzialne, czy to Trony, czy Panowania, czy Zwierzchności, czy Władze.

Wszystko przez Niego i dla Niego zostało stworzone. On jest przed wszystkim i wszystko w Nim ma istnienie.

I On jest Głową Ciała – Kościoła. On jest Początkiem. Pierworodnym spośród umarłych, aby sam zyskał pierwszeństwo we wszystkim. Zechciał bowiem Bóg, aby w Nim zamieszkała cała Pełnia i aby przez Niego znów pojednać wszystko z sobą: przez Niego – i to, co na ziemi, i to, co w niebiosach, wprowadziwszy pokój przez krew Jego krzyża.

Aklamacja przed Ewangelią: Alleluja, alleluja, alleluja.

Błogosławiony, który przybywa w imię Pańskie.

Błogosławione Jego królestwo, które nadchodzi.

Słowa Ewangelii według św. Łukasza

23, 35-43

Gdy ukrzyżowano Jezusa, lud stał i patrzył. A członkowie Sanhedrynu szydzili: „Innych wybawiał, niechże teraz siebie wybawi, jeśli jest Mesjaszem, Bożym Wybrańcem”. Szydzili z Niego i żołnierze; podchodzili do Niego i podawali Mu ocet, mówiąc: „Jeśli Ty jesteś Królem żydowskim, wybaw sam siebie”. Był także nad Nim napis w języku greckim, łacińskim i hebrajskim: „To jest Król żydowski”. Jeden ze złoczyńców, których tam powieszono, urągał Mu: „Czy Ty nie jesteś Mesjaszem? Wybaw więc siebie i nas”. Lecz drugi, karcąc go, rzekł: „Ty nawet Boga się nie boisz, chociaż tę samą karę ponosisz? My przecież – sprawiedliwie, odbieramy bowiem słuszną karę za nasze uczynki, ale On nic złego nie uczynił”. I dodał: „Jezu, wspomnij na mnie, gdy przyjdiesz do swego królestwa”. Jezus mu odpowiedział: „Zaprawdę, powiadam ci: Dziś będziesz ze mną w raju”.

KALENDARIUM LITURGICZNE

Poniedziałek, 21 listopada

Wspomnienie ofiarowania Najświętszej Maryi Panny

Czytania mszalne: Ap 14, 1-3. 4b-5; Ps 24, 1b-4b. 5-6; Łk 21, 1-4

Wtorek, 22 listopada

Wspomnienie św. Cecylii, dziewicy i męczennicy

Czytania mszalne: Ap 14, 14-20; Ps 96, 10-13; Łk 21, 5-11

Środa, 23 listopada

Dzień powszedni albo wspomnienie św. Klemensa I, papieża i męczennika, albo wspomnienie św. Kolumbana Młodszego, opata

Czytania mszalne: Ap 15, 1-4; Ps 98, 1b-3b. 7-9; Łk 21, 12-19

Czwartek, 24 listopada

Wspomnienie świętych męczenników Andrzeja Dung-Lac, prezbitera, i Towarzyszy

Czytania mszalne: Ap 18, 1-2. 21-23; 19, 1-3. 9a; Ps 100, 2-5; Łk 21, 20-28

Piątek, 25 listopada

Dzień powszedni albo wspomnienie św. Katarzyny Aleksandryjskiej, dziewicy i męczennicy

Czytania mszalne: Ap 20, 1-4. 11 – 21. 2; Ps 84, 3-6a. 8a; Łk 21, 29-33

Sobota, 26 listopada

Czytania mszalne: Ap 22, 1-7; Ps 95. 1-7c; Łk 21, 34-36

foto: PAP/EPA/Maurizio Brambatti

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

CZY JEST WYTRWAŁOŚĆ?

Wytrwałość to budowanie dobra każdego dnia. Wytrwać to trwać niezmiennie w dobru, zwłaszcza gdy otaczająca nas rzeczywistość nakłania nas do czegoś innego. Weźmy kilka przykładów. Wiem, że modlitwa jest ważna, ale również ja, jak każdy, zawsze mam dużo do zrobienia, więc odkładam ją: „Nie, teraz nie mogę, teraz jestem zapędzony, nie mogę, odmówię później”. Albo widzę tylu cwaniaków, którzy wykorzystują sytuację, którzy „omijają” przepisy, i ja też przestaję ich przestrzegać, trwać w sprawiedliwości i praworządności. „Ale skoro ci cwaniacy to robią, to ja też”. Uważaj na to! I jeszcze jeden przykład: wypełniam posługę w Kościele, dla wspólnoty, dla ubogich, ale widzę, że tylu ludzi w wolnym czasie myśli tylko o zabawie, i wtedy mam ochotę się poddać i robić tak jak oni. Bo nie widzę efektów albo się nudzę, albo nie sprawia mi to przyjemności.

Wytrwać natomiast to trwać w dobru. Zadajmy sobie pytanie: jak jest z moją wytrwałością? Czy jestem stały, czy też żyję wiarą, sprawiedliwością i miłosierdziem w zależności od chwili: jeśli mam ochotę, to się modlę, jeśli mi to odpowiada, to jestem sprawiedliwy, pomocny i obowiązkowy, a jeśli jestem niezadowolony, jeśli nikt mi nie dziękuje, to przestaję? Krótko mówiąc, czy moja modlitwa i służba zależy od okoliczności, czy od serca mocnego w Panu? Jeśli wytrwamy – przypominam nam Jezus – nie mamy się czego obawiać, nawet w smutnych i okropnych wydarzeniach życia, nawet w złości, które widzimy wokół siebie, ponieważ po zostajemy ugruntowani w dobru.

Z rozważania przed modlitwą „Anioł Pański” 13 listopada

NIE MA HUMANIZMU BEZ CHRZEŚCJANSTWA

Obecność chrześcijańskich nauczycieli w świecie szkolnym ma fundamentalne znaczenie. Ważny jest też ich styl. Wychowawca chrześcijański jest bowiem powołany do bycia zarówno w pełni człowiekiem, jak i w pełni chrześcijaninem. Nie ma humanizmu bez chrześcijaństwa. Ale nie ma też chrześcijaństwa bez humanizmu. Wychowawca nie może być tylko uduchowiony i pozbawiony kontaktu ze światem. Musi być zakorzeniony w teraźniejszości, w swoim czasie, w swojej kulturze. Ważne jest, aby jego osobowość była bogata, otwarta, zdolna do nawiązania szczerych relacji z uczniami, do zrozumienia ich najgłębszych potrzeb, pytań, lęków, marzeń. I musi też świadczyć – przede wszystkim swoim życiem, ale także słowami – że wiara chrześcijańska obejmuje całego człowieka, że wnosi światło i prawdę w każdą sferę istnienia, niczego nie wykluczając, nie podcinając skrzydeł marzeniom młodych ludzi, nie zubażając ich aspiracji. W tradycji Kościoła wychowanie młodego człowieka miało bowiem zawsze za cel pełną formację osoby ludzkiej, a nie tylko przekazanie pewnych pojęć czy wiedzy, formację we wszystkich wymiarach człowieczeństwa.

Podczas audiencji dla Światowej Unii Nauczycieli Katolickich
12 listopada

Kiedy powinniśmy wezwać pogotowie ratunkowe?

We wszystkich stanach nagłych, takich jak bóle w klatce piersiowej, nagle silne bóle głowy i niedowłady, wypadki drogowe, wypadki w domu i w pracy, które bezpośrednio zagrażają zdrowiu lub życiu, utrata przytomności, drgawki nieznanego pochodzenia, a także wszystkie nagłe zastrzeżenia chorób przewlekłych – układu krążenia, neurologicznych, internistycznych. W tych wszystkich przypadkach należy bezwzględnie wezwać zespół ratownictwa medycznego – bo powinniśmy się taką nazwą posługiwać od momentu powołania takich zespołów przez ustawodawcę. W każdej innej sytuacji należy korzystać z porady lekarza rodzinnego lub nocnej i świątecznej pomocy lekarskiej.

O co zapyta nas dyspozytor?

Dyspozytor medyczny na pewno zapyta o przyczynę wezwania, dane personalne, adres, pod który trzeba wysłać zespół ratownictwa medycznego. Może również pytać o zażywane leki, alergię. Im więcej danych zbierze, tym więcej informacji o poszkodowanym jest w stanie przekazać zespołowi.

Co zrobić, jeśli dyspozytor wymaga podania konkretnego adresu, którego nie znamy?

Dyspozytor medyczny musi zebrać jak najbardziej szczegółowy wywiad, aby je przekazać zespołowi skierowanemu do realizacji zlecenia, więc będzie pytał o dokładny adres: miejscowość, ulicę, przybliżony numer, znaki szczególne w architekturze otoczenia – np. kościół, galeria. Wszystkie te informacje są istotne. Bardzo ważne jest też, aby podczas rozmowy zachować spokój i tylko odpowiadać na pytania, nie zadając swoich, oraz wypełniać wszystkie polecenia dyspozytora.

Może się zdarzyć, że zadzwoniliśmy po pogotowie niepotrzebnie...

Jeśli się okaże, że można było uniknąć wezwania ZRM, nasze zespoły zawsze starają się wytłumaczyć osobie wzywającej, że powinna samodzielnie udać się do najbliższej placówki me-

fot. arch. prywatne

Życie na sygnale

Z **Jarosławem Jakubowskim**, pielęgniarzem pracującym w zespole ratownictwa medycznego, rozmawia Marta Dybińska

dycznej. W skrajnych sytuacjach kierujemy wnioski o ukaranie mandatem karnym – dotyczy to fałszywych wezwań zespołu ratownictwa medycznego.

W ostatnich latach w zespołach ratownictwa medycznego możemy się spotkać z brakiem lekarza, jednak pragnę zapewnić wszystkich państwa, że członkowie zespołu nie są osobami z przypadku, posiadają wiedzę medyczną i mają praktykę.

Z jakimi konsekwencjami karnymi musimy się liczyć w przypadku fałszywego wezwania?

Zgodnie z artykułem 66 kodeksu wykroczeń paragraf 1 i 2 jest to kara aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny przysądzonej przez sąd, w wysokości 1500 zł. Należy pamiętać, że zabezpieczamy kilka powiatów, w których znajduje się duża liczba mieszkańców, więc apeluję: przed każdym wezwaniem ZRM bardzo proszę o zachowanie zdrowego rozsądku i rozważenie wszystkich możliwych alternatyw dostarcia do placówek medycznych.

Nie odbieramy szansy na zdrowie lub nawet życie osobom rzeczywście potrzebującym pomocy ZRM w stanach nagłych.

Jak zmieniła się Pana praca od momentu rosyjskiej inwazji na Ukrainę?

Inwazja wojsk Federacji Rosyjskiej na Ukrainę wzmożyła w naszych szeregach czujność. W pierwszych miesiącach konfliktu zbrojnego przez polskie powiaty przechodziło wielu uchodźców, którym udzielaliśmy pierwszej pomocy – w zależności od ich potrzeb. Przygotowaliśmy się do zbierania wywiadów w języku ukraińskim, ale też na stronie internetowej naszej placówki ukazały się wskazówki w języku ukraińskim dotyczące wzywania zespołów ratownictwa medycznego oraz tego, gdzie należy się udać po pomoc medyczną, gdy nie ma zagrożenia życia.

W praktyce wygląda to w ten sposób, że duża część załogi zna język angielski, rosyjski oraz korzystamy z nowoczesnych technologii w postaci translatorów

Jarosław Jakubowski – magister pielęgniarstwa, specjalista anestezjologii i intensywnej opieki medycznej, pielęgniarz koordynujący w Powiatowej Stacji Ratownictwa Medycznego Powiatu Warszawskiego Zachodniego w Błoniu.

językowych dostępnych w aplikacjach, a także sami poszkodowani obywatele Ukrainy czasem mówią po polsku, a często po angielsku i rosyjsku. Nie pamiętam, aby był jakiś problem.

Z jakimi trudnościami zmagasz się Pan na co dzień?

Z biegiem lat problemy, z jakimi borykamy się na co dzień, bardzo się zmieniają, jednak szczególną uwagę należy zwrócić na coraz częstsze ataki agresji wobec członków zespołów ratownictwa medycznego. Tu na szczęście zawsze możemy liczyć na wsparcie funkcjonariuszy policji.

Zawód ratownika medycznego jest jednym z kilku, w których na co dzień mamy do czynienia z różnego rodzaju emocjami, pozytywnymi i – niestety – negatywnymi. W trakcie pełnienia dyżuru zawsze musimy panować nad emocjami, by trzeźwo oceniać zagrożenie życia i zdrowia.

Jak sytuacje obserwowania z bliska śmierci ludzi wpłynęły na Pańskie życie, priorytety i postrzeganie świata?

W mojej karierze zawodowej było wiele tzw. bezpośrednich spotkań ze śmiercią drugiego człowieka. Wszystkie te sytuacje wywołują refleksje, rozważania o życiu, o tym, co jest ważne. Zawsze jestem szczęśliwy, gdy powracam cały i zdrowy do domu, do osób, które pod moją nieobecność martwią się o mnie w trakcie pełnienia dyżuru.

Zmieniło się Pana postrzeganie świata?

Oczywiście, takie sytuacje powodują inne postrzeganie świata, nawet u tak doświadczonych zawodowo osób jak ja, pracujący 24 lata w zawodzie pielęgniarza. Moje osobiste doświadczenie to określenie sobie priorytetów: zdrowie, rodzina.

Które akcje ratunkowe są najtrudniejsze?

Moim zdaniem do najtrudniejszych akcji ratunkowych i najbardziej obciążających dla psychiki należą wyjazdy do wszystkich wypadków z udziałem dzieci. Jednak każdy z nas na pewno inaczej by odpowiedział na to pytanie. Dla mnie osobiście zdarzenia z dziećmi są najbardziej stresujące.

Jak pocieszyć rodziców, których dziecko kilka chwil wcześniej umarło?

W takich sytuacjach jest bardzo trudno o dobór odpowiednich słów, jednak jak obserwuję z biegiem lat, czasem nie trzeba nic mówić, wystarczy wysłuchać,

Pogotowie należy wezwać w każdym stanie nagłym. Przed wezwaniem należy rozważyć możliwości dotarcia do placówek medycznych.

podać dłoń, a nawet na chwilę wziąć w ramiona. Oczywiście w takich chwilach są zadawane różnego rodzaju pytania, i myślę, że trzeba odpowiedzieć na każde z nich wedle posiadanej wiedzy. Zawsze trzeba zaproponować pomoc psychologiczną i wsparcie innych członków rodziny, których dotknęła taka tragedia.

A kiedy ratownicy medyczni mogą skorzystać z pomocy psychologicznej?

Nasza placówka od lat stale współpracuje z psychologami i w każdej godzinie dyżuru – jeśli zajdzie taka potrzeba – możemy skorzystać z porady psychologicznej. Każda nasza baza ma podany numer telefonu do dyżurnego psychologa, który zawsze służy pomocą.

Pan też korzysta z pomocy psychologicznej?

Oso biście korzystałem w swojej karierze zawodowej z takiej pomocy i uważam, że jest to standard w naszej pracy. Ostatni raz z takiej porady korzystałem ok. 10 miesięcy temu, po jednym z tragicznych wypadków z udziałem

łem dzieci, ale nie chciałbym za bardzo zagłębiać się w szczegóły.

Dlaczego zdecydował się Pan zostać pielęgniarzem?

Decyzja o podjęciu pracy w zawodzie pielęgniarza była bardzo przemyślana. Zawsze dużym szcunkiem darzyłem osoby wykonujące każdy zawód medyczny, chciałem pomagać innym i mieć choć częściowy wpływ na edukację zdrowotną wśród ludzi. Myślałem, że to były decydujące cechy, które przeważały o wyborze zawodu pielęgniarza pracującego w zespołach ratownictwa medycznego.

Jakie są obecnie największe wyzwania ratownictwa medycznego?

Moim zdaniem w chwili obecnej największe wyzwania w ratownictwie medycznym to zapewnienie bezpieczeństwa wszystkim osobom potrzebującym, bez względu na narodowość, a także wykorzystywanie najnowocześniejszych metod leczenia, diagnostyki i technologii w niesieniu tej pomocy. Należy zwrócić szczególną uwagę na zagrożenia atakami terrorystycznymi i adekwatnie do nich działać w obrębie ratownictwa taktycznego lub – gdy zajdzie taka potrzeba – nawet ratownictwa pola walki. W dzisiejszych burzliwych czasach wszystkie służby muszą umieć się odnaleźć w sytuacjach, które – mam nadzieję – nigdy nas nie dotkną.

A jakie wymagania musi spełniać kandydat na ratownika medycznego?

Każdy kandydat na ratownika medycznego lub – jak w moim przypadku – na pielęgniarza musi spełniać takie kryteria, jak: duża odporność na stres, zdyscyplinowanie, sprawność fizyczna. To podstawowe cechy przyszłych pracowników Państwowego Systemu Ratownictwa Medycznego. Oczywiście, w obecnych czasach koniecznością jest ukończenie studiów pierwszego stopnia na kierunkach ratownictwo medyczne, pielęgniarstwo, a następnie – po ukończeniu studiów – trzeba zawsze aktualizować swoją wiedzę medyczną, do końca kariery zawodowej.

Izabela Pakulska

Nadmierna suchość w jamie ustnej

P przed tygodniem pisałam o przyczynach suchości w jamie ustnej. Jeśli powodem jest choroba ogólnoustrojowa, należy ją leczyć, a jeśli leki – należy rozważyć (w porozumieniu z lekarzem!) ich zmianę.

Niezależnie od przyczyny długotrwała suchość w jamie ustnej, nazywana kserostomią, może nie tylko być uciążliwa, ale także powodować różne schorzenia. Pojawia się skłonność do owrzodzeń błony śluzowej jamy ustnej, zakażeń wirusowych, bakteryjnych i grzybiczych, szybko rozwijająca się próchnica. Częste są zmiany na języku, powodujące jego ból, pieczenie i zmianę wyglądu, wyglądzenie lub pokrycie nalotem, zanik brodawek upośledzający odczuwanie smaku. Z powodu zalegających w jamie ustnej resztek pokarmowych często pojawia się nieprzyjemny zapach z ust. Suchy język i gęsta lepka ślina powodują nie tylko kłopoty z mówieniem, ale także spadek apetytu. Pojawiający się ból i trudności ze spożywaniem pokarmu mogą doprowadzić nawet do znacznego spadku masy ciała.

Jeśli przyczyny nie udało się ustalić, warto zgłosić się do specjalisty chorób błon śluzowych. Po badaniu jamy ustnej może on wykonać badanie nazywane sialometrią. Polega ono na pomiarze ilości i szybkości wydzielania śliny. Czasem stymuluje się wydzielanie śliny przez podanie kwaśnego roztworu do przeplukania jamy ustnej. I po takiej stymulacji wykonuje się badanie.

Bywa, że przyczyny nie można usunąć, na przykład po radioterapii. Wówczas możliwe jest stosowanie leków zwiększających wydzielanie śliny, część dostępna jest na receptę.

Warto unikać substancji, które mogą nasilać suchość.

Należy do nich alkohol, także płukanki do jamy ustnej zawierające alkohol. Wybielające pasty do zębów, niektóre leki stosowane przy bólu gardła mogą powodować zmniejszenie wydzielania śliny, trzeba ich unikać. Także ostre przyprawy, nadmiar soli, mocna kawa i herbata zmniejszają wydzielanie śliny.

Istnieją domowe metody łagodzenia przykrych objawów suchości w jamie ustnej. Podstawą jest odpowiednie nawodnienie organizmu, to jednak czasem nie wystarcza. Ulgę przynosi częste popijanie małej ilości wody (po kilka łyków). Wielu pacjentów odczuwa ulgę po płukaniu jamy ustnej olejem lub napojem z siemienia lnianego. Długie żucie pokarmów także stymuluje ślinianki do wytwarzania śliny.

Inną metodą jest ssanie cukierków bez cukru lub żucie gumy. Żucie gumy powoduje większe wydzielanie śliny, może także korzystnie wpływać na usuwanie resztek pokarmowych, jednak długie żucie gumy powoduje przeciążenie stawów i mięśni narządu żucia oraz nadmierne ścieranie się zębów.

Konieczna jest troska o prawidłową higienę jamy ustnej. Dokładne czyszczenie przestrzeni międzyzębowych przy użyciu nitki stomatologicznych, płukanie odkażającymi substancjami. Unikanie słodyczy i miękkich lepkich pokarmów. Istnieją także preparaty dostępne bez recepty w postaci tabletek do ssania czy sprayów.

Autorka jest lekarzem

Droga do „prostego języka”

dr hab. Tomasz Korpysz

W licznych popularnych źródłach można znaleźć informację, że idea tzw. „prostego języka” (*plain language*) wiąże się z reakcją na język dokumentów Unii Europejskiej (które

w wielu krajach wręcz słyną ze swojej zawilgości i niezrozumiałości), jednak jej początków można szukać dużo wcześniej. Oto np. Winston Churchill, pełniący wówczas funkcję premiera Wielkiej Brytanii, 9 sierpnia 1940 r., w trakcie bitwy o Anglię, stworzył memorandum pod charakterystycznym tytułem *Zwięzłość*. Tekst ten zaczyna się w następujący sposób: „Aby wykonywać naszą pracę, musimy czytać masę dokumentów. Niemal wszystkie są za długie. Tracimy czas na wyławianie głównych myśli. Proszę moich kolegów i ich personel, aby skracali swoje raporty”. Churchill nie poprzestał na diagnozie i na ogólnej uwadze, lecz sformułował konkretne kilkupunktowe zasady, według których zaczęto tworzyć dokumenty w urzędach i instytucjach Wielkiej Brytanii. Rzecz jasna, był to tylko pierwszy etap długiego procesu, który trwał wiele dziesięcioleci, ale rzeczywiście administracja brytyjska bodaj jako pierwsza zajęła się zjawiskiem niezrozumiałości pism urzędowych. Co istotne, pierwotnie wspomniane zalecenia dotyczyły tylko dokumentów wewnętrznych i miały usprawnić działania różnych instytucji. Dopiero po latach dobre praktyki tworzenia tekstów oficjalnych zaczęto przenosić na te, które są kierowane do obywateli.

W Polsce ruch „prostego języka” obecny jest od niedawna i rzeczywiście związany jest z obecnością naszego kraju w Unii Europejskiej, a zwłaszcza z pozyskiwaniem i rozliczaniem fun-

duszy europejskich. Kiedy Polakom umożliwiono dostęp do tych funduszy, okazało się, że nawet wielu urzędników ma problemy ze zrozumieniem dokumentów koniecznych do złożenia wniosków o dotacje. Nic dziwnego, że większość przeciętnych obywateli nie radziła sobie z tego typu tekstami i powstawały specjalne biura, które zajmowały się wypełnianiem stosownych formularzy i tworzeniem odpowiednich pism. Problem ten zauważyli językoznawcy (przede wszystkim związani z Uniwersytetem Wrocławskim), którzy postanowili zbadać dokumenty związane z funduszami europejskimi pod kątem ich zrozumiałości. Efektem tych analiz były nie tylko raporty przedstawione odpowiednim ministerstwom oraz artykuły naukowe, lecz także chyba pierwszy poradnik tego typu, czyli wydana w roku 2010 przez ówczesne Ministerstwo Rozwoju Regionalnego publikacja pt. *Jak pisać o Funduszach Europejskich* przygotowana przez Jana Miodka, Marka Maziarza, Tomasza Piekotę, Marcina Poprawę i Grzegorza Zarzecznego. Część autorów tej książeczki stworzyła później Pracownię Prostego Języka, która zajmuje się z jednej strony analizą różnorodnych tekstów i ich upraszczaniem, z drugiej zaś – formułowaniem zasad „prostego języka”, ale też popularyzacją samej idei, szkoleniami z tego zakresu itp.

Obecnie istnieje już co najmniej kilka podobnych zespołów, które starają się propagować „prosty język” oraz uczyć jego zasad. Coraz więcej instytucji – zarówno publicznych, jak i prywatnych (m.in. ministerstw, urzędów, banków, firm ubezpieczeniowych) – wprowadza te zasady w życie, co znacznie ułatwia obywatelom kontakt z nimi, a samym instytucjom przynosi wymierne korzyści. Charakterystyczne, że wiele z nich w materiałach promocyjnych podkreśla to, że posługują się „prostą polszczyzną”. O wybranych zasadach takiego języka napiszę w kolejnych odcinkach.

Zasiłek rodzinny

Edyta
Pisarczyk-Kulon

1 listopada rozpoczął się kolejny 12-miesięczny

okres wypłaty zasiłków rodzinnych i dodatków do tych zasiłków. Aby uzyskać świadczenia również za listopad, wniosek trzeba złożyć najpóźniej do 30 listopada. Na takich samych warunkach jak obywatele polscy o zasiłek rodzinny i dodatki mogą starać się obywatele Ukrainy, którzy w Polsce przebywają legalnie.

Wnioski o zasiłek rodzinny na okres zasiłkowy 2022/2023 można składać elektronicznie za pośrednictwem portalu Emp@tia albo w formie papierowej w gminie lub poczta tradycyjną.

W zależności od tego, kiedy wpłynie kompletny wniosek, ustawa gwarantuje termin wypłaty zasiłku. W przypadku wniosków złożonych do 31 sierpnia wypłata rozpocznie się w listopadzie. Z kolei złożenie wniosku po 31 sierpnia 2022 r. oznacza wypłatę do końca grudnia, a nawet lutego 2023 r. Urząd musi mieć czas na rozpatrzenie wniosku.

Złożenie wniosku np. 1 grudnia oznacza, że rodzina na świadczeń za listopad nie otrzyma. Prawo do świadczeń rodzinnych ustala się bowiem, poczynając od miesiąca, w którym wpłynął wniosek z prawidłowo wypełnionymi dokumentami, do końca okresu zasiłkowego, z zastrzeżeniem dotyczącym wydania orzeczenia o niepełnosprawno-

ści lub orzeczenia o stopniu niepełnosprawności.

O zasiłek rodzinny może ubiegać się rodzic, opiekun, ale także osoba ucząca się w szkole lub szkole wyższej, która nie ukończyła 24. roku życia (osoba pełnoletnia ucząca się, niepozostająca na utrzymaniu rodziców w związku z ich śmiercią lub w związku z ustaleniem wyrokiem sądowym lub ugodą sądową prawa do alimentów z ich strony).

Aby uzyskać zasiłek, trzeba spełnić dwa warunki. Wychować chociaż jedno dziecko, które nie ukończyło 18 lat lub 21 lat, które uczy się w szkole, albo 24 lat, jeżeli kontynuuje naukę w szkole lub w szkole wyższej i legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności. W przypadku ukończenia szkoły wyższej w trakcie ostatniego roku

studiów prawo do zasiłku rodzinnego przysługuje do zakończenia tego roku studiów, nie dłużej niż do ukończenia 24 lat.

Drugi warunek to kryterium dochodowe na członka rodziny. Nie może przekraczać 674 zł lub 764 zł netto, jeżeli ma dziecko z orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym albo o znacznym stopniu niepełnosprawności. W przypadku obywateli Ukrainy przy ustalaniu dochodu rodziny w przeliczeniu na osobę nie uwzględnia się członka rodziny, który nie przebywa w Polsce.

Wyjazd obywatela Ukrainy z terytorium RP na okres powyżej jednego miesiąca pozbawia go uprawnienia do legalnego pobytu w naszym kraju, a tym samym do zasiłku rodzinnego i dodatków.

Autorka jest radcą prawnym

fot. Wikipedia

Narodowy zamknięty

Ostatni sparing reprezentacji Polski przed mundialem nie odbędzie się na Stadionie Narodowym. 16 listopada bialo-czerwoni mieli zmierzyć się tam z Chile. Wszystko przez wykrytą wadę techniczną, która musi zostać dokładnie zdiagnozowana. – Istnieje ryzyko katastrofy. Spotkanie z Chile zostanie zorganizowane w innej lokalizacji – poinformował prezes PGE Narodowego Włodzimierz Dola.

Udany debiut

fot. FB/Aluron CMC

Aluron CMC Warta Zawiercie rozpoczął pierwszy w historii sezon w Lidze Mistrzów zwycięstwem. Spotkanie z Halkbankiem Ankara zaczęło się nie najlepiej, ale ostatecznie brązowi medalści poprzedniego sezonu PlusLigi wygrali w Dąbrowie Górniczej 3:1.

Awans Radwańskiej

Urszula Radwańska dotarła do finału halowego turnieju ITF World Tennis Tour o puli nagród 60 tys. dolarów w Calgary, gdzie lepsza od niej okazała się zdolna Amerykanka Robin Montgomery. Udany występ sprawił, że krakowianka awansowała w rankingu WTA o 79 pozycji. Liderką światowej klasyfikacji niezmiennie pozostaje Iga Świątek.

fot. FB/U. Radwańska

TRUDNO ŚWIĘTOWAĆ

Mariusz Jankowski

Mam w głowie wiele obrazów z czasów dzieciństwa. Obrazów związanych z finałami piłkarskich mistrzostw świata. Są namalowane ogromnymi emocjami i przeżywanymi wzruszeniami, ale również zabarwione smutkiem oraz łzami.

Mundial od zawsze był dla mnie najważniejszą imprezą sportową. Czekano na nią z zapartym tchem. Odliczało się czas, z radością zrywało kartki z kalendarza, wyczekiwało gwizdka w pierwszym meczu. W czasie mistrzostw nie liczyło się dla mnie niemal nic innego. Mogłem nie jeść, nie pić, nie spać (na szczęście byli wokół mnie bliscy, którzy na to nie pozwalali). Z ręką na sercu mogę się przyznać, że to piłkarskie święto zawsze miało dla mnie smak nieporównywalny z niczym innym. Nawet gdy turniej finałowy był taki sobie – nie marudziłem, tylko przeżywałem. I chociaż lata mijają i pewnych złudzeń już się pozbyłem, to liczyłem, że przy okazji mundialu tak będzie zawsze. Wyjątkowo, świętecznie, niepowtarzalnie. Niestety, tak nie jest. Dobitnie czuję to teraz, gdy zaczynają się emocje związane z turniejem w Katarze. Dziś oczywiście zajmuję się nim zawodowo. Dlatego muszę być zawodowcem, staram się nim być, pracując przy każdym kolejnym meczu. Jest mi jednak niezmiernie trudno świętować. Bo coś wyjątkowego na sportowej mapie świata zostało zbrukane przez kilku facetów z FIFA.

Prawo organizacji turnieju Katar otrzymał w skandalicznych okolicznościach. Lista zarzutów wobec gospodarzy jest naprawdę długa. Podczas budowy stadionów życie straciło wielu pracowników z biednych azjatyckich krajów. Robotnicy ci często traktowani byli jak niewolnicy. Katarczykom zarzuca się korupcję oraz brak respektowania prac człowieka. Jak w takich okolicznościach można mówić o piłkarskim święcie? Trudno to robić. Bardzo trudno świętować. Chociaż oczywiście przed startem imprezy nie brakowało i takich głosów: „Tak, zdecydowanie będzie to najlepszy mundial w historii. (...) Nigdy więcej w historii nie będziemy mieli tak kompaktowego mundialu. Wszyscy kibice z całego świata przyjadą do Kataru, będą razem. Nie tylko fani dwóch drużyn w jednym mieście, fani 32 narodów w jednym kraju. Piękne. Wszyscy razem, aby świętować piłkę nożną, aby świętować ludzkość. To jest po prostu fantastyczne”. Któż to taki chce świętować ludzkość? Ano szef FIFA. Gianni Infantino. Ten sam, który od kilkunastu miesięcy w Katarze... mieszka. Posłał do tamtejszych szkół dwie córki. No tak. Jemu nie wypada mówić źle o gospodarzach. Za to wielu innym, przyzwyczajonym po prostu nie wypada i nie chce się świętować, bo tak piękna impreza straciła swój blask.

Autor jest dziennikarzem TVP

Ukarani

Bayern Monachium i Celtic Glasgow zostały ukarane przez UEFA grzywnami za zachowanie kibiców, eksponujących banery uznane za obraźliwe, podczas meczów piłkarskiej Ligi Mistrzów. Mistrz Niemiec będzie musiał zapłacić 15 tys. euro, a mistrz Szkocji 17,5 tys.

fot. FB/Bayern Monachium

PATRIOTYZM OD KUCHNI

Barbara Wiśniowska

W listopadzie ogarniają nas patriotyczne uczucia. A gdyby tak wprowadzić patriotyzm także do szafy, kosmetyczki, kuchni i do koszyka z zakupami? To niełatwe, ale możliwe. Nie czekajmy, aż rządzący uratują polską gospodarkę i rolnictwo. Nie uratują bez nas. Bez naszego zainteresowania i popytu polskie przedsiębiorstwa upadną. Możemy wiele zrobić, a nasza siła drzemie w naszej mnogości. Dlaczego tak kochamy chińskie i tanie? Wszystko pięknie, ale tanie rzeczy przeważnie musimy kupować dwa razy, bo szybko się psują. Dlaczego chodzimy do niemieckich sklepów i wspieramy niemiecką prasę? Przez to sprawiamy, że rządzą nami obcy – jako czwarta władza medialna – i dyktują nam, co mamy myśleć. Piąta władza – korporacje – dyktuje nam, co mamy dziś zjeść, bo

promocja jest akurat na pomarańcze. Wydaje nam się, że o sobie decydujemy, a tak naprawdę dajemy sobą sterować jak lalki na sznurkach. Nie mówię, żeby już nigdy nie jeść zagranicznych produktów. Ja też kocham awokado i mango... ale polskie jabłka jeszcze bardziej.

W szafie, kosmetyczce i całym domu lepiej mieć mniej porządnych rzeczy niż dużo chłamu. W ten sposób też można zaoszczędzić pieniądze.

W kuchni jest podobnie: przygotujmy do zjedzenia mniejsze porcje złożone z wartościowych składników, zamiast objadać się bez opamiętania byle czym. Pamiętajmy, żeby sprawdzać na pudełkach i metkach, czy nasze zakupy wyrosły lub zostały wyprodukowane w Polsce.

Zacząć trzeba od planowania. Rozważmy, czy mo-

fol. Barbara Wiśniowska

SŁODKO-SŁONA KASZA GRYCZANA

Składniki: 200 g kaszy gryczanej niepalonej ■ łyżeczka octu ■ 600 g mleka owsianego ■ ser pleśniowy kozi lub owczy ■ polskie borówki

Sposób przygotowania: Kaszę moczymy w wodzie i occie przez noc. Płuczemy dokładnie. Gotujemy w mleku. Pozostałe składniki dodajemy już na talerz.

żemy mniej zachwycać się południowymi owocami, a bardziej polskimi. Zaplanujmy posiłki, zróbmy listę zakupów. Wybierzmy polski sklep. To mit, że sieciówki są tańsze. Reklamują tanie produkty w telewizji, ale niebotyczną cenę reklamy od-

kuwają sobie na innych produktach. Zresztą, my do dużego koszyka w markecie wkładamy więcej zakupów, a gdy słyszymy, ile wszystko kosztuje, wytrzeszczamy oczy ze zdziwienia.

Zjedzmy dziś nową wersję staropolskiej kaszy.

KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

- 1 A – trudna sytuacja
- 1 G – miara goryczy
- 2 E – kiepski nastrój
- 3 A – rośliny zielne
- 3 G – ukryta drwina
- 6 A – szklane słoiki
- 6 H – zakazany temat
- 8 C – jedna z religii
- 9 A – rybne gody
- 9 G – włoscy lutnicy
- 10 E – zabawa taneczna
- 11 A – szmaciana lalka
- 11 G – tarcza Zeusa

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

PIONOWO

- A 1 – zamknięty w sobie
- C 1 – teren budowy
- C 8 – droga z kamieni
- D 3 – osobliwy pojazd
- E 1 – Borys, aktor
- E 8 – miara czasu
- F 4 – szwedzki port
- G 1 – seria zjawisk
- G 8 – zamek do drzwi
- H 3 – głęboka estyma
- I 1 – pieśń operowa
- I 8 – polne kwiaty
- K 1 – kłótniowa kobieta

**Hasło do odczytania
w zaznaczonym wierszu**

--	--	--	--	--	--	--	--

Rozwiązania prosimy nadsyłać
do 18 listopada na adres redakcji „Idziemy”.
Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi
nagrodzimy książkami.

TVP 1

05.05 Sprawa dla reportera; **06.00** Słownik polsko@polski; **06.25** wojsko-polskie.pl (46); **06.55** Słowo na niedzielę – Chrystusa Króla Wszechświata; **07.00** Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakochaj się w Polsce (270); **09.00** Czas w las; **09.30** Okrasa łamie przepisy; **10.05** Klasztorne smaki według Remigiusza Rączki; **10.40** Zmieniony (9); **11.55** Między ziemią a niebem; **12.00** Anioł Pański; **12.15** Między ziemią a niebem; **12.50** Misja Zambia – Kościół w rękach świeckich; **13.15** Leśni zapylacze – film dokumentalny; **13.50** Podstępni intruzi. Inwazja obcych gatunków – rośliny – reportaż; **14.25** Z pamięci: Andrzej Panufnik, cz. 1; **14.35** Wojenne dziewczyny (64) – serial TVP; **15.30** Mundial 2022 – ceremonia otwarcia (studio); **15.45** Mundial 2022 – ceremonia otwarcia; **16.20** Mundial 2022 – grupa A: Katar – Ekwador (studio); **16.50** Mundial 2022 – grupa A: Katar – Ekwador; **19.25** Gra na Maksa – serial TVP
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 Sport
20.20 Wojenne dziewczyny (65)
21.15 Rolnik szuka żony – reality show
22.20 Zakochana Jedyńka: Bezpieczna przystań – film obyczajowy, USA 2013, reż.: Lasse Hallström, wyk.: Julianne Hough, Josh Duhamel, David Lyons
00.25 Rambo: Ostatnia krew – film akcji, USA 2019, reż.: Adrian Grunberg, wyk.: Sylvester Stallone, Paz Vega, Sergio Peris-Mencheta, Oscar Jaenada
02.15 Falszywa tożsamość – thriller, USA 2009, reż.: Dennis Dimster-Denk, wyk.: Val Kilmer, Izabella Miko, Julian Wadham
03.50 Kongo. Afrykańscy milionerzy – film dokumentalny
04.50 Z pamięci: Andrzej Panufnik, cz. 1
04.55 Zakończenie dnia

TVP 2

05.55 Barwy szczęścia (2699) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Barwy szczęścia (2700) – serial obyczajowy TVP; **07.00** M jak miłość (1686) – serial TVP, reż.: Sylwester Jakimow, wyk.: Mikołaj Roznerski, Adriana Kalska, Stanisław Szczępiński, Robert Moskwa, Małgorzata Pieńkowska, Teresa Lipowska, Małgorzata Rożniatowska, Alizbeta Lenska, Jakub Józefowicz, Karol Strasburger; **07.55** Pytanie na śniadanie – w tym Pogoda Flesz; **11.15** The Voice of Poland XIII – Live Final (18), cz. I – widowisko muzyczne; **12.45** The Voice of Poland XIII – Live Final (18) Wyniki – widowisko muzyczne; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Kolo fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2023 (9) Krystyna Prońko – widowisko muzyczne; **16.15** Tak to leciało! – teleturniej muzyczny; **17.05** Lajki; **17.30** Zaczynaj od zdrowia; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.50** Na sygnale (396) – serial fabularzowany TVP; **19.25** Na sygnale (397) – serial fabularzowany TVP
20.00 Postaw na milion – teleturniej
21.00 Jackie – film fabularny, Hongkong/Chile/Francja/USA 2016, reż.: Pablo Larraín, wyk.: Natalie Portman, Peter Sarsgaard, Greta Gerwing
22.55 Kino bez granic – Arkyta – dramat, USA 2018, reż.: Joe Penna, wyk.: Mads Mikkelsen, Maria Thelma Smaradottir
00.45 Chata – film obyczajowy, USA 2017, reż.: Stuart Hazeldine, wyk.: Sam Worthington, Octavia Spencer, Tim McGraw
03.05 Ága – dramat, Bułgaria/Niemcy/Francja 2018, reż.: Milko Lazarov, wyk.: Mikhail Aprosimo, Feodosia Ivanova
04.45 Zakończenie dnia

TVP Info

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.23** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Info Poranek; **08.21** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Info Poranek; **09.41** Pogoda; **09.50** Woronicza 17; **10.59** Serwis Info Dzień weekend; **11.22** Pogoda; **11.29** Info Dzień weekend; **12.00** Czym żyje świat Extra; **12.15** Info Dzień weekend; **12.29** Info Dzień weekend; **12.52** Pogoda; **12.59** Serwis Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debata Senior; **15.29** Info Dzień weekend; **15.54** Pogoda; **16.00** Okiem Wiary; **16.29** Info Dzień weekend; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Teleexpress na deser; **17.45** Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.25** Studio Zachód; **18.50** Info V4+; **19.05** Głębia ostrości
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 W pełnym świetle
21.24 Serwis Info Wieczór weekend
21.42 Pogoda
21.50 Strefa starcia
23.00 Info Wieczór
23.55 Serwis Info Wieczór weekend
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.52 Pogoda
01.05 Woronicza 17
02.15 Minęła 20
03.05 Pogoda
03.10 Info V4+
03.35 Głębia ostrości
04.05 Jerzy... słowa przerwane
05.13 Agrobiznes – podsumowanie

TV TRWAM

05.00 Głos serca; **05.50** Muzyczne chwile; **06.00** Jestem mamą; **06.15** Ocalić Winstona; **07.45** Ocalić od zapomnienia; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Słowo życia; **08.05** Polski Punkt Widzenia; **08.25** Święty na każdy dzień; **08.30** Z Parlamentu Europejskiego; **09.00** Prymas Stefan Wyszyński; **09.10** Spotkanie z Magdą Buczek; **09.15** Manna z Nieba; **09.30** Msza święta z Jasnej Góry; **10.35** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **10.40** Próba wiary; **11.30** Navigare Necesse est; **12.00** Anioł Pański z Ojcem Świętym Franciszkiem; **12.15** Papież Polak do Rodaków; **12.55** Muzyczne chwile; **13.00** Spotkania w żałobie; **13.45** Sanktuarium Matki Bożej Modlitewnej – L'île Bouchard; **14.40** Drzwi do lasu; **15.00** Wieś – to też Polska; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Koncert życzeń; **16.45** Prawda a historia; **17.00** Zostań Żołnierzem RP; **17.15** Muzyczne chwile; **17.30** Sól Ziemi; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończono
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Moja katolicka rodzina – serial animowany dla dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzną
21.00 Myśląc Ojczyzną
21.20 Informacje dnia
21.40 Retrospekcja
21.45 Stan Bezpieczeństwa Państwa – program publicystyczny
21.55 Święty na każdy dzień – program religijny
22.00 Dar Wiary
23.00 Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej
23.30 Tam, gdzie Bóg płacze – film dokumentalny
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.45 Był taki dzień – 20 listopada; **06.55** Biblia – Abraham, cz. 4; **08.00** Msza grekokatolicka; **09.05** Tulipan – serial TVP; **10.00** Informacje kulturalne; **10.20** W kotle historii; **10.50** Ci cholerni Polacy. Lotnictwo polskie 1939–1945 (12); **11.15** Przestrzeń pamięci; **11.50** Walia z lotu ptaka (2); **12.45** Klejnoty Alp, wielkie jeziora Włoch (1); **13.45** Wojownicy czasu; **14.30** Cafe pod Minogą – komedia, reż.: Bronisław Brok, wyk.: Adolf Dymsza, Hanka Bielicka, Jerzy Duszyński, Wacław Jankowski, Sefania Górską, Krystyna Kozłowiec, Bolesław Plotnicki, Aleksander Dzwonkowski; **16.00** W Polskę jedziemy; **16.30** Giganci historii; **17.25** Ogniem i mieczem (3) – serial TVP; **18.30** Historia Mediów: Media story – Głos w eterze; **19.00** Najwspanialsze latarnie morskie Irlandii (2); **20.05** Narodziny nazizmu – serial dokumentalny; **21.20** Pluton – dramat wojenny, USA 1986, reż.: Oliver Stone, wyk.: Tom Berenger, Willem Dafoe, Charlie Sheen, Forest Whitaker, Richard Edson; **23.25** Polscy. Seryjni (4); **00.20** Pociąg – film fabularny; **02.40** Szerokie tory; **03.20** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

06.45 Przeboje babci, mamy oraz moje; **08.00** Liturgia prawosławna z Lubina (20.11.22); **09.05** Adam Sztaba o muzyce – Co słyszał w Riffenuto? – koncert; **09.40** Tadek Niejadek – film anim.; **09.55** W samolocie – film anim.; **10.10** Robin z Sherwood (12) – serial; **11.15** Trzeci punkt widzenia; **11.55** Janosik – film przygodowo-historyczny; **14.15** Wędrowiec Polski; **14.55** Tour of the World of Saint-Seans – koncert; **16.45** Zaginione – odnalezione; **17.15** Niedziela z... Wojciechem Kościelniakiem; **18.15** Niedziela z... „Tak Jest” – piosenki Jacques'a Brela – koncert galowy 33. Przeglądu Piosenki Aktorskiej (cz. 1); **19.30** Informacje kulturalne; **20.00** Francuska suita – dramat wojenny; **21.55** Pamięci Krzysztofa Pendereckiego – koncert; **23.05** Trzeci punkt widzenia; **23.45** Niezwykłoty – film; **01.50** Fosfor – film anim.; **02.05** Finito Calling – film anim.; **02.25** Milczenie – film fabularny; **05.20** Legendy Rocka: Chicago Blues; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.55 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (941); **07.05** Kuchenne rewolucje 13 (9); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Co za tydzień (1070); **12.10** Mam talent 14 (12); **14.35** Madagwiazdka – komedia; **15.10** Królowa Śnieżka i łowca – film przygodowy; **17.55** Totalne remonty Szelągowskiej 5 (3); **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda (9067); **19.45** Uwaga!; **20.00** MasterChef 11 (12); **21.35** Lucy – film sensacyjny, Francja 2014, reż.: Luc Besson, wyk.: Scarlett Johansson, Morgan Freeman, Min-sik Choi, Amr Waked; **23.20** Krucjata Bourne'a – film sensacyjny, USA/Niemcy 2004, reż.: Paul Greengrass, wyk.: Matt Damon, Brian Cox, Julia Stiles, Franka Potente, Joan Allen, Karl Urban, Gabriel Mann; **01.35** Zabójcza broń 3 (10) – serial; **02.35** Kwatery Hitlera (2) – program dokumentalny; **03.35** Uwaga!; **03.55** Zamieszkać na plaży 4 (5); **04.25** Recepta na stary dom 3 (3); **04.55** Jak to jest zrobione 10 (21); **05.20** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **07.30** Stuart Malutki – film familijny; **09.25** Wspólna chata – film familijny, USA 2012, reż.: Andy Fickman, wyk.: Bailee Madison, Bette Midler, Billy Crystal, Marisa Tomei, Joshua Rush, Tom Everett Scott; **11.40** Smerfy – film familijny; **13.50** Formuła 1 GP ZEA – wyścig & ceremonia; **16.40** Nie ma mocnych – komedia, Polska 1974, reż.: Sylwester Chęciński, wyk.: Halina Buyno-Łoza, Andrzej Wasilewicz, Anna Dymna, Władysław Hańcza, Wacław Kowalski; **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie (461); **20.00** Neo-nówka. XX-lecie; **23.05** Indiana Jones i ostatnia krucjata – film przygodowy, USA 1989, reż.: Steven Spielberg, wyk.: Alison Doody, Elliott Denholm, Harrison Ford, John Rhys-Davies, Phoenix River, Sean Connery; **02.05** Lot Feniksa – film przygodowy, USA 2004, reż.: John Moore, wyk.: Dennis Quaid, Tyrese Gibson, Tony Curran, Sticky Fingaz, Hugh Laurie, Miranda Otto, Giovanni Ribisi; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleshopping TV Okazje

TVP 1

05.15 Legenda Longwood – film familijny, Niemcy/Irlandia/Niderlandy 2014, reż.: Lisa Mulcahy, wyk.: Lucy Morton, Thekla Reuten, Fiona Glascott; **07.00** **Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze**; **07.30** Studio Raban; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (86) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (87) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (341) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – Idole – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda – magazyn; **12.45** Magazyn Rolniczy; **13.00** Gra na Maksa – serial TVP; **13.10** Mundial 2022 – grupa B: Anglia – Iran (studio); **13.50** Mundial 2022 – grupa B: Anglia – Iran (1. poł.); **16.30** Mundial 2022 – Senegal – Holandia (studio); **16.50** Mundial 2022 – Senegal – Holandia (1. poł.); **19.30** Wiadomości; **19.40** Mundial 2022 – grupa B: USA – Walla (studio); **19.50** Mundial 2022 – grupa B: USA – Walla (1. poł.); **22.40** Gra na Maksa – serial TVP; **22.50** Podziemny krąg – dramat, USA 1999, reż.: David Fincher, wyk.: Brad Pitt, Helena Bonham Carter, Meat Loaf; **01.15** Następcy paryskiej dwunastki – film akcji, USA 1996, reż.: Louis Mornéau, wyk.: Michael Dudikoff, Cary-Hiroyuki Tagawa, Tyrin Turner, Jacqueline Obradors, Don Stroud; **02.55** Bezpieczna przystań – film obyczajowy, USA 2013, reż.: Lasse Hallström, wyk.: Julianne Hough, Josh Duhamel, David Lyons; **04.50** Notacje: Henryk Apostel. Dobry futbol – cykl dokumentalny; **05.05** Zakończenie dnia

TVP 2

04.55 Na sygnale (243); **05.25** M jak miłość (1660) – serial TVP; **06.20** Wadownicze spotkania ze Świętym Janem Pawłem II – Hania Rybka – cykl dokumentalny; **06.30** Wadownicze spotkania ze Świętym Janem Pawłem II – Kard. Stanisław Dziwisz – cykl dokumentalny; **06.55** Rodzinka.pl (210) – serial TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.35** Panorama; **10.45** Pytanie na śniadanie; **11.15** Rodzinka.pl (123) – serial TVP; **11.50** Barwy szczęścia (2700) – serial TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Zranione ptaki (168) – serial; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (301) – serial TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (93) – serial; **15.50** Gra na Maksa – serial TVP; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (101) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (169) – serial obyczajowy; **19.30** Barwy szczęścia (2700); **20.10** Barwy szczęścia (2701); **20.40** Kulisy serialu „M jak miłość”; **20.55** M jak miłość (1687); **21.55** Izabela, królowa Hiszpanii (1) – serial kostiumowy; **22.55** Świat bez fikcji – Chiny: tragedia Ujgurów – film dokumentalny; **00.10** Ağa – dramat; **01.55** O mnie się nie martw (2) – serial komediowy TVP, reż.: Filip Zylber, wyk.: Krzysztof Stelmachczyk, Bartosz Woźny, Izabela Warykiewicz, Adam Bauman, Anna Szymańczyk, Piotr Jankowski, Andrzej Andrzejewski, Marcin Korcz; **02.55** Jackie – film fabularny, Hongkong/Chile/Francja/USA 2016, reż.: Pablo Larraín, wyk.: Natalie Portman, Peter Sarsgaard, Greta Gerwing; **04.40** Zakończenie programu

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Serwis Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** Info Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **15.00** Wiadomości; **15.10** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.45** Info Kultura; **16.49** Rodzina i praca; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.12** Info Kultura; **19.17** Alarm!; **19.30** Wiadomości; **19.58** Gość Wiadomości; **20.13** Minęła 20; **21.00** Nie da się ukryć; **21.20** Serwis Info Wieczór; **21.41** Pogoda; **21.50** W tyle wizji; **22.25** Serwis Info Wieczór; **22.30** W tyle wizji Extra; **23.00** Info Wieczór; **23.30** W akcji; **23.55** Serwis Info Wieczór; **00.03** Wiadomości; **00.31** Gość Wiadomości; **00.57** Pogoda; **01.05** Minęła 20; **02.00** W tyle wizji; **02.35** Serwis Info Wieczór; **02.40** W tyle wizji Extra; **03.06** Pogoda; **03.12** O co chodzi; **03.40** Filmy Dokumentalne TVP Info; **05.13** Agrobiznes

TV TRWAM

05.10 Sanktuaria polskie; **05.30** Zapiski ze świętości Prymasa Tysiąclecia; **06.00** Ze szkolnej ławki; **07.10** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **07.35** Drzwi do lasu; **07.50** Święty na każdy dzień; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Wieś – to też Polska; **09.15** Muzyczne chwile; **09.30** Moja katolicka rodzina; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.20** Stan Bezpieczeństwa Państwa; **11.30** Promień z Fatimy; **12.00** **Anioł Pański**; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.05** Europejska perła baroku; **13.30** **Msza święta z Jasnej Góry**; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** 7 Kościołów Apokalipsy; **15.00** Piloci. Białoczerwoni z Dębina; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Sanktuaria polskie; **16.30** Porady Medyczne Bonifratrów; **16.55** Słowo życia; **17.00** Świadkowie; **17.30** Na towy; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** **Anioł Pański**; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone; **19.25** Święty na każdy dzień; **19.30** Opowieści Theo; **19.45** Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci; **20.00** Informacje dnia; **20.20** **Różaniec**; **20.50** Myśląc Ojczyzna; **21.00** **Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja**; **21.20** Informacje dnia; **21.40** Polski Punkt Widzenia; **22.00** Mojżesz – 10 przykazań – serial fabularny; **22.45** Ona nigdy nie była sama – Czcigodna Sługa Boża Matka Teresa Kierocińska; **23.15** Grypsy z celi śmierci; **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 21 listopada; **07.10** Czas honoru (56); **07.55** Ex Libris (517); **08.25** Historia Polski: Polowy na rzece wspomnień; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Na własne ryzyko; **10.10** Sensacje XX wieku: Jak zabić Fidela?; **10.40** Podróże na Północ Europy (5); **11.35** Archiwum zimnej wojny; **12.10** Wygnańcy; **13.15** Człowiek z Zachodu – western, USA 1958, reż.: Anthony Mann; **15.00** Wszystkie kolory świata: Sycyzan – kraina cudów; **15.55** Klejnoty Alp, wielkie jeziora Włoch (1); **16.50** Flesz historii; **17.15** Czas honoru (57); **18.05** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **18.30** Spór o historię; **19.10** Historia Polski: Trykot z orłem; **19.40** Kazimierz Górski. Podróż sentymentalna; **20.10** Historia w postaciach zapisana: Charles de Gaulle; **22.00** Sądy, przesady; **23.00** Bunt barbarzyńców (8); **00.05** Info Wilno; **00.20** Szerokie tory; **00.55** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.25** Sensacje XX wieku; **01.50** Sensacje XX wieku; **02.20** Encyklopedia II wojny światowej; **02.50** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.20** Informacje kulturalne; **07.45** Co dalej?; **08.30** Wydarzenie aktualne; **09.00** Moja noc u Maud – film obyczajowy, Francja 1969, reż.: Eric Rohmer, wyk.: Jean-Louis Trintignant, Françoise Fabian, Marie-Christine Barrault, Antoine Vitez; **11.00** Reżyserzy: David Lean; **12.00** Drabina – film anim.; **12.15** O pięknej Parysady – film anim.; **12.30** Niedziela... Wojciechem Kościelniakiem; **13.30** Tajemnica Enigmy (5); **14.25** Tajemnica Enigmy (6); **15.15** Połączeni – film dok.; **15.50** Paciorki jednego różańca – dramat, reż.: Kazimierz Kutz; **17.50** Trzeci punkt widzenia; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Arsene Lupin (10) – serial; **20.00** Szpieg – film fabularny; **22.25** Kronos – Inteligencja; **23.10** Ostatnia rodzina – dramat, reż.: Jan P. Matuszyński, wyk.: Andrzej Seweryn, Dawid Ogrodnik, Aleksandra Konieczna; **01.25** Pamięci Krzysztofa Pendereckiego – koncert; **02.30** Co słono widziało – film obyczajowy; **04.35** Informacje kulturalne; **05.05** Teledyski; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.53** Zakończenie dnia

TVN

05.55 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1343); **07.05** Kuchenne rewolucje 21 (3) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.45** Ukryta prawda (1458); **12.55** Tajemnice miłości (49); **14.00** Ukryta prawda (1344); **15.05** Ukryta prawda (1135); **16.10** Ten moment (17); **16.45** Kuchenne rewolucje 21 (4) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1459); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda (9068); **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej 20 (3527) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (556); **21.35** Totalne remonty Szlagowskiej 5 (4); **22.40** Ultimatum Bourne'a – film sensacyjny, USA/Niemcy 2007, reż.: Paul Greengrass, wyk.: Matt Damon, Julia Stiles, David Strathairn, Glenn Scott, Albert Finney, Joan Allen; **01.00** Co za tydzień (1070); **01.40** Na granicy światów (9) – serial; **02.40** Szpital (892); **03.40** Uwaga!; **04.00** Zamieszkać na plaży 4 (6); **04.30** Recepta na stary dom 3 (4); **05.00** Jak to jest zrobione 10 (22); **05.25** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (358); **09.10** Malanowski i Partnerzy (360); **09.40** Sekrety rodziny (292); **10.40** Dlaczego ja? (1160); **11.40** Gliniarze (363); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1090); **14.40** Dlaczego ja? (981); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (752); **17.00** Gliniarze (761); **18.00** Pierwsza miłość (3500); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** MEGA HIT: Kingsman: Złoty krąg – film akcji, USA/Wielka Brytania 2017, reż.: Matthew Vaughn, wyk.: Channing Tatum, Colin Firth, Halle Berry, Jeff Bridges, Julianne Moore, Mark Strong, Pedro Pascal, Sophie Cookson; **23.10** Hanna – thriller sensacyjny, USA/Wielka Brytania/Niemcy, 2011, reż.: Joe Wright, wyk.: Eric Bana, Cate Blanchett, Tom Hollander; **01.45** Underworld: Wojny krwi – horror; **03.40** Świat według Kiepskich (187); **04.20** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleshopping TV Okazje

TVP 1

05.25 Madison – siła przyjaźni – film obyczajowy, Austria/Niemcy 2020, reż.: Kim Strobl, wyk.: Felice Ahrens, Florian Lukas, Maxi Warwel; **07.00** *Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.30** Kościół z bliska; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (87) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (88) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (342) – Warszawski adres – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP, reż.: Jakub Żanćzak, Łukasz Bajbák, Kamil Fortuna; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda; **12.45** Magazyn Rolniczy; **13.10** Mundial 2022 – grupa D: Dania – Tunezja (studio); **13.50** Mundial 2022 – grupa D: Dania – Tunezja (1. poł.); **16.10** Gra na Maksa – serial TVP; **16.20** Mundial 2022 – grupa C: Meksyk – Polska (studio); **16.50** Mundial 2022 – grupa C: Meksyk – Polska (1. poł.); **19.30** Wiadomości; **19.40** Mundial 2022 – grupa D: Francja – Australia (studio); **19.50** Mundial 2022 – grupa D: Francja – Australia (1. poł.); **22.40** Gra na Maksa – serial TVP; **22.50** Ocaleni – reality show; **23.55** Magazyn śledczy Anity Gargas; **00.35** Córka – dramat, USA 2009, reż.: Luiso Berdejo, wyk.: Kevin Costner, Ivana Baquero, Samantha Mathis, Gattlin Griffith; **02.30** Pomiedzy słowami – film fabularny, Polska/Niderlandy/Francja 2017, reż.: Urszula Antoniak, wyk.: Jakub Gierszał, Andrzej Chyra, Justyna Wasiłewska, Christian Löber; **04.05** Magazyn Ekspresu Reporterów; **05.05** Notacje: Andrzej Szydlik; **05.15** Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (244) – serial fabularny TVP; **05.35** M jak miłość (1661) – serial TVP; **06.25** Współnota – reportaż; **06.50** Rodzinka.pl (211) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.30** Gra na Maksa – serial TVP; **10.40** Mundial 2022 – grupa C: Argentyna – Arabia Saudyjska (studio); **10.50** Mundial 2022 – grupa C: Argentyna – Arabia Saudyjska (1. poł.); **13.15** Gra na Maksa – serial TVP; **13.25** Barwy szczęścia (2701) – serial obyczajowy TVP; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (302) – serial fabularny TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (94) – serial; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc – serial obyczajowy; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (170) – serial obyczajowy; **19.30** Barwy szczęścia (2701); **20.10** Barwy szczęścia (2702); **20.40** Kulisy serialu „M jak miłość”; **20.55** M jak miłość (1688) – serial TVP; **21.55** Izabela, królowa Hiszpanii (2) – serial kostiumowy; **22.55** Zatrute ślady. Zagadka śmierci Piotra Bartoszcze – film dokumentalny, reż.: Anita Gargas; **23.55** Chłopi. cz. II – film fabularny, reż.: Jan Rybkowski, wyk.: Władysław Hańcza, Emilia Krakowska, Krystyna Królówna, Ignacy Gogolewski, Bronisław Pawlik, Jadwiga Chojnacka, Tadeusz Fijewski, Franciszek Pieczka, Magda Wolljeko, Tadeusz Janczar; **01.30** Arktyka – dramat, USA 2018, reż.: Joe Penna, wyk.: Mads Mikkelsen, Maria Thelma Smaradottir; **03.10** Rodzinka.pl – serial TVP; **04.45** Zakończenie programu

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Info Poranek; **06.46** Pogoda; **06.50** Felieton TVP Info; **07.00** Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Info Dzień; **11.29** Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** Info Raport; **13.29** Info Dzień; **13.50** Pogoda; **13.59** Info Dzień; **14.29** Info Dzień; **14.51** Pogoda; **15.00** Wiadomości; **15.10** Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.45** Info Kultura; **16.50** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.12** Info Kultura; **19.17** Alarm!; **19.30** Wiadomości; **19.58** Gość Wiadomości; **20.13** Minęła 20; **21.00** Nie da się ukryć; **21.20** Serwis Info Wieczór; **21.41** Pogoda; **21.50** W tyle wizji; **22.25** Serwis Info Wieczór; **22.30** W tyle wizji Extra; **23.00** Info Wieczór; **23.30** W akcji; **23.55** Serwis Info Wieczór; **00.03** Wiadomości; **00.31** Gość Wiadomości; **00.57** Pogoda; **01.05** Minęła 20; **02.00** W tyle wizji; **02.35** Serwis Info Wieczór; **02.40** W tyle wizji Extra; **03.12** O co chodzi; **03.45** Filmy Dokumentalne TVP Info; **04.45** wojsko-polskie.pl; **05.13** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Filmowe Życiorysy; **06.05** Odwagi, ja jestem; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Góra Świętej Anny; **09.00** Papież Polak do Rodaków; **09.35** Pasjonat muzyki i malarstwa. Marcin Zarnecki; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej; **10.45** Zew natury; **11.05** Mocni w Wierze; **11.35** Święty na każdy dzień; **11.40** Ma się rozumieć; **11.50** Słowo życia; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.05** Jezusie, ulituj się nad nami!; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Gospodarcze filary Niepodległości; **14.55** Sanktuarium Maryi Matki Słowa w Rwandzie; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Jestem mamą; **16.25** Przyroda w Obiektyw; **16.40** Sursum Corda!; **16.55** Sekrety mniichów; **17.10** Prosto o gospodarce; **17.30** Zostań Żołnierzem RP; **17.45** Muzyczne chwile; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone; **19.25** Święty na każdy dzień; **19.30** Każdy maluch to potrafi; **19.45** Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci; **20.00** Informacje dnia; **20.20** Różaniec; **20.50** Myśląc Ojczyzna; **21.00** Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja; **21.20** Informacje dnia; **21.40** Polski Punkt Widzenia; **22.00** Mojżesz – 10 przykazań; **22.45** Drzwi do lasu – program edukacyjny; **23.00** Pragnienie Boga – film dokumentalny; **23.40** Orłem być... – program historyczny; **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 22 listopada; **07.10** Czas honoru (5); **08.00** Flesz historii; **08.25** Historia Polski: Trykot z orlem; **08.55** Kazimierz Górski. Podróż sentymentalna; **09.20** Informacje kulturalne; **09.40** Sensacje XX wieku: Tunele wojny, cz. 1; **10.05** Sensacje XX wieku: Tunele wojny, cz. 2; **10.35** Od Hallera do Pattona – film dok.; **11.30** Przestrzeń pamięci; **12.00** Dzieje zwiadowców ubranego; **12.35** Jaster – film dok.; **13.45** Najwspanialsze latarnie morskie Irlandii (2); **14.45** Historia w postaciach zapisana: Sulejman Wspaniały; **16.20** Bruno Schulz z Drohobycza; **16.40** Księża wolności 1914–1981 – ks. dr płk Józef Zator-Przytock; **17.10** Czas honoru (58); **18.05** Rzeczpospolita Nieodbudowana; **18.30** Oblicza wojny (22); **19.05** Historia Polski: Błękita Armia 1917–1919; **20.30** Upadek. Jak Ukraińcy zniszczyli imperium zła (3); **21.25** Stulecie na taśmie filmowej (4); **22.20** Pociąg – film fabularny; **00.30** Info Wilno; **00.50** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.25** Sensacje XX wieku; **01.50** Sensacje XX wieku; **02.20** Encyklopedia II wojny światowej; **03.00** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Co się dzieje; **07.30** Informacje kulturalne; **08.00** Wędrowiec Polski; **08.40** Którędy po sztuce; **09.00** Paciorki jednego różańca – dramat; **11.00** Arsene Lupin (10); **12.10** Camille Pissarro – śladami ojca impresjonistów – film dok.; **13.10** Dziedzictwo Beethovena. Przesłania dla współczesności; **13.30** Tajemnica Enigmy (7); **14.25** Tajemnica Enigmy (8); **15.25** Dwa księżycy – film obyczajowy, wyk.: Bożena Adamek, Artur Barciś, Henryk Bista, Jerzy Bończak, Stanisława Celińska, Bożena Dykiel, Jan Frycz, Maria Gładkowska, Jerzy Kamas; **17.55** Co dalej?; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Arsene Lupin (11); **20.00** Teatr Telewizji – Republika marzeń – spektakl teatralny; **21.30** Magiczne noce – film, Włochy 2018, reż.: Paolo Virzi, wyk.: Mauro Lamanita, Giovanni Toscano, Irene Vetere; **23.45** Co dalej?; **00.20** Fascinatrix – film krótkometrażowy; **00.55** Ostatnia rodzina – dramat; **03.05** Informacje kulturalne; **03.35** Wniebowstąpienie – dramat wojenny; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.50 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1344); **07.05** Kuchenne rewolucje 21 (4) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku; **11.50** Ukryta prawda (1459); **12.55** Tajemnice miłości (50); **14.00** Ukryta prawda (1345); **15.05** Ukryta prawda (1136); **16.10** Ten moment (18); **16.45** Kuchenne rewolucje 21 (5) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1460); **19.00** Fakty – magazyn informacyjny; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda (9069); **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku – program kulinarny; **20.15** Na Wspólnej 20 (3528) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (557); **21.35** Ślub od pierwszego wejścia 8 (12); **22.40** Kuba Wojewódzki 17 (12); **23.45** Superwizjer (1258); **00.20** Listy do M 5 – kulisy produkcji; **00.55** Zabójcza broń 3 (11) – serial; **01.55** Kuchenne rewolucje 25 (12); **02.55** Szpital (893); **03.55** Uwaga!; **04.15** Zamieszkać na plaży 4 (7); **04.45** Recepta na stary dom 3 (5); **05.15** Jak to jest zrobione 10 (23)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (361); **09.10** Malanowski i Partnerzy (362); **09.40** Sekrety rodziny (293); **10.40** Dlaczego ja? (1161); **11.40** Gliniarze (364); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1091); **14.40** Dlaczego ja? (982); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (753); **17.00** Gliniarze (762); **18.00** Pierwsza miłość (3501); **18.50** Wydarzenia – magazyn informacyjny; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Transformers: Zemsta upadłych – film s.f., USA 2009, reż.: Michael Bay, wyk.: Josh Duhamel, Megan Fox, Tyrese Gibson, Shia LaBeouf, John Turturro; **23.15** Zasady walki – film akcji, USA/Kanada 2000, reż.: Christian Duguay, wyk.: Anne Archer, Michael Biehn, Maury Chaykin, Liliana Komorowska, Marie Matiko, Wesley Snipes, Donald Sutherland Neil; **01.55** Kingsman: Złoty krag – film akcji; **04.45** Disco Gramy; **05.25** Teleshopping TV Okazje

TVP 1

05.30 Coco w Nowym Jorku – komedia, Niemcy 2019, reż.: Ruud Schuurman, wyk.: Nola Kemper, Genevieve Krind, Ethan Allington; **07.00** *Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.30** Rodziny ekspres; **08.00** Wiadomości – serwis informacyjny; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (88) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (89) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (343) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradoksentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda; **12.45** Rok w ogrodzie Extra; **13.00** Gra na Maksa – serial TVP; **13.10** Mundial 2022 – grupa E: Niemcy – Japonia (studio); **13.50** Mundial 2022 – grupa E: Niemcy – Japonia (1. poł.); **16.50** Mundial 2022 – grupa E: Hiszpania – Kostaryka (1. poł.); **19.30** Wiadomości; **19.40** Mundial 2022 – grupa F: Belgia – Kanada (studio); **19.50** Mundial 2022 – grupa F: Belgia – Kanada (1. poł.); **22.40** Gra na Maksa – serial TVP; **22.50** Różyczka – dramat, reż.: Jan Kidawa-Błoński, wyk.: Andrzej Seweryn, Magdalena Boczarzka, Robert Więckiewicz, Grażyna Szapolowska, Jan Frycz, Jacek Braciak, Krzysztof Globisz, Julia Kornacka, Jerzy Kamas, Władysław Kowalski; **00.55** Dom mrocznych sekretów – film fabularny, USA 2018, reż.: Doug Campbell, wyk.: Angie Patterson, Patty McCormack, Philip Boyd; **02.35** The Good Doctor (37) – serial obyczajowy; **03.30** Medyceusze Wspaniali (5) – serial; **04.35** wojsko-polskie.pl (46); **05.00** Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (245) – serial fabularyzowany TVP; **05.30** M jak miłość (1662) – serial TVP; **06.25** Pozytywni.pl; **06.55** Rodzinka.pl (212) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.30** Gra na Maksa – serial TVP; **10.40** Mundial 2022 – grupa F: Maroko – Chorwacja (studio); **10.50** Mundial 2022 – grupa F: Maroko – Chorwacja (1. poł.); **13.10** Gra na Maksa – serial TVP; **13.25** Barwy szczęścia (2702) – serial obyczajowy TVP; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.30** Na sygnale (303) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (95) – serial; **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (103) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (171) – serial obyczajowy; **19.30** Barwy szczęścia (2702); **20.10** Barwy szczęścia (2703); **20.40** Kulisy seriali „Na dobre i na złe” i „Na sygnale”; **20.55** Na dobre i na złe (862); **21.55** Izabela, królowa Hiszpanii (3) – serial kostiumowy, Hiszpania 2011, reż.: Jordi Frades, wyk.: Michelle Jenner, Rodolfo Sanchez, Jordi Daz, Ramon Madaula; **22.55** Ludzkie historie – Człowiek, który rzucił wyzwanie Pekinowi – film dokumentalny, Francja 2019, reż.: Pierre Haski; **00.10** Zostaliśmy przyjaciółmi – komedia romantyczna, Niemcy/USA 2005, reż.: Roger Kumble, wyk.: Ryan Reynolds, Anna Faris, Amy Smart; **01.55** Imię róży (5) – serial; **02.55** W cieniu terroru, cz. 2 – cykl dokumentalny; **03.50** Za marzenia (7) – serial TVP; **04.40** Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Info Dzień; **11.29** Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** Info Raport; **13.29** Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Info Dzień; **14.29** Info Dzień; **14.50** Pogoda; **15.00** Wiadomości; **15.10** Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.45** Info Kultura; **16.50** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.12** Info Kultura; **19.17** Alarm!; **19.30** Wiadomości; **19.58** Gość Wiadomości; **20.13** Minęła 20; **21.00** Nie da się ukryć; **21.20** Serwis Info Wieczór; **21.41** Pogoda; **21.50** W tyle wizji; **22.25** Serwis Info Wieczór; **22.30** W tyle wizji Extra; **23.00** Info Wieczór; **23.30** W akcji; **23.55** Serwis Info Wieczór; **00.03** Wiadomości; **00.31** Gość Wiadomości; **00.57** Pogoda; **01.05** Minęła 20; **02.00** W tyle wizji; **02.35** Serwis Info Wieczór; **02.40** W tyle wizji Extra; **03.06** Pogoda; **03.12** O co chodzi; **03.45** Filmy Dokumentalne TVP Info; **04.45** Info V4+; **05.13** Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Prosto o gospodarce; **05.20** Jestem mamą; **05.35** Tam, gdzie Bóg płacze; **06.00** Żyjemy u zarania przyszłości; **07.25** Muzyczne chwile; **07.30** Kromka chleba; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Każdy maluch to potrafi; **08.50** Słowo życia; **09.00** Opowieści biblijne; **09.25** Święty na każdy dzień; **09.30** Sanktuaria polskie; **09.50** Muzyczne chwile; **10.00** Audiencja Generalna; **11.00** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **11.25** Jestem mamą; **11.40** Prosto o gospodarce; **12.00** *Anioł Pański*; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.05** Błask prawdy; **13.30** *Msza święta z Jasnej Góry*; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Bądź wielki przed Bogiem; **15.30** Cena życia; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Tajemnice Watykanu; **17.00** Po stronie prawdy; **17.50** Muzyczne chwile; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** *Anioł Pański*; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone; **19.25** Święty na każdy dzień; **19.30** Opowieści z Księgi Cnót – serial animowany dla dzieci; **20.00** Informacje dnia; **20.20** *Różaniec*; **20.50** Myśląc Ojczyzna; **21.00** *Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja*; **21.20** Informacje dnia; **21.40** Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny; **22.00** Mojżesz – 10 przykazań – serial fabularny; **22.45** Święty na każdy dzień – program religijny; **22.50** Kościusko – Jeszcze Polska zatańczy – film dokumentalny; **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 23 listopada; **07.10** Czas honoru (58); **08.05** Rzeczpospolita Nieodbudowana; **08.40** Historia Polski: Błękitna Armia 1917–1919; **09.55** Informacje kulturalne; **10.10** Sensacje XX wieku: Wyrok wykonano, cz. 1; **10.40** Sensacje XX wieku: Wyrok wykonano, cz. 2; **11.05** Tajemnice początków Polski; **11.50** Oblicza wojny (22); **12.30** Sienkiewicz mniej znany; **13.25** Wszystkie kolory świata: Mauritius, perła Oceanu Indyjskiego; **14.25** Amsterdam, Londyn, Nowy Jork. Wspaniała trójka (4); **15.30** Upadek. Jak Ukraińcy zniszczyli imperium zła (3) – film dok.; **16.25** Flesz historii – ekstra; **16.30** Przestrzeń pamięci; **17.00** Czas honoru (59); **18.00** Paszporty Wolności (1); **18.25** W PRL-u; **19.05** Historia Polski: Roman Dmowski; **20.05** Wielkie mity historii (4); **21.10** Bunt barbarzyńców (8); **22.15** Zezowate szczęście – komediodramat; **00.10** Info Wilno; **00.30** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **01.00** Sensacje XX wieku: Wyrok wykonano; **01.30** Sensacje XX wieku: Wyrok wykonano; **01.55** Encyklopedia II wojny światowej; **02.35** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.15** Informacje kulturalne; **07.45** Co dalej?; **08.20** Do dzieła; **08.45** 300 mil do nieba – dramat; **10.30** Wspomnienie o Krzysztofie Pendereckim; **11.00** Arsene Lupin (11); **12.10** Symfonia fabryki Ursus – film dok.; **13.30** Komediantka (1); **14.35** Komediantka (2); **15.45** Bo oszalełam dla niej – komediodramat, reż.: Sylwester Chęciński, wyk.: Zdzisław Wardejn, Gabriela Kownacka, Ignacy Gogolewski, Witold Pyrkosz, Witold Skaruch, Wiesław Drzewicz; **17.40** Kłórdy po sztukę; **17.50** Przestrzeń pamięci – Panteon Górnośląski; **18.30** Informacje kulturalne – informator kulturalny; **18.50** Arsene Lupin (12); **20.00** Happy End – dramat, reż.: Michael Haneke; **21.55** I nie było już nikogo (2) – serial; **23.05** Wspomnienie o Krzysztofie Pendereckim; **23.35** Mroczne oblicze Hollywood (3) – serial dok.; **00.45** Koncert Andrzej Kurylewicz Trio; **01.20** Śpiewa Wanda Warska – koncert; **02.00** Magiczne noce – film; **04.10** Fascinatrix – film krótkometrażowy; **04.45** Teledyski; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.50 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1345); **07.05** Kuchenne rewolucje 21 (5) – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku; **11.50** Ukryta prawda (1460); **12.55** Tajemnice miłości (51); **14.00** Ukryta prawda (1346); **15.05** Ukryta prawda (1137); **16.10** Ten moment (19); **16.45** Kuchenne rewolucje 21 (6); **17.55** Ukryta prawda (1461); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda (9070); **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej 20 (3529) – serial obyczajowy; **20.55** Milionery (558); **21.35** Top Model 11 (12) – program rozrywkowy; **23.10** Królowa Śnieżka i łowca – film przygodowy, USA 2012, reż.: Rupert Sanders, wyk.: Kristen Stewart, Chris Hemsworth, Charlize Theron, Sam Claflin, Bob Hoskins, Ian McShane, Ray Winstone, Eddie Marsan; **01.40** Superwizjer (1258); **02.20** Kwatery Hitlera (2) – program dokumentalny; **03.20** Szpital (894); **04.15** Uwaga!; **04.35** Zamieszkać na plaży 4 (8); **05.05** Recepta na stary dom 3 (6)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (363); **09.10** Malanowski i Partnerzy (364); **09.40** Sekrety rodziny (1); **10.40** Dlaczego ja? (1162); **11.40** Gliniarze (365); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1092); **14.40** Dlaczego ja? (983); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (421); **17.00** Gliniarze (583); **18.00** Pierwsza miłość (3502); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.10** Kochaj albo rzuć – komedia, Polska 1977, reż.: Sylwester Chęciński, wyk.: Władysław Hańcza, Wacław Kowalski, Anna Dymna; **22.50** Brzydka prawda – komedia, USA 2009, reż.: Robert Luketic, wyk.: Katherine Heigl, Gerard Butler, Bree Turner, Eric Winter, Nick Searcy; **00.55** Transformers: Zemsta upadłych – film s.f., USA 2009, reż.: Michael Bay, wyk.: Josh Duhamel, Megan Fox, Tyrese Gibson, Shia LaBeouf, John Turturro; **04.10** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleshopping TV Okazje

TVP 1

05.25 K-9: Łowcy skarbów – film fabularny, USA 2014, reż.: Stephen Shimek, wyk.: Luke Perry, Brooke Langton; **07.00** *Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.30** Pełnia Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (8) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (90) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (344) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokumentalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda; **12.45** To się oplaca; **13.00** Gra na Maksa – serial TVP; **13.10** Mundial 2022 – grupa H: Urugwaj – Korea Południowa (1. pol.); **16.50** Mundial 2022 – grupa H: Portugalia – Ghana (1. pol.)
19.30 Wiadomości
19.40 Mundial 2022 – grupa G: Brazylia – Serbia (studio)
19.50 Mundial 2022 – grupa G: Brazylia – Serbia (1. pol.)
22.40 Gra na Maksa – serial TVP
22.50 Magazyn śledczy Anity Gargas
23.30 Magazyn kryminalny 997
00.20 Magazyn Ekspresu Reporterów
01.20 Tanie Dranie – Moroz i Kłopotowski komentują świat
02.00 Londyńczyk (13) – serial obyczajowy TVP, reż.: Greg Zgliński, wyk.: Natalia Rybicka, Marcin Bosak, Przemysław Sadowski, Lesław Żurek, Robert Więckiewicz, Grażyna Barszczewska, Rafał Maćkowiak, Gabriela Muskała, Michał Włodarczyk
02.55 Ocaleni – reality show
04.00 Magazyn śledczy Anity Gargas
04.30 Zabójcze samoloty – film dokumentalny
05.05 Zakończenie dnia

TVP 2

05.00 Na sygnale (246) – serial fabularny TVP; **05.30** M jak miłość (1663) – serial TVP; **06.20** Smaki świata – po bałkańsku (47); **06.55** Rodzinka.pl (213) – serial komediowy TVP; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.30** Gra na Maksa – serial TVP; **10.40** Mundial 2022 – grupa G: Szwajcaria – Kamerun (studio); **10.50** Mundial 2022 – grupa G: Szwajcaria – Kamerun (1. pol.); **13.10** Gra na Maksa – serial TVP; **13.25** Barwy szczęścia (2703) – serial obyczajowy TVP; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (304) – serial fabularny TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (96) – serial; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (104) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque (508) – teleturniej; **18.45** Zrąbane ptaki (172) – serial obyczajowy
19.30 Barwy szczęścia (2703)
20.10 Barwy szczęścia (2704)
20.40 Kulisy serialu „Ojciec Mateusz”
20.55 Ojciec Mateusz (365) – serial kryminalny TVP
21.55 Izabela, królowa Hiszpanii (4) – serial kostiumowy, Hiszpania 2011, reż.: Jordi Frades, wyk.: Michelle Jenner, Rodolfo Sanchez, Jordi Daz, Ramon Madaula
22.55 Biografie i obrazy – J.R.R. Tolkien: twórca światów – film dokumentalny
00.10 Ślady zbrodni – thriller, USA 2007, reż.: Renny Harlin, wyk.: Samuel L. Jackson, Ed Harris, Eva Mendes, Luis Guzman
01.50 Zemsta o jasnych oczach (4) – serial obyczajowy, Francja 2016, reż.: David Morley, wyk.: Latitia Milot, Claire Borotra, Bernard Yerls, Gautry Lannick
03.50 Gomorra IV (37) – serial
04.50 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.57** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** Plan dnia; **10.00** Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Info Dzień; **11.29** Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** Info Raport; **13.29** Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Info Dzień; **14.29** Info Dzień; **14.50** Pogoda; **15.00** Wiadomości; **15.10** Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.45** Info Kultura; **16.50** Info Dzień; **17.00** Telexpress; **17.15** Telexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.12** Info Kultura; **19.17** Alarm!
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Info Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda
01.05 Minęła 20
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.06 Pogoda
03.12 O co chodzi
03.40 Filmy Dokumentalne TVP Info
04.15 Filmy Dokumentalne TVP Info
05.13 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Misjonarze Afryki; **05.30** Filmowe życiorysy; **06.00** Audycja Generalna; **07.00** Po stronie prawdy; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Nie bójmy się mówić o raku; **09.00** Na zdrowie; **09.20** Opowieści z Księgi Cnot; **09.45** Drzwi do lasu; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Mysłąc Ojczyznę; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.05** Chcę żyć; **13.20** Przegląd tygodnika „Niedziela”; **13.30** *Msza święta z Jasnej Góry*; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Filmowe życiorysy; **15.20** Dom Paderewskiego w Ojczyźnie; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **16.35** Zew natury; **17.00** Święty na każdy dzień; **17.05** Akademia pro-life; **17.15** Muzyczne chwile; **17.30** Odpowiedzialni za Kościół; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Święty na każdy dzień
19.30 Przyjaciele i bohaterowie – serial animowany dla dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 *Różaniec*
20.50 Głos Polski
21.00 *Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja*
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny
22.00 Ziemia Obiecana – serial fabularny
22.45 Święty na każdy dzień – program religijny
22.50 Żołnierz Niezłomny Kościoła – film dokumentalny
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 24 listopada; **07.10** Czas honoru (59); **08.00** W kotle historii; **08.35** Historia Polski: Roman Dmowski; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Pojedynek na pustyni, cz. 1; **10.20** Sensacje XX wieku: Pojedynek na pustyni, cz. 2; **10.55** Flesz historii; **11.00** Bruno Schulz z Drohobycza; **11.35** W PRL-u; **12.00** Przeczytaj mi tę historię (106); **12.10** Doktor Ewa (7); **13.05** Kobiety Kennedy'ego; **14.10** Gigantyczny wąż morski. Spotkanie z legendą; **15.15** Wielkie mity historii (4); **16.15** Kłamstwa i mity Polski Ludowej; **16.30** Kłamstwa i mity Polski Ludowej; **16.45** Alfabet Andrzeja Dobosza; **17.05** Czas honoru (60); **17.55** Paszporty Wolności (2); **18.20** Archiwum zimnej wojny; **19.00** Historia Polski: Narodziny polskich skrzydeł; **20.00** Drobny, kruchy człowiek...; **21.00** Polscy. Seryjni (5); **22.00** Tajemnice początków Polski; **22.55** Sady, przesady; **23.50** Info Wilno; **00.10** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **00.40** Sensacje XX wieku; **01.10** Sensacje XX wieku; **01.45** Encyklopedia II wojny światowej; **02.20** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.35** Informacje kulturalne; **08.05** Zaginione – odnalezione; **08.25** Dzika muzyka; **09.05** Bo oszalałem dla niej – komediodramat; **11.00** Arsene Lupin (12); **12.05** Bracia Roca na tureckim szlaku – film dok.; **13.45** Komediantka (3) – serial TVP; **14.55** Komediantka (4); **16.05** Akcja pod Arsenalem – dramat, reż.: Jan Łomnicki, wyk.: Cezary Morawski, Mirosław Konarowski, Magdalena Woltejko, Jan Englert, Lidia Korsakówna, Zbigniew Zapasiewicz, Tadeusz Łomnicki, Piotr Dejmek; **17.55** Co dalej?; **18.30** Informacje kulturalne; **18.50** Arsene Lupin (13); **20.00** Wstęp do filmu „Głina”; **20.05** Głina – film sensacyjny, Francja/Włochy 1972, reż.: Jean-Pierre Melville, wyk.: Alain Delon, Richard Crenna, Catherine Deneuve, Riccardo Cucciolla; **21.55** Res Poloniae – O Polsce z oddali; **22.35** Penderecki. Droga przez labirynt – film dok.; **23.40** Gomorra (25); **00.45** Co dalej?; **01.20** Na wschód od Hollywood – Happy End – dramat; **03.15** Przepraszam, czy tu biją? – film sensacyjny; **04.55** Teledyski; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.50 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1346); **07.05** Kuchenne rewolucje 21 (6); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku; **11.50** Ukryta prawda (1461); **12.55** Tajemnice miłości (52); **14.00** Ukryta prawda (1347); **15.05** Ukryta prawda (1138); **16.10** Ten moment (20); **16.45** Kuchenne rewolucje 21 (7) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1462); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej 20 (3530) – serial obyczajowy; **20.55** Milionerzy (559); **21.35** Kuchenne rewolucje 25 (13); **22.45** Oszukane – film obyczajowy, Polska 2013, reż.: Marcin Solař, wyk.: Katarzyna Herman, Karolina Chapko, Paulina Chapko, Ewa Skibińska, Artur Żmijewski; **00.45** 1800 gramów – film obyczajowy, Polska 2019, reż.: Marcin Głowacki, wyk.: Magdalena Rózcza, Piotr Głowacki, Maciej Zakościelny, Danuta Stenka, Wojciech Meczawski; **02.55** Szpital (895); **04.00** Uwaga!; **04.20** Zamieszkać na plaży 4 (9); **04.50** Recepta na stary dom 3 (7); **05.15** Jak to jest zrobione 10 (24)

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (365); **09.10** Malanowski i Partnerzy (366); **09.40** Sekrety rodziny (2); **10.40** Dlaczego ja? (1163); **11.40** Gliniarze (366); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1093); **14.40** Dlaczego ja? (984); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (422); **17.00** Gliniarze (584); **18.00** Pierwsza miłość (3503); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.10** Jak zostać gwiazdą – film fabularny, Polska 2020, reż.: Anna Wierzbicka-Bluszcz, wyk.: Sonia Bohosiewicz, Julia Kamińska, Tomasz Karolak, Anita Sokołowska, Wojciech Solař, Barbara Wypych; **22.45** Jak stracił chłopaka w 10 dni – komedia, USA/Niemcy 2003, reż.: Donald Petrie, wyk.: Kate Hudson, Matthew McConaughey, Bebe Neuwirth, Adam Goldberg, Kathryn Hahn, Thomas Lennon, Annie Parisse; **01.10** Zakończenie programu – przerwa techniczna

TVP 1

05.20 Jak dwie krople wody – film obyczajowy, Niemcy 2017, reż.: Lancelot von Lasso, wyk.: Florian Stetter, Mia Lohmann, Delphine Lohmann; **07.00** **Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze**; **07.30** Agape; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (90) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (91) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (345) – serial kryminalny TVP; **11.25** Kasta – serial paradokmalny TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.35** Agropogoda – magazyn; **12.45** Magazyn Rolniczy; **13.00** Gra na Maksa – serial TVP; **13.10** Mundial 2022 – grupa A: Katar – Senegal (studio); **13.50** Mundial 2022 – grupa A: Katar – Senegal (1. pol.); **16.30** Mundial 2022 – grupa A: Holandia – Ekwador (studio); **16.50** Mundial 2022 – grupa A: Holandia – Ekwador (1. pol.)
19.30 Wiadomości
19.40 Mundial 2022 – grupa B: Anglia – USA (studio)
19.50 Mundial 2022 – grupa B: Anglia – USA (1. pol.)
22.40 Gra na Maksa – serial TVP
22.50 Diego – film dokumentalny
01.15 Obóz integracyjny – komedia, Wielka Brytania/USA/Meksyk 2013, reż.: Rob Meltzer, wyk.: Jean-Claude Van Damme, Adam Brody, Dennis Haysbert
02.55 S. W. A. T. – Jednostka specjalna (58) – serial
03.50 Ratownicy (11) – serial TVP, reż.: Marcin Wrona, wyk.: Bogusław Linda, Tomasz Schuchardt, Przemysław Bluszczyk, Jacek Koman, Wojciech Czerwiński, Ewa Sakalova, Paweł Domagała, Michał Czernicki, Orlana Soika
04.45 Notacje: Andrzej Matul
04.55 Zakończenie dnia

TVP 2

04.55 Na sygnale (247) – serial fabularzowany TVP; **05.30** M jak miłość (1664) – serial TVP; **06.20** Anna Dymna – spotkajmy się; **06.55** Rodzinka.pl (214); **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.30** Gra na Maksa – serial TVP; **10.40** Mundial 2022 – grupa B: Włochy – Iran (studio); **10.50** Mundial 2022 – grupa B: Włochy – Iran (1. pol.); **13.15** Gra na Maksa – serial TVP; **13.25** Barwy szczyścia (2704) – serial obyczajowy TVP; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (305) – serial fabularzowany TVP; **15.10** Wydział kryminalny Kitzbühel (97) – serial; **16.00** Kolo fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Zakazany owoc (105) – serial obyczajowy; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Zranione ptaki (173) – serial obyczajowy, Turcja 2019, reż.: Cem Tabak, Yasemin Erkul, wyk.: Emre Mete Sönmez, Ali Yasin Özgemen, Gizem Arıkan, Sezgin Irmak, Ozan Turan
19.30 Barwy szczyścia (2704)
20.10 Barwy szczyścia (2705)
20.50 Tak to leciało! – teleturniej muzyczny
21.50 Kabaret. Super Show Dwójki
23.00 Hity wszech czasów
00.05 Kino relaks – Pan Mądraliński – komedia obyczajowa, Francja 2018, reż.: Francois Prevot-Leygonie, wyk.: Arnaud Ducret, Alice David, Max Baisette de Malgaive, Sebastien Libessard
01.55 Ślady zbrodni – thriller, USA 2007, reż.: Renny Harlin, wyk.: Samuel L. Jackson, Ed Harris, Eva Mendes, Luis Guzman
03.35 Córka mojego kumpla – film obyczajowy, USA 2011, reż.: Julian Farino, wyk.: Hugh Laurie, Oliver Platt, Catherine Keener, Adam Brody, Leighton Meester
05.05 Zakończenie dnia

TVP Info

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.20** Info Poranek; **08.23** Minęła 8; **09.00** Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **09.40** W Kontrze; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.21** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.51** Pogoda; **10.59** Info Dzień; **11.29** Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** Info Raport; **13.29** Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Info Dzień; **14.29** Info Dzień; **14.50** Pogoda; **15.00** Wiadomości; **15.10** Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.45** Info Kultura; **16.50** Info Dzień; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi; **19.12** Info Kultura; **19.17** Alarm!
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Forum
21.00 Nie da się ukryć
21.20 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Info Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.57 Pogoda
01.05 Forum
02.00 W tyle wizji
02.35 Serwis Info Wieczór
02.40 W tyle wizji Extra
03.06 Pogoda
03.12 O co chodzi
03.40 Filmy Dokumentalne TVP Info
05.33 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Rękopis błogosławionych; **06.40** Święty na każdy dzień; **06.45** Ze szkolnej ławki; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędką nad wodę w Polskę i świat; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Jestem mamą; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Głos Polski; **11.35** Ostatni rzeźbiarz w szkole; **12.00** **Anioł Pański**; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.05** Danuta Siedzikówna „Inka”; **13.30** **Msza święta z Jasnej Góry**; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Zrozumieć Antycywilizację; **14.55** Słowo życia; **15.00** Koronka do Bożego Miłosierdzia; **15.20** Mocni w Wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy Sakrament; **16.35** Święty na każdy dzień; **16.40** Prosto o gospodarce; **17.00** Młodzi z Pasją; **17.15** Trzej generałowie; **17.30** Geopolityka; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** **Anioł Pański**
18.05 Informacje dnia
18.15 Westerplatte Młodych
19.00 Warto zauważyć... w mijającym tygodniu
19.30 Brat Franciszek
20.00 Informacje dnia
20.20 **Różaniec**
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 **Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja**
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Ziemia Obiecana – serial fabularny
22.45 Muzyczne chwile
22.55 Przegląd katolickiego Tygodnika „Niedziela”
23.00 Ostatnie requiem – film dokumentalny
23.45 Trzej generałowie – program edukacyjny
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

07.00 Był taki dzień – 25 listopada; **07.10** Czas honoru (60); **08.05** Kuchnia dwudziestolecia (18); **08.35** Historia Polski: Narodziny polskich skrzydeł; **09.30** Informacje kulturalne; **09.50** Sensacje XX wieku: Najgłębsza tajemnica, cz. 1; **10.15** Sensacje XX wieku: Najgłębsza tajemnica cz. 2; **10.50** Drobny, kruchy człowiek... – film dok.; **11.50** Kłamstwa i mity Polski Ludowej; **12.00** Kłamstwa i mity Polski Ludowej; **12.20** Doktor Ewa (8); **13.05** Alfabet Andrzeja Dobosza; **13.30** Chiny: starożytne królestwo przyrody; **14.35** Irlandia z lotu ptaka – serial dok.; **15.40** Odkryć prawdę – film dok.; **16.40** Ex Libris; **17.05** Czas honoru (61); **18.00** Paszporty Wolności (3); **18.35** Kobiety Kennedy'ego – film dok.; **19.35** Historia Polski: Ślasy bohaterowie; **20.45** Teatr Telewizji – Wyżwolenie; **22.00** Narodziny nazizmu – serial dok.; **23.10** Amerykańskie dynastie. Ród Bushów (2); **24.00** Info Wilno; **00.20** Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii; **00.50** Sensacje XX wieku; **01.20** Sensacje XX wieku; **01.50** Encyklopedia II wojny światowej; **02.25** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **07.20** Informacje kulturalne; **07.50** Co dalej?; **08.25** Kronos – Inteligencja; **09.10** Akcja pod Arsenalem – dramat, reż.: Jan Łomnicki; **11.00** Arsene Lupin (13); **12.05** Pendericki. Droga przez labirynt – film dok.; **13.15** Komediantka (5); **14.20** W pustyni i w puszczy, cz. 1 – film przygodowy; **16.10** W pustyni i w puszczy, cz. 2; **17.55** Res Poloniae – O Polsce z oddali; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Reżyserzy: John Huston; **20.00** Wstęp do filmu „Człowiek, który spadł na Ziemię”; **20.05** Człowiek, który spadł na Ziemię – film s.f.; **20.15** Wielka Brytania 1976, reż.: Nicolas Roeg, wyk.: David Bowie, Rip Torn, Candy Clark, Buck Henry; **22.40** Zaginionie – odnalezienie; **23.05** Prawie człowiek – film dok.; **00.10** Gomorra (26) – serial; **01.15** Wychodzę po papierosy – film anim.; **01.45** Głina – film sensacyjny; **03.35** Informacje kulturalne; **04.05** Paul Verhoeven – filmowiec prowokator – film dok.; **05.30** Afisz kulturalny ekstra; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

05.50 Uwaga!; **06.10** Ukryta prawda (1347); **07.05** Kuchenne rewolucje 21 (7); **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.40** Doradca smaku; **11.50** Ukryta prawda (1462); **12.55** Tajemnice miłości (53); **14.00** Ukryta prawda (1348); **15.05** Ukryta prawda (1139); **16.10** Ten moment (21); **16.45** Kuchenne rewolucje 21 (8) – program kulinarno-rozrywkowy; **17.55** Ukryta prawda (1463); **19.00** Fakty; **19.30** Sport; **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.00** Szazam! – film przygodowy, USA 2019, reż.: David F. Sandberg, wyk.: Zachary Levi, Mark Strong, Asher Angel, Jack Dylan Grazer, Adam Brody, Djimon Hounsou; **22.50** Dracula: Historia nieznaną – film przygodowy, USA/Japonia 2014, reż.: Gary Shore, wyk.: Luke Evans, Sarah Gadon, Dominic Cooper, Charles Dance; **00.40** Kuba Wojewódzki 17 (12); **01.45** Na granicy światów (9); **02.45** Szpital (896); **03.45** Uwaga!; **04.05** Zamieszkać na plaży 4 (10); **04.35** Recepta na stary dom 3 (8); **05.05** Jak to jest zrobione 10 (25); **05.30** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (367); **09.10** Malanowski i Partnerzy (368); **09.40** Sekrety rodziny (3); **10.40** Dlaczego ja? (1164); **11.40** Gliniarze (367); **12.50** Wydarzenia; **13.20** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1094); **14.40** Dlaczego ja? (985); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (423); **17.00** Gliniarze (585); **18.00** Pierwsza miłość (3504); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Gierak – film fabularny, Polska 2021, reż.: Michał Węgrzyn, wyk.: Jan Frycz, Michał Koterski, Małgorzata Kożuchowska, Antoni Pawlicki, Agnieszka Włodko; **23.15** World War Z – film s.f., USA 2013, reż.: Marc Forster, wyk.: James Badge Dale, Brad Pitt, Daniella Kertesz, Ludi Boeken; **01.50** Indiana Jones i ostatnia krucjata – film przygodowy, USA 1989, reż.: Steven Spielberg, wyk.: Alison Doody, Elliott Denholm, Harrison Ford, John Rhys-Davies, Phoenix River, Sean Connery; **04.40** Disco Gramy; **05.25** Teleszkopy TV Okazje

TVP 1

05.05 Mister Twister (47) – serial fabularny; **05.30** Mister Twister (48) – serial fabularny; **06.00** Magazyn Ekspresu Reporterów; **07.00** **Transmisja Mszy świętej z sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze**; **07.40** Rok w ogrodzie; **08.05** Rok w ogrodzie Extra; **08.20** wojsko-polskie.pl; **08.45** Pełnosprawni (477); **09.15** Fascynujący świat: W jaskini nietoperzy (1); **10.40** Noce i dnie (12) – serial TVP, reż.: Jerzy Antczak, wyk.: Jadwiga Barańska, Jerzy Bińczycki, Andrzej Seweryn, Olgierd Łukaszewicz, Janina Traczykówna; **11.55** Rolnik szuka żony – reality show; **12.50** Z pamięci: Andrzej Panufnik; **13.00** Gra na Maksa – serial TVP; **13.10** Mundial 2022 – grupa C: Polska – Arabia Saudyjska (studio); **13.50** Mundial 2022 – grupa C: Polska – Arabia Saudyjska (1. pol.); **16.30** Mundial 2022 – grupa D: Francja – Dania (studio); **16.50** Mundial 2022 – grupa D: Francja – Dania (1. pol.); **19.30** Wiadomości; **19.40** Mundial 2022 – grupa C: Argentyna – Meksyk (studio); **19.50** Mundial 2022 – grupa C: Argentyna – Meksyk (1. pol.); **22.40** Gra na Maksa – serial TVP; **22.50** Hit na sobotę: Casino Royale – film sensacyjny, USA 2006, reż.: Martin Campbell, wyk.: Daniel Craig, Eva Green, Mads Mikkelsen, Judi Dench, Jeffrey Wright; **01.25** Pośród wrogów – dramat, USA 2013, reż.: Mark Schmidt, wyk.: Jonas Armstrong, Ben Kingsley, Simon Kunz; **03.25** Złote runo – komedia, reż.: Janusz Kondratiuk, wyk.: Zbigniew Buczkowski, Zbigniew Mazurek, Sylwia Ross, Monika Bolly, Wiesław Rudzki, Roman Kondratiuk, Stanisława Celińska; **04.50** Z pamięci: Andrzej Panufnik, cz. 2; **04.55** Zakończenie dnia

TVP 2

05.20 Barwy szczęścia (2699) – serial obyczajowy TVP; **05.50** Barwy szczęścia (2700); **06.25** Barwy szczęścia (2701); **07.00** M jak miłość (1687) – serial TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.30** Gra na Maksa – serial TVP; **10.40** Mundial 2022 – grupa D: Tunezja – Australia (studio); **10.50** Mundial 2022 – grupa D: Tunezja – Australia (1. pol.); **13.15** Gra na Maksa – serial TVP; **13.20** Rodzinny ekspres – Adwent to wyzwanie; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Kolo fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Opole 2023 (8); **15.55** Sztuka na sukces. Opole 2023 (8); **16.20** Na dobre i na złe (862) – serial TVP, reż.: Jose Iglesias, wyk.: Joanna Pach-Żbikowska, Maryla Morydz, Robert Koszucki, Emilia Komarnicka-Klynstra, Marcin Sianko, Pola Gonciarz, Marcin Korcz, Mateusz Bożek, Artur Sokółski, Renata Berger; **17.20** Smaki świata – po bałkańsku (48); **17.50** Słowo na niedzielę; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Postaw na milion – teleturniej; **19.35** Lajki!; **20.00** Roztańczony PGE Narodowy 2022 – koncert; **20.55** Roztańczony PGE Narodowy 2022 – koncert; **21.55** Zostań, jeśli kochasz – dramat, USA 2014, reż.: R.J. Cutler, wyk.: Chloe Grace Moretz, Jamie Blackley, Mireille Enos, Joshua Leonard; **23.55** Córka mojego kumpla – film obyczajowy, USA 2011, reż.: Julian Farino, wyk.: Hugh Laurie, Oliver Platt, Catherine Keener, Adam Brody, Leighton Meester; **01.40** Błękitna głębia 2: Rafa – thriller; **03.15** Mała wielka miłość – film obyczajowy; **05.15** Rodzinka.pl – serial komediowy TVP; **05.45** Zakończenie dnia

TVP Info

05.55 Powitanie; **06.00** Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.23** Pogoda; **06.31** Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Info Poranek; **07.50** Bezpieczna jazda; **08.00** Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Salon dziennikarski; **09.59** Info Dzień weekend; **10.23** Pogoda; **10.29** Info Dzień weekend; **10.53** Pogoda; **10.59** Info Dzień weekend; **11.29** Info Dzień weekend; **11.52** Pogoda; **11.59** Info Dzień weekend; **12.29** Info Dzień weekend; **12.51** Pogoda; **12.59** Info Dzień weekend; **13.29** Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Info Dzień weekend; **14.29** Info Dzień weekend; **14.53** Pogoda; **15.00** Debata TVP Info; **15.29** Info Dzień; **16.30** Czym żyje świat Extra; **16.45** Info med; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Info Wieczór weekend; **18.30** Kobięcym okiem; **18.52** Info Wieczór weekend; **19.00** Między słowami; **19.20** Info Wieczór weekend; **19.30** Wiadomości; **19.58** Gość Wiadomości; **20.13** Minęła 20; **21.00** Nie da się ukryć; **21.15** Śledczym okiem; **21.40** Info Wieczór weekend; **21.50** W tyle wizji; **22.25** Info Wieczór weekend; **22.30** W tyle wizji Extra; **23.00** Magazyn śledczy Anity Gargas; **23.25** Info Wieczór; **24.00** Wiadomości; **00.28** Gość Wiadomości; **00.56** Pogoda; **01.05** Salon dziennikarski; **02.00** Minęła 20; **02.52** Pogoda; **02.55** Śledczym okiem; **03.25** Filmy Dokumentalne TVP Info; **04.25** Filmy Dokumentalne TVP Info; **05.28** Magazyn śledczy Anity Gargas; **05.50** Zakończenie dnia

TV TRWAM

05.00 Siódmy Sakrament; **05.25** Za krętą zielone drzewa; **06.15** Alternatywa dla programu In vitro; **06.35** Koncert Papieski; **07.35** Trzej generalowie; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Westerplatte Młodych; **08.55** Słowo życia; **09.00** Telewizyjny Uniwersytet Biblijny; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Retrospekcja; **10.20** Młodzi z Pasją; **10.40** Polski Punkt Widzenia; **11.00** Kropelka radości; **12.00** **Anioł Pański**; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Warto zauważyć... w mijającym tygodniu; **12.50** Siódmy Sakrament; **13.15** Święty na każdy dzień; **13.20** Ocalić od zapomnienia; **13.30** **Msza święta z Jasnej Góry**; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **14.35** Natura Obiektywnie; **15.00** Regal; **15.30** Wierzę w Boga; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Historia PL; **17.00** Z Parlamentu Europejskiego; **17.25** Święty na każdy dzień; **17.30** Nowa Ewangelizacja; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** **Anioł Pański**; **18.05** Informacje dnia; **18.15** Rozmowy niedokończone; **19.25** Święty na każdy dzień – program religijny; **19.30** Manna z Nieba – serial animowany dla dzieci; **19.45** Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci; **20.00** Informacje dnia; **20.20** **Różaniec**; **20.50** Myśląc Ojczyzna; **21.00** **Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja**; **21.20** Informacje dnia; **21.40** Polski Punkt Widzenia – program publicystyczny; **22.00** Abel z boiska – film fabularny; **23.40** Nowe Widnokreśli – reportaż; **00.00** Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 26 listopada; **07.00** Biblia – Józef, cz. 1; **07.55** Wojownicy czasu; **08.35** Tulipan – serial TVP; **09.40** Informacje kulturalne; **10.05** W Polskę jedziemy – magazyn; **10.40** Gigantyczny wąż morski. Spotkanie z legendą; **11.45** Wszystkie kolory świata – serial dok.; **12.50** Widoki z raju. Kultura ogrodowa w świecie Islamu (1) – serial dok.; **13.50** Z wieszaka historii (9); **14.25** Do widzenia, do jutra – film fabularny, reż.: Janusz Morgenstern, wyk.: Teresa Tuszyńska, Grażyna Muszyńska, Barbara Baranowska, Roman Polański, Eleonora Kalużyńska, Tadeusz Chyła; **15.55** Nie taka prosta historia; **16.30** Chiny: starodawne królestwo przyrody; **17.30** Spór o historię; **18.10** Ogniem i mieczem (4); **19.00** Giganci historii; **19.50** Rok 1982. Kalendarium; **20.05** Upadek Cesarstwa Rzymskiego – dramat historyczny; **23.10** Historia w postaciach zapisana: Królowa Wiktorja; **01.05** Zadziwiający Howard Hughes – film, USA 1977, reż.: William Graham, wyk.: Ed Harris, Tommy Lee Jones, Tovah Feldshuh, Lee Purcell; **03.15** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Piwnica Wandy Warszawskiej; **07.50** Informacje kulturalne; **08.20** Wydarzenie aktualne; **08.55** Tamte lata, tamte dni: Halina Kunicka; **09.35** Analogowy wizjoner – film dok.; **11.25** Kapitan Sowa na tropie (2); **12.05** Kapitan Sowa na tropie (3); **12.45** Giuseppe w Warszawie – komedia; **14.35** Dziką muzyką – Muzyka z puszczy; **15.15** Festiwal Eufonie 2021, cz. 2 – koncert; **16.25** Tomcio Paluszek – film familijny; **18.10** Do dzieła – magazyn; **18.35** Legendy Rocka: British Rhythm & Blues; **19.00** Legendy Rocka: Soft Rock; **19.30** Informacje kulturalne; **20.00** Zabicie świętego jelenia – film Irlandia/USA 2017, reż.: Jorgos Lantimos, wyk.: Colin Farrell, Nicole Kidman, Barry Keoghan, Raffey Cassidy, Alicia Silverstone; **22.10** Kabaret Jeszcze Starszych Panów – widowisko; **23.20** Kult – film fabularny; **01.05** Człowiek, który spadł na Ziemię – film s.f.; **03.40** Informacje kulturalne; **04.10** Gorący czas Montparnasse'u. Śledztwo w sprawie życia, twórczości i losów Modiglianiego – film dok.; **05.15** Tamte lata, tamte dni: Halina Kunicka; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

06.20 Uwaga!; **06.35** Ukryta prawda (942); **07.30** Kuchenne rewolucje 13 (10); **08.30** Skoki narciarskie: Puchar Świata, Ruka – studio (1); **09.00** Skoki narciarskie: Puchar Świata, Ruka – konkurs indywidualny seria 1 (2); **10.05** Skoki narciarskie: Puchar Świata, Ruka – studio (3); **10.15** Skoki narciarskie: Puchar Świata, Ruka – konkurs indywidualny seria 2 (4); **11.00** Skoki narciarskie: Puchar Świata, Ruka – studio sport (5); **11.30** Na Wspólnej Omnibus 20 (899) – serial; **13.30** MasterChef 11 (12); **15.15** Top Model 11 (12); **16.50** Ślub od pierwszego wejrzenia 8 (12); **17.55** Kuchenne rewolucje 25 (13); **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.30** Kroniki Pucharu Świata w skokach narciarskich (1); **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** Mam talent 14 (13); **22.25** Zie Mamuśki II: Jak przetrwać święta – komedia, USA/Chiny 2017, reż.: Jon Lucas, Scott Moore; **00.40** Lucy – film sensacyjny; **02.30** Szpital (897); **03.30** Uwaga!; **03.50** Zamieszkać na plaży 4 (11); **04.20** Recepta na stary dom 3 (9); **04.45** Jak to jest zrobione 10 (26); **05.10** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.25** Film o pszczołach; **10.10** Ewa gotuje (467); **10.35** Nasz Nowy Dom (241); **11.40** Bogaty Dom – Biedny Dom (46); **12.55** Górale (30); **13.30** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (133); **14.05** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (134); **14.35** Rolnicy. Podlasie (32); **15.45** Więzienie (54); **16.15** Więzienie (55); **16.45** Więzienie (56); **17.15** Więzienie (57); **17.45** Chłopa i do wzięcia (287); **18.20** Chłopa i do wzięcia (288); **18.50** Wydarzenia; **19.15** Prezydenci i Premierzy; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.00** Smerfy 2 – film familijny, USA 2013, reż.: Raja Gosnell, wyk.: Brendan Gleeson, Hank Azaria, Jayma Mays, Neil Patrick Harris; **22.15** Niezniszczalny – thriller, USA 2000, wyk.: Bruce Willis, Samuel L. Jackson, Robin Wright Penn, Treat Clark Spencer, Eamonn Walker, Charlayne Woodard; **00.50** World War Z – film s.f., USA 2013, reż.: Marc Forster, wyk.: James Badge Dale, Brad Pitt, Daniela Kertesz, Ludi Boeken, Mireille Enos; **03.20** Świat według Kiepskich (205); **03.55** Świat według Kiepskich (228); **04.40** Disco Gramy; **05.25** Telezakupy TV Okazje

Redakcja „Idziemy” nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 10 XI 2022 r.

Litwini oraz Polacy z Wilna i okolic obchodzą w tym tygodniu ośmiodniowy odpust ku czci Opieki Matki Bożej Ostrobramskiej. W tym świętowaniu uczestniczą wraz z nimi przedstawiciele episkopatu Polski.

Tradycyjny odpust obchodzony jest co roku od niedzieli do niedzieli, w tygodniu, w którym przypada 16 listopada. Główne uroczystości organizowane są zwykle w niedzielę poprzedzającą wspomnienie MB Ostro-

Uczestnicy spotkania w Koszedarach przy sarkofagu bł. Teofilusa Matulionisa

tot. Kostas Radlinskas

Opieka, która jednoczy

ks. Henryk Zieliński

Msza święta w Ostrej Bramie pod przewodnictwem abp. Gądeckiego

tot. xbr

bramskiej, zwanej Matką Miłosierdzia. Tego dnia ulicę prowadzącą do Ostrej Bramy oraz przylegającą do niej pokarmelicką świątynię św. Teresy wypełniają tysiące wiernych. Jako pierwsi o godz. 11.00 gromadzą się Litwini. Dwie godziny później „swoją” Mszę świętą mają Polacy. Znakiem jedności Kościoła jest zwyczaj, że biskupi z obydwu narodów przybyli na uroczystości uczestniczą w koncelebraniu obydwu liturgii – jedna po drugiej. W tym roku w koncelebrach uczestniczył również nuncjusz apostolski na Litwie abp Petar Rajič, co dodatkowo podkreślało uniwersalizm Kościoła.

Eucharystii 13 listopada w języku litewskim przewodniczył i kazanie wygłosił metro-

polita wileński, przewodniczący litewskiego episkopatu abp Gintaras Grušas. Serdecznie witał obecnych na uroczystościach hierarchów z Polski: abp. Stanisława Gądeckiego, bp. Romualda Kamińskiego i bp. Tadeusza Bronakowskiego oraz zebrany prawie w komplecie episkopat Litwy.

Mszy świętej w języku polskim o godz. 13.00 przewodniczył metropolita poznański, przewodniczący KEP abp Stanisław Gądecki. W głęboko teologicznym kazaniu, odnosząc się do obrazu Ostrobramskiej Matki Miłosierdzia, zaznaczył, że jest to jeden z niewielu wizerunków, na których Maryja jest przedstawiona bez Chrystusa. Jest bowiem ukazana w scenie zwiastowania, ze spuszczonej pokornie wrokiem i dłońmi splecionymi na piersi. – Jezus pojawia się „niejako w domyśle” – mówił abp Gądecki. – Ona głosi miłosierdzie z pokolenia na pokolenie od chwili, kiedy wyśpiewała Magnificat – podkreślał. Zwrócił uwagę, że „Człowiek miłosierny jest niezbędny dla funkcjonowania każdej zdrowej społeczności. Jest on zawsze potrzebny: również w najbardziej sprawiedliwej społeczności. Nie ma takiego sprawiedliwego porządku państwowego, który mógłby sprawić, że posługa miłości byłaby zbędna”.

Obecność polskich biskupów na Litwie związana była także z odbywającym się poprzedniego dnia spotkaniem specjalnego zespołu ds. bilateralnych kontaktów między episkopatem Polski i Litwy. Współprzewodniczącymi tego zespołu są po stronie polskiej bp Romuald Kamiński, po stronie litewskiej zaś bp Jonas Ivanauskas. Zespół spotkał się tym razem w kurii biskupiej w Koszedarach. W roboczej części spotka-

nia, poświęconej poszukiwaniu rozwiązań wobec aktualnych wyzwań społecznych i cywilizacyjnych, uczestniczyli również biskupi Tadeusz Bronakowski i Henryk Ciereszko z Polski, a po stronie litewskiej bp Rimantas Norvila, bp Algirdas Jurevičius i rektor wileńskiego seminarium duchownego ks. Andrzej Szuszkiewicz.

Licniejsza reprezentacja episkopatu Litwy i miejscowego duchowieństwa pojawiła się na wieczornej Eucharystii w koszedarzkiej katedrze. Liturgii przewodniczył miejscowy ordynariusz bp Jonas Ivanauskas, a homilię na kanwie czytań mszalnych wygłosił biskup warszawsko-praski Romuald Kamiński. Zaznaczył, że chociaż „przedstawiciele lokalnych Kościołów mają najpierw na względzie sprawy religijne, to właściwie rozumiana troska pasterska musi dotyczyć także budowania dobrych relacji między naszymi narodami i innymi społecznościami”. Zapełniał o budowanie na tym, co we wspólnej historii naszych narodów było dobre i piękne. Wspominał także dwóch Litwinów wyniesionych współcześnie na ołtarze: bł. Teofilusa Matulionisa, wielokrotnie więźnia sowieckich łagrów, który dla Litwinów jest tym, kim dla Polaków jest bł. kard. Stefan Wyszyński, oraz bł. Michała Giedroycia, którego beatyfikacja odbyła się w 2019 r. w Krakowie i w Widzieniażkach.

Kontekst historyczny i kościelny, w którym odbywało się wileńskie i koszedarzkie spotkanie, oraz wspólne świętowanie Opieki Matki Bożej sprawiły, że tych łączących obydwu nasze narody postaci, spraw i wartości ujawniło się więcej niż kiedykolwiek.

Zareklamuj się u nas!

idziemy

II okładka
205 x 285 + 5 mm na spady

1/1 strona wewnątrz pisma
205 x 285 + 5 mm na spady

Junior page
135 x 190 mm
+ 5 mm na spady

moduł
reklamowy
75 x 140 mm

moduł
reklamowy
95 x 67 mm

Zapraszamy do kontaktu: reklama@idziemy.com.pl, tel. 502 142 292

PACHNĄ MORSKĄ BRYZĄ

**SMAKUJĄ
JAK PODCZAS
NAJLEPSZYCH
EGZOTYCZNYCH
PODRÓŻY**

**Dostępne
w sklepach
LIDL i ALDI**

